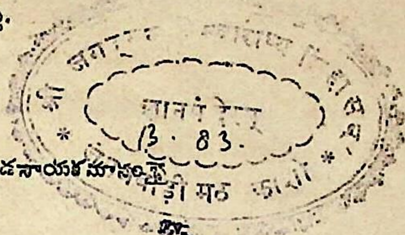
Shetti, Ramanuja
and Shetti, Rama-
linga.
Bilhana charitramu

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్సకలభూమండలమండనాయమానంబై

చెన్నొందుచున్న చెన్నపురంబున

స్వకీయనిష్కళంకయశశ్చంద్రధవళీకృత

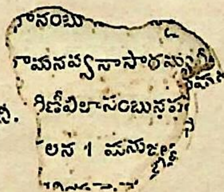
సకలదిఙ్మండలుండై విలసిల్లియున్న

పండిపెద్ది - కృష్ణస్వామయ్యగారిచే

శృంగారరసప్రధానంబుగ

రచియింపఁబడిన.

బిల్హణచరిత్రము.

పు ॥ రామానుజపిళ్లవారిచేఁబరిష్కరించి.

డా ॥ రామానుజశెట్టివారిసహాయప్రశ్నలవల్ల

మే ॥ రామలింగశెట్టిగారిచే.

ఓరియంటల్ ప్రిన్ యందచ్చు వేయించి

ప్రకటింపఁబడియె.

౧౮౭౪ సం ॥ జనవరినెల ౨౧ తేదీ.

శ్రీరస్తు.

బిల్హణీయము.

ప్రథమాశ్వాసము.

శా॥ శ్రీరామావనిజానిజాయతభుజాశృంగారశాఖామిళ। త్సారాకారలతాస్తనస్త
బకభాస్వద్దంతవాసఃకిసా। లారాళాలకభృంగరంగదఖిలాంగాంచత్ప్రసూనోత్కర। శ్రీ
రామాకృతికల్పకంబు మమురక్షించున్ బుధానందమై॥ ౧॥ క॥ భవసరసిజసంభవముఖ। భువ
నస్థసమస్తదేవముఖ్యుల కెలమిం। బ్రవిమలమతి మ్రొక్కెదమ। త్కవితకు సంతతము సత్ప్రకాశ
ముగలుగన్॥ ౨॥ క॥ దరదోషోదకముల నిడి। గరిమన్ సుగుణామృతంబు గాంచు సుకీర్త్యాకర
వరమానసపదసం। చరసత్కవిహంసములను సంస్తుతి సేతున్॥ ౩॥ సీ॥ నిర్మలావయవమ్ముల నెమ్మి
విడిచి। వ్రణములకు బాయమత్తికాప్రతతిభంగి। యొప్పులు గ్రహింప [illegible]డు దప్పులరయు। కా
కవులలోకముల నేనిరాకరింతున్॥ ౪॥ వ॥ అనియివ్విధంబున నిష్టదే[illegible]నానంబు[illegible]సత్క
విపురస్కరణంబును కుకవితిరస్కరణంబును గావించి యేనొక్క[illegible]గామనప్పనాసారస్వపక్కు
వంజొక్క హృద్యవిద్యానవద్యులగు విద్వద్వాద్యులు గొలువంగొల[illegible]గిణీవిలాసంబున స్ఫవసించి
సమంచితగతులనతుల వైఖరి దీపించు నవసరంబున॥ ౫॥ గీ॥ చిత్రక[illegible]లన। పస్స్వధీతభానుఁ
డనుపమానోక్తి శ్రీసింగరార్యసూనుఁ। డమితకవితావిశేషజ్ఞుఁడనగ వెలయు। నారసింహార్య
కవివచ్చినన్ను మెచ్చి॥ ౬॥ క॥ శ్రీపండిపెద్దసత్కుల। దీపక కాశ్యపసగోత్రదీప్యన్నానా। భూ
పాలకమకుటమణీ। శ్రీపదపాదాగ్రభూమికృష్ణస్వామీ॥ ౭॥ సీ॥ కుత్సితకాణాదకుత్కీలకవిభే
దసంశక్తయుక్తివజ్రప్రహార। అణకాంక పాణినీయాటవిపాటనచటులసూక్తివిహారపటుకుఠా
ర। నిర్భీతకృతజైమినీయతూలోద్ధూత సంస్ఫారవాక్యజంఝాసమీర। దుర్మతవేదాంతదుర్మద
మచ్ఛేదబానురవచనప్రభావసార। కావ్యనాటకలసదలంకారచతుర। సాహితీమహసన్మహ
సరసహృదయ। పండిపెద్దికులీనసంపన్నిధాన। పాలితకవీంద్ర శ్రీకృష్ణపండితేంద్ర॥ ౮॥ వ॥ అని
వినుతించి వినుమా భవదీయంబులగు చతుర్దశవిద్యాప్రభావంబులు సకలభాషావిశేషంబులు స
మస్తచమత్కృతియు వినోదంబులు నెన్నన్నిన్నరులకుఁ దరంబుగాదు నిఖిలలోకంబులఁ గృతి
ముఖంబుగాఁ గీర్తినిత్యంబగునట్టు కృతులయందు నాంధ్రంబతి రమణీయంబుగావున నొక్క

పురాతనకథ నాంధ్రప్రబంధంబుగా రచియించి రామాంకితంబు చేసి యాచంద్రతారకంబగు
సత్కీర్తిం గాంచుమనిన నేనును సంతోషిత స్వాంతరంగుడ నగుచు॥ ౯॥ క ॥ మునీంద్రతనూభ
వునకు। నెన్నుండు సహాయమయిన విధమున నేనా। సన్నుతసద్గుణగణసం। పన్నుండశుకవివరాధిప
సహాయమునన్॥ ౧౦

షష్ఠ్యంతములు.

క॥ శ్రీజనకసుతాహృదయాస। రోజాతద్యుమణికి జవిగూపాత్రమరు। ద్రాజప్రముఖామర్త్యసా। మాజాగ్రణికిరిజనానుమరుదసిఫణికిన్॥ ౧॥ క॥ తుండీంద్రతుండనిభదో। ర్దండస్ఫుటకాండనిర్జితషపౌలస్త్యదండా। ఖండలరిపుకాండునకున్। ఖండపరశుచంద్రకార్ముకవిఖండునకున్॥ ౨॥ క॥ సుందరపదారవిందమ। రందముదితబుధపురందరమిళిందునకున్। గుందశరత్కుందవృష। స్యందనచందనకనద్యశఃకందునకున్॥ ౩॥ క॥ వరదీధితిస్కృతచ। క్రాం। గరథకీపాంథర్యహసితకరథకీవినపు। చ్చరధీకృతశరధికిపా। శరధకిధృతశరధీశరగశాత్రవరథకిన్॥ ౪॥ క ॥ హరితనయహృదయసారస। హరికిమహోన్నతజితహరికతితేజః। పరిహాసితహరికిభవగజ। హరికిసదాపాదపంకజానతహరికిన్॥ ౫॥ క ॥ శాంతునకుదాసహృదయని। శాంతునకుని శాంతతనయనచాకోరయుగా। క్రాంతధరాజాస్యకళా। కాంతునకానందభరితకపికాంతునకున్॥ ౬॥ క ॥ రావణహరణునకుజితై। రావణచంక్రమణునకుధరారమణునకున్। భావనజనభరణునకున్। భావనయాభరణునకునభంగరణునకున్॥ ౭ ॥ క ॥ రామునకునీలమేఘ। శ్యామునకుదితాశరాన్వయాంభోధిసుధా। ధామునకుంబరశురామవి। రామునకుసమస్తభూవరలలామునకున్॥ నాయొనర్పంబూనిన బిల్హణోపాఖ్యానంబను మహాప్రబంధంబునకుం .. ..న॥ ౯
.. ..భూత మైవరలునట్టి। భర్మశిఖరికిను త్తరభాగమందు। ద్రుపదలలితంబునుజనసం.. దివ్యదేశంబు పాంచాలదేశమమరు॥ ౧౦

అందు.

శా॥ శ్రీరామామణికాటపట్టుహరికిన్ శృంగారవాసంబుజె। ల్వారత్నంబుల కెల్ల నాకరముసమ్యగ్వ్యాపినీపాళికా। ధారంబన్యదురాసదంబువిబుధత్రాణంబు రాజాప్తిచే। క్షీరమ్యంబయిసింధుకీతిబురిల శ్రీమందిరాఖ్యంబగున్॥ ౧౧॥ క॥ ఆపురముజయశ్రీలకుగా। పురముసమంబుద్వారకాపురమునకున్। భూపురములలోజెల్వగు। గోపురముఖచుంబితైకగోపురమగుచున్॥ ౧౨॥ క॥ నతిశశిరస్తలవిసరద। దితిసుతతటినీతుషారకీపాబ్జముసై। పతికెక్కుసౌధరాజము। లతలితశివమూర్తులనగనప్పురిలోనన్॥ ౧౩ ॥ సీ॥ కనకగోపురాగ్రఘటితగారుత్మత। రత్నరుచులకుముదరాజులేడి। తొడరిమెసవజూచుదూర్వాంకురములని। చనుమృగేంద్రముఖములునికినులికి॥ ౧౪॥ సీ॥ ఒకచోటునను బోటులొకనీటుగొనిమిటువీణలనాదంబు నేట్కసేయ। నొకచెంగటనభంగసకలాంగయుతమంగళమృదంగరవముధింధిమియనంగ। నొకవంకగతశం

కనకలంకమృదుపంకజాస్యలుచెలఁగిలాస్యములుసలుప । నొకచంతవగకాంపలూఁగివింతఁగొనిసం
తసముమీఁజసరసగీతములుబాడ। వెలయబహువిధవాద్యసంవేద్యహృద్య । ఘుమఘుమార్భటిది
క్కులఁగొమరుమిగుల। జనులకానందరసమునిచ్చుచుఁజెలంగ। రంజిలావనిజానీయారాజధాని॥
౧౫॥ సీ॥ సురసాలసంతతిసురసాలసంతతిగతిఖగాళికిఫలోన్నతియొసంగు । మహితకాంచనము
లుమహితకాంచనములపోలికనామోదములుఘటించు । కలితపున్నాగముల్కలితపున్నాగముల
ట్లకొప్పులతోడనమరియుండు । రంభాదినటనముల్రంభాదినటనమకరణిమరుత్ప్రసంగములఁ
బొదలు । పనసలెంతయుఁబనసలభాతిఁదీజుల। కుసుమవక్రమసంయుక్తికొమరుమీఱు । నగములు
న్నతినగములపగిదివసుల। నలరుచుండువిపత్రంబులగుచుఁబురిని॥ ౧౬॥ క॥ ఆవనములుద్విజసం
దో। హావనములతులితవృత్రహావనములన । త్పావనములుమార్గికసం । జీవనములుకలితభువనజీ
వనములగుఁ॥ ౧౭॥ మ॥ కులసంరక్షణులుఁనునాకస్వమహితుల్గోత్రాహితుల్జాతవే। దులు
ధర్మాత్ములుధానురాఖ్యభువనాప్తుల్సజ్జగజ్జీవనుల్ । కలితార్థప్రదులార్జితార్యులుకనత్కాం
తుల్తమోహారుల। య్యలధాత్రీసురులెందయుఁవిబుధులైయొప్పొందుటల్చిత్రమే॥ ౧౮॥సీ॥
చక్రములకుంగీడుసలుపనిరాజులుఁదివిరిసత్త్వములభేదింపనియును । లిలకుభృత్తులకునెన్నియునిరూ
ఢిబతులుగోత్రవర్గముబల్మిఁగూల్పనింద్రు । లరికీమార్గోమగముగానట్టిపూరుషసింహులనయంబు
మూలమండనిమహేశు। లోకనిదాపునఁజెరనోపనిశ్రీదులుఁబుణ్యంబుఁదప్పనిపుణ్యజనులు। నౌ
రవీరనవీరనరైకతరులుఁ। బరగుదురుపురిశుచిభానువంశులగుటఁ । కువలయానందసందాయి
కరుతమోహ। హరణనైపుణ్యనిధులురాజన్యవిధులు॥ ౧౯॥ మ॥ ఒకస్థానంబు [illegible] నధపతి
యుదర్యోగంబుఁదామఱభజిఁ। పకరత్నాకరుతోడసఖ్యమునకుంబా [illegible] మనవ్యసాసాధన [illegible]
ర్థాక్యతచేఁజెలంగిబహుమిత్రప్రాభవాఖండరూ । పకళాభూరివిభూ [illegible] నీపిలాసంబున [illegible]
త్తముల్వేడుకఁ॥ ౨౦॥ క॥ హలపాణియొక్కరుఁడేయుం। గలవాఁడని [illegible] లన । పసుజల [illegible] ఁబు
రింగలవిష్ణుపాదజావళి। యలరాఁగనువర్ణయుక్తివ్యవసాయమునఁ॥ [illegible] సిజబాంధ
వుండుముకుచాయననూరుకిడుతేఁజుఁడోలను। స్థిరతరతన్నిబద్ధవరజిహ్వగపాశములోలిఁద్రేలన।
ప్పుకిరులబ్జనాళముజెపోయనితుండముల త్తదతుఁడు। త్తరములనేగుభీతిమెయిదజ్జగతీక్షణఁద్రై
రయాంబునఁ॥ ౨౨॥ చ॥వరుసనిజేశుమూలఁబడవైచినయట్టిమరుత్తురంగముఁ । సరిగొనకఁ
జవంబుఁగొనిసాగిననాకగమైనమీరుఁడ । ర్చిరహినిరాఁదదాకృతిహరింపఁబదోర్ధతధూళిఁగ
ప్పిత। త్పరీతురగోత్తమంబులువిభూషితసాదిబలోత్కరంబులై॥ ౨౩॥ చ॥ సమములుగావునా
జులనిసార్థకుంటనిగావికూడుప। గ్గములనిచక్రమొంటిదనిగ్రాలుననంతమణివ్రజప్రభా। మ
హితమైఘనావరణమైపురిలోనలరారుగాఁజితో । త్తమరథరాజిబాసునిరథంబుహసించున
దాసమువ్రతిఁ॥ ౨౪॥ క॥ కట్టింతురురద్రుమయినను । ఛట్టింతురుహరులనైనఁదలఁగనికడిమిఁ।
గొట్టింతురుయముసైనను । బట్టింతురురిపులనెల్లభటులప్పురిలోఁ॥ ౨౫॥ సీ॥ తమ్ములవోపా
ప్తిఁగ్రమ్మిమూసినట్టినయశాలులనుబొట్టగొనర్పుకొంటక । ధాత్రిమహాహసుదండనిల్పినసద్దికల

సదావత్తులఁగాచునగడు। భోగినధోగతిఁబొందించుపాతకంబాదిత్యకవుల మేలడంచుకొడవ। కడుఁగళానిధిఁగ మోగ్రస్తుఁజేసినదూరుఘునలవివర్ణతఁగలపుకలక । నలువతప్పించుకొనిమోద న్నగరిసతుల। యలరుపదములుమృదుజంఘలరిదిపిరుదు । లలఘునాభులు మెఱుఁగారునలతికుచ ము। లమరు మోములువరకుంతలములమర్చి॥ ౨౬॥ ఉ॥ కాంచనపద్మరాగశశికాంతమణీగణ కల్పితోజ్జ్వలో। దంచితసౌధరాజములుతత్పురినొప్పెధ్వజాన్వితంబులై । మించినభీతిపత్రయుత మేరుముఖాచలపంక్తులెంత నే। తెంచెననంగభూతిసప తేంద్రుఁడుగానధ చేంద్రుపాలికిన్॥

పుష్పలావికావర్ణన.

సీ॥ నెత్తమ్మి కేకాంతునీవికవదలించునీవికవదలక నేవిధంబు। నీకుల్కు చెంగ్లేవి పైక మ్ముఁదప్పించు పైకమ్ముదప్పనేచేకొనంగ । నెంతనీకై దండనిచ్చేవకే మేలుకై దండయిత్తురే కరమెడలక। బాపింపరుచిరయే మొబంధుజీవం బేదియీబంధుజీవనం బెందుఁగలుగు।ననుచువీధుల సతసనర్మానకూల। వచనరచనల మెలఁగుచువరలువిటుల । కనుగుణంబుగఁబలుకుచునను దినంబు। వెలయుదురువీటఁబుష్పలావికలుఁబ్రీతి॥ ౨౭॥ వ॥ మఱియునప్పట్టణంబు మణిఘటితకాంచన ఘనావరణంబులును ఘనావరణనివారణ పటుపటాంచలా నిరకేతనాంచిత సౌధరాజంబులును సౌధోపరినిబద్ధముక్తామయ శిరోగృహంబులును గృహరాజితమణికవాటంబులును గవాటవిరచిత మరకతమణిశోభావిరాజమాన తోరణప్రకాశిత ద్వారంబులును ద్వారోభయపార్శ్వరమ్యరత్నవేదికలును వేదికాంతరచిత విద్రుమంబులును విద్రుమవైడూర్యస్తంభసముదయంబులును సం[illegible]ృత శాతకుంభకుంభ విలసితమంటపంబులును మంటపాభ్యంతరసంచర[illegible] నాట్య[illegible]నసందోహసంపూరిత వీథికారాజంబులును రాజకుమారారాధనసం[illegible]న॥ చరణ[illegible]రణనికరంబులును కరవిన్యస్తవీణావాదన ప్రవీణగాయకులును గాయక[illegible]భూత[illegible]ళాదిలాస్య సంరంభవిజృంభమాణ రంభాసమావారకాంతలును గాంతనిరంతర[illegible]దివ్యసస్య ఫలభరితోద్యానంబులును నుద్యానాంతరక నత్కమలకల్హార మరందపాన తుందిలమిళిందఝుంకార ప్రమోద మేదురసారస హంసచక్రాదిజలవిహంగ కలితసరస్సులును సరసమనోహరపరిమళమిళిత శీతలపవమానంబులునుంగలిగి యమరావతివిధంబున విబుధగణ విభ్రాజమానంబై తేజోవతీనగరంబు చందంబునలోహితాశ్వ విలసితంబై సంయమనినగరంబుపోలుపున సమవర్తిధర్మరాజవిరాజితంబై నైఋతిలయంబుకైవడి పుణ్యజనోద్దీపితంబై వరుణమందిరంబురీతిఘనపుష్పమాలికాశోభితంబై పవనునిగేహంబుభాతి నానాసుగంధబంధురంబై యలకాపురంబుబాగునధనదిమహితంబై కైలాసంబులాగున రాజశేఖరరమ్యంబై కమలగర్భు సదనంబుపోలిక మహితబాషాసమన్వితంబై హరినివాసంబుచాడ్పున నిత్యముక్తాభిగమ్యంబై భోగవతీపుడభేదంబుతీరున మహాభోగిభాసురంబై వాహినీపతిచందంబున శరణాగత భూభృజ్జాతంబై సాకేతరాజధానివడుపున రామలక్ష్మణోప శోభితంబై ద్వారకయందంబున కృష్ణబలభద్రప్రకాశంబై హస్తిపురివైఖరిగాంగేయాదిభూతంబై యింద్రప్ర

స్తపురంబుమాడ్కి యనఁగఁ దధర్మజాతంబై వారణాశిమాడ్కిఁ బ్రచండకాలభైరవశూలహ
స్తరక్షితంబై సిరులనిరవొందుచుండు॥ ౨౯॥ క॥ ఆజగతికధీశ్వరుఁడై। రాజిలుమదనాభిరా
మరాజేంద్రుఁడుజ। న్యాజితబాహాపవిధా। రాజితసమదోన్నతారిరాడ్గోత్రుండై॥ ౩౦॥ సీ॥ రమ
ణలక్ష్మిసందిరమ్మ మేలమ్మ గాఁగనుసవాళిగుణమ్ము గాఁ గ్రహించి। మధురధర్మమ్ముఁ బూనిమాధవు
లౌఁగాని యలఘుద్విజావళినాదరించి। దాక్షిణ్యశాలినొద్దనెనిల్పి కోశకళా నిధిబర్వమునదు
పల నింపఁజేసి। శోభితంబుగమహాసుకృతిభావముఁ గాంచివరసత్యరతి మనోహరతమించి।
కలనయంపుగ్రమూర్తిసంకల్పమణచి। ఘనసన్నుకాపాళికామానకర్తయగుచు। సతనువిఖ్యాతి
జేమదనాభిరాముఁ। డలరునిజనామగరిమయథార్థముగను॥ ౩౧॥ సీ॥ బిసములోపలఁజిక్కి వె
డలువానిస్వయంభులాలితవాణీవిలాసుఁ జేసె। నొంటివాఁడై చానమొరని వేఁడిన చిరంతనమాని
మేటిభూధవునిఁ జేసె। నచలాధవానునిసాదిభిక్షునిసర్వమంగళానుభవసంప్రాప్తుఁ జేసె। బ
హుళార్తిఖేదవి। ఖ్యాంతిఁగుండఁ గళంకిఁ దనతోడఁగూడఁ సప్రతినిఁ జేసె। నెన్ననీగుణమీధర్మమె
ఱుంగలదె। తగనయుక్తులసత్ప్రయుక్తులుగనొసర్చు। నితనిమదనాభిరామాఖ్యమిడినలువ। కా
ళలంబుగణింపశక్యంబె చూడ॥ ౩౨॥ గీ॥ రమ్యగుణశాలియాభూపురందరుండు। దారగా
గానిలీలవసంధారమాల। నసుదినముఁగూడి క్రీడలనతిశయిల్లి। యవనిఁబాలించె బుధనికాయం
బు వొగడ॥ ౩౩॥ క॥ ఆయనఘునకుదయించెను। హాయతగుణజాలబాలయంచితలీలం। దో
యజనాయకునారవ। సాయకమనభూజనాళిసన్నుతిసేయన్॥ ౩౪॥ గీ॥ చాయలనుఁజెల్వమైన
చంద్రాయముననుం। జనులకల్లారుముద్దుగానసువుపడుచు। నాటపాటలగానంబు సల్పుచున్నబాల। యా
మినీపూర్ణతిలకసమాఖ్యనలరు॥ ౩౫॥ వ॥ అకుమారీరత్నంబు దినదినప్రమానవ్యాసాంతస్థితియై॥
౩౬॥ క॥ పృగమదమునరుచిబుట్టిన। పగిదినిజేఁజకునసుబంధుబంధితసకీర్తి। నీతివిలాసంబునఁబొదవిన।
నగుబుసయావనముదనరెబాలామణికిన్॥ ౩౭॥ సీ॥ మహితయావనరూపలన। మనుజులాపాటించి
స్ఫి శ్రీవర్ణసింబకర్ణ। కంజాతదళనేత్ర కాంచననిభగాత్ర చతురచమ్మాణిగ సుహాస। హరు
సైకతశ్రోణి పల్లవాంచితపాణి ప్రౌఢసౌభాగ్యసంపన్నయోగ్య। కరికుంభకుచపాళి ఘననీలరో
మాళియద్దారివదనచందాళిరదన। యలరుమరుసంపు మొలకకాయజునిచిలుక। కలితకస్తూరతి
లకసుగంధఫలక। యామినీపూర్ణతిలకనీలాంచదలక। రాజసముసల్పశృంగారరసముఁజిల్కి॥
౩౮॥ సీ॥ నలినాతికొప్పుకృష్ణత్వంబుఁ బ్రాపించు నెమ్మోము విభురీతిని వ్వటిల్లు। నక్షాస్యతన్ను
లభ్దాక్షతవహియించునధరంబుమాధవఖ్యాతినమరు। నలివేణిచనుదోయియచ్యుతత్వముఁ గాం
చుఁ జెయ్యిపద్మాహితస్థితిభజించుఁ। దరుణాంగినూగారుహరిలీలభరియించుఁ గౌనసంభవిభ
తింగరిమఁదాల్చు। నాభిపురుషోత్తమాకృతిప్రాభవిల్లుఁ। దనువు సేమాజకన్యామూర్తిఁ దనరునిట్లు।
భామయవయవగతివిష్ణుభావమొందె। వెలయుచుండుజనావళివినుతిసేయ॥ ౩౯॥ వ॥ ఇట్లుసకల్లి
చంద్రుఁడు లకల్లారుముగ్ధగా ముద్దియ యే ప్రొద్దుఁ బ్రొద్దులుబుచ్చు నవసరంబున॥ రం

విద్యాభ్యాసము.

గీ॥ అతఁడరాభ్యాసమొనరింపననువుపడుచు। స్వరయుతంబుగవీణాదివాదనములు। చెల
సంగీతప్రబోధవిశేషకలన। గాననైపుణినేర్చెసంస్కారయుక్తి॥ ౪౧॥ సీ॥ రమణీయతర మైన
రాయంచమృదుచరణాబ్జసంగతినినాట్యములుసలుపఁ। జెలుప మైముద్దులుగులుకుపల్కులతోడ
చెంపుడురాచిల్కపేరుఁగొనఁగ। రామాయణాదిసద్గ్రంథముల్ వెలయఁగాఁబద్యపుస్తకరా
జిపరిఢవిల్లఁ। వాళకాలక్రియోద్ధాతతంత్రస్వరభేదంబురసపాణివీణమెఱయఁ। జెలఁగుచి
రునవ్వు వెన్నెలల్ చిలుకుచుండఁ। గళికెలిడాలుచూపులుఁగలయఁబర్వఁ। జాండిమముదోఁచి
భారతిఫాతినాతి। పసిడిగద్దియ మైఁబాటఁబాడుచుండె॥ ౪౨॥ క॥ ఆపాటనవసుధాలహరీప
టలసనూజ్జమాధురీలలితంబై। కోపైవీనులకామైయామైకరవంబుమాడ్కినాపైఁదోఁచెన్॥
౪౩॥ ఆట్టిసమయంబున॥ క॥ మదనాభిరామభూపతి। యొదవినసంతోషమునమహోల్లాసము
తోఁ। బొదలుచుఁగానముసేయఁగ। మదవతినిజపుత్రిఁజూచిమదిఁజింతిచెన్॥ ౪౪॥ గీ॥ ఈకులప
విత్రసురుచిరహేమగాత్ర। చంద్రకళగదసంగీతజలధికిపుడు। దీనికినిసర్వవిద్యలుఁజేటపడఁగ।
నేర్చిసాహిత్యమొదవఁజెప్పింతుననుచు॥౪౫॥వ॥ నిశ్చయించి॥గీ॥ కొలువుకూటంబునకువచ్చిను
వలయేశుఁ। డమరసింహాసనాసీనుఁడై ప్రధానుఁ। డసువసంతౌఘ్యరావించియధికసంభ్ర। మ
మునసమన్నించిపలికెనన్నుతిదలిర్ప॥ ౪౬॥ క॥ ఓమంత్రిశిఖామణియిచె। నాముద్దులగూర్మితన
యనయామలరంగాఁ। గోపలగతిలయపద్ధతు। లేమారకనరసగానమింపుగనేర్చెన్॥ ౪౭॥ గీ॥
గానవిద్యకుఁబగెనట్టు[illegible]లిప్పుడు। కావ్యనాటకలసదలంకారభావ। సరససాహిత్యమేర్పడఁన
రణ[illegible]న॥ [illegible]నవలయునిరూఢమతిని॥ ౪౮॥ వ॥ అనుచున్న సమయంబున సభాస
దులుతే[illegible]భూత్క[illegible]కిపాలిండ్లమేలిబంగారుగిండ్లు। చానవాల్జూపులానుమచాపుతూ
పు। లతి[illegible]దివ్య[illegible]బుయద్ధినుతకు। కాంతమంగురులక్ష్మభుకరులకురులు॥ ౪౯॥ ఉ॥
మోహనఖలం[illegible]ముచ్చటమీఱఁగవక్షమంతయుం। గామిడిచన్నుదోయికనుగౌనుస
మస్తమువిన్నుచూడగా। హేమమత్తనూవిభవమీరుచిరాంగికివిద్యచెప్పగా। నీపహి నెవ్వ
డోపుస్మరియించినమాత్రమెభ్రాంతిబుట్టకన్॥ ౫౦॥ వ॥ ఆనినవినినవసంతుండు భూకాంతునకిట్ల
నియె॥ క॥ ఓరాజసకలశాస్త్రవి। శారదులీపురమువందుచాలాగలరా। వారినిటకురావించివి
చారింపఁగవలయువిద్యచదివింపంగన్॥ ౫౧॥ చ॥ అనవినిసర్వశాస్త్రములయందుప్రశస్తకు
శైనయొాధ్యులన్। ఘనమతిబిల్వబంచినయగౌరవముల్పచరించివారలం। గనుగొనిపల్కెభూ
విభుడనంతగుణోన్నతులాసమీరలుం। డినఫలమేమియొక్కటిఘటింపుడుమాపనవారలత్తఱిన్॥
౫౨॥ సీ॥ తర్కశాస్త్రములందుదత్కల్పనలయందు భాషింపగనుమహాభాష్యమందు। శబ్దశా
స్త్రములందుసకలతత్వములందు। శ్రుత్యంతములయందుశ్రుతులయందు। తత్పదక్రమజటాంతముల
నారోహావరోహములబురాణరూఢియందు। స్మృతివిషయమ్ములజెలఁగుమంత్రగ్రంథములయం

ఇతరశాస్త్రములనుమతియు। ఘనుల నైవాదముల ప్రసంగములుచేసి। గెలిచియున్నట్టిమమ్ము ప్రస
గించియెవడు। గెలుచువాడవంటివారలేకలనుగలరు। రాజ్యరఘుపతిమదనాభిరామనృపతి॥ ౫౩॥
చ॥ అనవినివారికిట్లనియెనాత్మముదంబునభూమిపాలుఁడో। ఘనమతులార మీరలిటు గోశలమేర్ప
డఁగావ్యనాటకాభినయకవిత్వచాతురిమెంపకాలంబుగనంగఁజేయుఁడీ। మనసిజరాజిపుత్రికి
నిమద్వరపుత్రికిమంజుగాత్రికిన్॥ ౫౪॥ వ॥ ఆనినవినియార్యవర్యులారాజవర్యునకిట్లనిరి॥ క॥ మేము
రసజ్ఞులమధిప। కామయ్యరసజ్ఞులనఁగ వివరులేగా। దామాకుఁగవిత్వము లే। ధీమహిమచ్ఛాందస
లఁబొందు నేయఁడితలఁపన్॥ ౫౫॥ వ॥ అదియెట్లంటేని॥ సీ॥ శబ్దాపశబ్దవిచారి యైనట్టివ్యాకరణజ్ఞుజ
నకునిఁగాఁదలంచు। యుక్తివాదములచే నొప్పారు తార్కికుభ్రాతఁగాబుద్ధి నేర్పడఁదలంచు। నె
ఱఁగనిరాదరవృత్తిమీమాంసకుఁగఁబియఁగమండునిఁగాఁదలంచు । నొదికిలైదికనిష్ఠనుండునధ్యాప
కుఁగనలిమారస్తునిఁగాఁదలంచు। వివిధముగనిట్టులధిపకవిత్వకన్య। కావ్యనాటకలసదలంకారభా
వనవరసాభిజ్ఞమదినిజనాయకునిఁగఁదలచివరియించుఁదనుదా నెవలఫుమించి॥ ౫౬॥ వ॥ అనివలి
కినవిబుధేంద్రులకురాజమహేంద్రుండిట్లనియె॥ క॥ వరనాటకకావ్యజ్ఞుఁడు। సరసుఁడలంకారవేది
ఛందోనిపుణుండు। రసాహిత్యకళానిధి। యరయఁగ నెవ్వఁడువచింపుఁడతనిం దెలియన్॥ ౫౭ ॥ గీ॥
అనినమల్హణబిల్హణులనఁగఁగవులు । సరసులిరువురలంకారసహితులందు । బిల్హణుండనునాతఁడు
గంభీరుఁడధిక। తముఁడుకవిరాజనంగస్తోత్రములువడసె॥ ౫౮॥ శా॥ ఆనాచాలకయాకవిత్వ

బిల్హణకవినివర్ణించుట.

సరసంబాప్రౌఢియుదారూఢియు। భావంబాపదశబ్దగౌరవములాపాండిత్యమాశాస్త్రబోధా
విర్భావకమానుధారసవచోవ్యాపారమాప్రజ్ఞయుం। చేవిద్వ[illegible]గానంబు[illegible]నెని
జింతింపఁగన్॥ ౫౯॥ సీ॥ ధరణివస్త్రములలోధనళాంబరము మే[illegible]గాహనవ్యనాసాగరమ్ము[illegible]స్వాత
ము మేలు। సుమములలోశరచ్ఛోభిమల్లిక మేలువిలుకాండ్రలోరతివిభు[illegible]గిణీవిలాసంబున[illegible]సారభ
ములలోఁగస్తూరియును మేలు కలయస్త్రములఁగార్ముకంబు మేలు । [illegible]లన । పసుభల[illegible]లలోనఁద
ర్కవాక్యము మేలుసారసముఖులలోశ్యామ మేలు। పరగుపదవులలోవిష్ణుపదవి మేలు । మహి
తనేతులలోఁబంచమలయ మేలు। కవులలో నెల్లబిల్హణకవియె మేలు॥ ౬౦ ॥చ॥ మృగములలో
ననింహమవనీంద్రులలోరఘురామమూర్తిప । న్నగములలోనశేషుఁడువనమ్ములలోపలనందన
మ్ముచే । వనములలోనశంకరుఁడువార్ధులలోనఁబయోబ్ధియెట్లనో । మిగులఁగవీంద్రసంతతిని
మేటియబిల్హణుఁడెట్లచూచినన్॥ ౬౧॥ వ॥ అనినవినివారల బహూకరించియథాస్థానంబుల

రాజుబిల్హణకవినిఁ బిలుపించుట.

కనిచిమంత్రివరునితోనిట్లనియె ॥ ౬౨॥ ఉ ॥ ఆకవిరాజరాజమణినాదర మొప్పఁగఁబిల్వఁబంపు
మా। యాకవితాచమత్కృతివిహారముఁజూచి తమమత్కృహమాలిక । స్తోకముగాఁగవిత్వవిధిఁ[illegible]
మఁడఁ జేయుదమంచుఁబల్కఁగా। నాకడమంత్రిసజ్జనులనంచినవారలుఁబోయియచ్చటన్॥ ౬౩॥
సీ॥ ఒకచెంతవేదాంతమూహించిప్రకటించు నొకదెసఁదర్కసార మొగివచించు। నొకచోట

వకనాటకకలాపమురచించునొకచక్కఁ ఘనపక్కిఁ కో క్తిఁ చెలువు। నొక రసోరశృంగారయుతకా
వ్యములఁజూపు । నొకసీమసురుసాపమూనిపలుకు । నొకదండస్వరమండలకలగానముఁ బేర్చ
నొకక్రేవబహుభావయుక్తినెఱపు। నొక్కఁతలమునమీమాంసమొక్కఁ దారి। వ్యాకరణపాఠ మొ
కచెననలఘులతు। శాద్యలంకారములఁ గోర్కు లమరనొసఁగు। నట్టిబిల్హణుఁగాంచిరిహర్ష మొ
నప॥ ౧౪॥వ॥ కాంచిదండప్రణామంబులాచరించిదీవనలుగైకొని సముచితాసనంబులంగూర్చుం
డికవిరాజ శేఖరునుద్దేశించి॥ ౧౫॥శా॥ దేవాబిల్హణపండి తేంద్రవినుమర్థివ్రాతకల్పద్రుమో।
ద్భావుండామదనాభిరామన్నపుడత్యంతానురక్తింబ్రతీ । తావాంఛన్ మిముఁదోడితెమ్మనుచు
నాజ్ఞాపించెవిచ్చేయుఁడీ। యీవేళంబని యంచుఁ బల్కఁ బలికెన్ హేలాగతిన్ వారితోన్॥ ౧౬॥
ఉ॥ ఏమిప్రయోజనంబుమము నేటికిఁ బిల్వఁగమిమ్ముఁ బంచెనా। భూమివిభుండు దా త్రమతిభూరిగు
ణోన్నతులార తెల్పుఁడీ । మేమట కేగుచుం జెదమమీరన నేమి ప్రయోజనంబొకో । కేమిరొ
ఱంగ వచ్చు మహనీయులుపూజ్యులుగారె పండితుల్॥ ౧౭

బిల్హణుండు రాజసభకు వెడలివచ్చుట.

వ॥ అనిపల్కినప్రమోదాయమానాంతరంగుండై కవిపుంగవుండమితశిష్యసంఘంబు గొలువ
రాజమార్గంబునవచ్చునెడ॥ ౧౮॥ఉ॥ ఆముఖసత్కళావిభవమాకసబోఁటులయందమావరో।
ధామవిలాసమానయనతామరసాతివిశాలదీర్ఘ చే । ఖామహిత ప్రతిద్వయవికస్వరకుండలదీప్త
గండమా। ళిమధురస్మితప్రభలు తేమలునూచిరుదంచితోన్నతిన్॥ ౧౯॥గీ॥ చూచితలయూచిత
ప్రసూరోచికాచి । తీమహిమకాత్మ మెచ్చిరెం తేనిసూన। బాణబాణవిభిన్నసం భ్రాంతచిత్త ।
లగుచు [illegible] నారే లతిశయమున ॥ ౨౦ ॥ ఉ ॥ ఎవ్వఁడువీఁడుచక్కఁదన మనమెన్నఁ
[illegible] న॥ [illegible]లుకాఁడో యాధనదుపుత్రుఁడో చంద్రుఁడో యాజయంతుఁడో। యి
వ్వని [illegible] భూత్కృవనముల్ చిగురింపఁజేయఁగా। జవ్వనిరమ్మెగు చెంచినవసంతుఁడో కా
[illegible] దివ్యక్ష్మో ॥ మ॥అతినాపుష్పిలుకాడనంబలికెదీవచ్చామసంబెట్టియం।చితమాయి
త్తుశరాసమెట్టుమజీయుంజింతిపనవ్వారెల। తీతత త్తచ్ఛుభలాంఛనంబులుపలక్షీభూతముల్ గా
వెనా। మతిసూహింపఁగవచ్చునోహరితగన్ మానుష్యరూపంబునన్॥ ౨౨॥సీ॥ రాకాకళాశా
ధిరాజబింబమటంచువినుతిసేయఁగఁ బోలువీనిమోము । ప్రత్యూషవికసితాబ్జాతపత్రములంచుఁ బొ
గడంపఁదగు వీనివీక్షణములు । శ్రీకుమారుని హేమసింహాసనంబంచు వెననెన్నఁగా నగువీనియు
రము । ప్రోన్నమితస్ఫుటోద్యత్తాహిపతియంచుఁ బలుకవచ్చునవీని బాహుయుగము । కుంటవి
ల్కాఁడుముక్కంటికంటిమంట। నంటినను జేడి మునుతన్మికంటికరుణ । మగుడఁ బుడమికిడిగిరొ
సొంతగనతండు। సకియకాకున్నఁ గలచెయీచక్కఁదనము ॥౨౩॥సీ॥ ఈపురుషోత్తము సెడవసిం
చినపన్మకరభాగ్యమేమందుకమలనయన। యీచతురాస్యోక్తి నెఱమిఁ గాంచినశుభవాణిప్రౌ
ఢిమఁ జెప్పవశమెకరుణి । యీమేటిసర్వజ్ఞు నెనసియుండినసతిభాతియింతింతనఁ బొసగదబల।
యీధామనిధిఁ గూడియింపొందనుచ్ఛాయపడవిరోయెంత నిచూతుఁ బద్మగంధి। వినసెయీవనిత

నవమనసిజాతుఁ। గూడిక్రీడించుతరుణులకోర్కులెల్ల। సఫలమగువీనిసంగతిసలుపనట్టి। వెలఁదిజన్మంబుధారుణివ్యర్థయకాదె ॥ ౭౪॥వ॥ అనియిట్లువర్ణింపుచుండబిల్హణుండునిజాననసుధాకరప్రభాజాలమ్ములకుఁద త్రత్యజనవిలోకన సందోహమ్ములుచకోరికా బృందమ్ములుగాఁగమత్తేభంబుచాడ్పున మందగమనంబునవచ్చి విద్వజ్జనమంత్రి పురోహితామాత్య భృత్య వర్గంబుతోడగురాజేంద్రునివలనఁబ్రత్యుత్థానాభివందనంబులుగైకొని సముచితాసనంబుననధివసించియాశీర్వాదపూర్వకంబుగా వేదవేదాంతాదిశాస్త్రంబులుపన్యసించి। ఫలసహితంబుగామంత్రాక్షతలొసంగి మఱియును॥ ౭౫॥క॥ కవితాప్రసంగమంతయు। నవిరళముగఁగొంతచేసి యచ్చటవిద్వత్కవివరుల చేత మెచ్చులు। నవనీపతిహర్ష మొదవనం జెను వేడ్కన్ ॥ ౭౬॥క॥ గురుకవి భాషితయుతమై। సురరాజ సభాస్థలంబుచూడ్కికినిదద్భా। వరునిసభాస్థలివిబుధా। కరమైపరమైప్రమోదకరమైయొప్పెన్॥ ౭౭॥అప్పుడు॥సీ॥ రాజరాజైనమదనాభి రాముఁడలరి। తనదుకంఠస్థహారాళిఁజగనొసంగి। మఱియుమణిరుచిరాంబరమహితభూష। ణావళులసంగివిడిదికిననిపెఁగవిని॥ ౭౮॥ వ॥ అందుమితజనపరివృతుం డైభూవరుండుమంత్రివరునితోనిట్లనియె॥ ౭౯॥ చ ॥ మరుఁడుతనూవిలాసమునమంజులతరోక్తివిశేషయుక్తిచా। తురిమగురుండుసనత్కళలఁదోయజవైరితలంపవీనిఁదా। మరసదళేక్షణల్గనినమారశరాహతిఁగ్రాంగుచుందురీ। వరకవియొద్దమత్సుతకువాంచితవిద్యలభించుటెట్లకో॥ ౮౦॥ గీ ॥ వినుముజగతికివరకల్పవృక్షమితఁడు। వీనిలావణ్యమనియెడువిరులగుత్తి। దనరుతారుణ్యవతులచిత్తంబులనెడు। మధుపములచేఁజిత్రిగుచునస్మృతిదలిర్ప॥ ౮౧॥ సీ॥ వీనిమనోహరానూనభావముఁగాంచి మేనెఱుంగకపోవునూనశరుఁడు। ఏనిభాసురకళావిఖ్యాతిఁగనుఁగొనిమిన్నందు[illegible]। వీనిసౌందర్యాదివిభవంబుఁబరికించియనిమిషగతిఁజూచుహరిసుతుండు। [illegible]నియుక్తిగాశఁజెలంగువిత్తేశసూనుఁ। డారవీనికిద్రైనయతఁడుఁగల[illegible]విలాసంబుస[illegible]వనితలైనఁ। దొడరిమూర్ఛనుగతిఁజెందుదురుమనుష్య। కాంతలననేల[illegible]। పనుఁజలంబనంత॥ ౮౨॥ అని॥ క॥ ఈవిధమునఁబల్కినపతి। కావిబుధేంద్రుఁడునుమంత్రియనియెనృపవ। ర్యావిద్యాభ్యాసముచెలి। కేవిధమునఁబట్టుఁబడుఁగవీంద్రుఁడులేమిన్॥ ౮౩॥ క ॥ ఇతఁడువినాగానెవఁడీ। క్షితితలమునఁగవివరుండుసెప్పుమాయనినన్। మతిమంతుఁడయీవిధమున। కతిచతురోపాయమొకటియాత్మఁదలఁపుమా॥ ౮౪॥ వ॥ అనినృపాలుండు పల్కినమంత్రియిట్లనియె॥ క ॥ దేవరవారికిఁదెలియని। దీవిశ్వమునందుఁగలదెయిపుడటులైనన్। నేవచియించెదవినుమీ। దేవభవత్కారుణచేతఁదెలిసినయంతన్ ॥ ౮౫॥ మ ॥ ఒకచిత్రవ్రతమున్నదియ్యవరకురాజోత్తంససిద్ధంబుగా। నకలంకాకృతియైననీతనయజాత్యంధున్విలోకింపదా। సుకవీంద్రుండునుగుష్ఠగాత్రినెపుడుంజూడన్మదింగోరడిం। దుకునెమోవచియించుటీయెజఁగియిం దమ్మన్నుఁదత్కార్యమున్॥ ౮౬॥ వ॥ అనిమఱియునిట్లనియె॥ మ ॥ కవిరాజాగ్రణిపుట్టుగుడ్డనుచునీకంజాతిఁకింజెప్పియు। కవికిన్మీసుతకుష్టుగాత్రియనివేడ్కంజెల్పియవ్వారికిన్। భునిననెవ్వ్యాస్యవిలోకనక్రీ

యము నేర్పున మీఱంగా కుంతున । ట్లువిచారించెదనొక్కయుక్తివినఁ డిట్లనె రాజదేవర్షిభా ౮౭॥ క॥ ఇరువురకునడుమనొక తెఱఁ। దిరముగఁగట్టించిచదువుద్య ధతరమతిఁజొ। ప్పరయఁగ మనకన్యకనే। మరకనుజకివింతమయ్యమనుజాధీశా॥ ౮౮॥ వ॥ అనినవినిసంతోషిత స్వాంతుం డైభూకాంతుండు॥ క॥ ఓమంత్రియెంతవాఁడవు । నీమహిమనుతింపఁదరమెనిర్మలగుణనీ । నే మంటివేమిచెప్పితి। నామాటలయట్లసేతమది మెలుగదా॥ ౮౯॥ అనియంతఃపురంబుఁ బ్రవేశించి॥ చ॥ జలరుహపాణినారిభర చారుమనోహర వేణిఁగాంచనో । జ్జ్వలరుచిగాత్రినీలజల జాతదళాయతనేత్రినంతిక । స్థలమునసున్నదానినుమసాయకుమానినిఁబోలునాత్మజన్। నెలకొని కాంచిముద్దుఁగొనిసెమ్మెఁదలిర్పఁగఁదండ్రియిట్లనన్॥ ౧౦

రాజుతనకొమార్తెతో బిల్హణుండంధుండని చెప్పుట.

క॥ సాగర్భజలధిరత్నము। నీగారాబంబుఁజూడనీకెవ్వఁడు నే। రాగంబునసాహిత్యముఁ జాగుగఁజెప్పింతునస్మద్ప్రౌఢిమ మెఱయన్॥ ౯౧॥ క॥ సంగీతవారిధీసా । రంగధ్వజరేఖిప గుచరాజితకవిశా। సంగతిలేకఁజెలంగుట। భంగంబుగదాతలంపభావములోనన్॥ ౯౨॥ క॥ సంగీతవిద్యకెలమిన్। సంగతిసాహిత్యవిద్యసరిగాఁ జెందున్। మంగళవతికలిగినయా। సంగతిఁజెప్పంగఁదరమెసంగీతనిధీ॥ ౯౩॥ క॥ మనపట్టణమునవిద్యాభినయజ్ఞుఁడుగలఁడొకండుబిల్హణ సంజ్ఞుం। డనఘవిజాత్యంధుండా। తనిచెంగటఁజదువవలయుఁదల్పరమతి వె॥ ౯౪॥ అనినవిని॥ గీ॥ అయ్యనేను చూడనాకవియొద్దను । జదువులెల్ల నెటులఁజదువుకొందు । నంధకాననంబునాలోకనముసేయు। ననిమహాగ్రవతంబుతనకుఁగలదు। ౯౫॥ క॥ అంధకునిఁజాండురోగిని । చాంధవమానకునిమండు[illegible]మ్మనిదు। గ్గంధయుతుఁగుష్ఠువానివ । సుందరదర్శింపరాదుశుభగుణచరి[illegible] నాడే [illegible]హారికారత్నంబునకు జనకుండిట్లనియె॥ ౯౬॥ క॥ పట్టీయాలాగండుచె। రె[illegible]న॥ [illegible]బంతో చాగాఁ। గట్టిగమీయిరువురకును। గట్టించెదఁగాండపటముఁ గనరా[illegible]భూత[illegible] వ॥ అనియొడంబఱచి మఱునాడుసమయోచిత కృత్యంబులుదీర్చి కనకమణిమయ భ[illegible]దివ్య[illegible]రభూషితుండై కక్ష్యాంతరంబులుగడచి యెడనెడఁబుడమిఁజే జేలఁదీపసలుఁగైకొనుచు బహుదిననివసితదేశాధీశులమనువులు సముచితజనులవలనవినుచుఁ గొందఱు సుందరులు సుందరచారుకైంకై వారంబులుసేయఁ గొందరుకంజాతపాణులు మంజులగతివింజామరలువీవఁ గొందఱుకీరవాణులుచేరి పరాకులుగావింప నొక్క కర్పూరగంధికపురంపు బాగాలొప్పుమిగులనందియ్య నందియలుమ్రోయ నొక్కమందయాన యందంబుగా చందనాదులొసంగ సంగతినూడిగంపు చెలులిట్లుసముచిత ప్రకారంబునఁగొలిచి రామసందగమనంబునపచ్చిపచ్చి రాజితకమలాకరంబు చందంబుననందుంబగు రాజ్యలక్ష్మీలక్షితంబైన యాస్థానమంటపంబుఁజొచ్చి సుపంచితకాంచనాంబుజ మధ్యంబుననధివసించు రాజహంసంబు సొంపునఁ గాంచనసింహాసనంబున మదనాభిరామరాజహంసంబు విబుధగణపరివృతుండై మహేంద్రుండగుచు సదానక్షత్ర సమన్వితుండై కువలయాధీశుండగుచు మహాభోగిపరివేష్టితుండై భూ

భృత్యవ్రాతంబుండఁగుచు రాజరాజకుమార సేవితుండై రాజశేఖరుండఁగుచు సముచితభాషాసమన్వితుండై చతురాననుండఁగుచు సుమనఃప్రసన్నుండై పురుషోత్తముండఁగుచు నభంగుఁడైనవాహినీశులును నపుణ్యజనబాధకులైన సుమనోవల్లభులును నవనశాలులయిన ప్రచేతసులును ననంతకులైనసమవర్తులును ననుగ్రసహితులైనధనాధిపతులునునచంచలులైననమహాబలులునుఁగొలువఁగొలువుండి మంత్రివరునితోనిట్లనియె॥ ౯౯॥ సీ॥ ఓవసంతకరూపమహావసంతు। డఁగుకళానిధిఁబిలిపించుమాకళాధి। వాసిమెఱుఁగొప్పఁబలికెతివాసమీఁ। ననఁగఁబిలిపించెఁగవివరుననఘునని॥ ౧౦౦॥ క॥ వచ్చినకవివరుఁగనుఁగొని। విచ్చేయుమటంచునుచితవిధులనరేంద్రుం। డచ్చపడసలిపీకొన్నియు। ముచ్చటలుంగడిపికుతుకముననిట్లనియెన్॥ ౧౦౧॥ ఉ॥ ఓకవిరాజచంద్రవినుమొక్కటిసెప్పెదమత్కుమారిక। స్తోకకళావిశేషములుచొప్పడఁజెప్పుచులక్ష్యలక్షణ। శ్లోకకవిత్వయాధికవిలోకము సన్నుతిసేయఁజెల్పుచూ। మాకుఁగురూత్తరుండవయి మత్కృతసత్కృతిగాంచివేడుకన్॥ ౧౦౨

రాజుబిల్హణునితోఁదనకొమార్తెకుష్ఠరోగిణియనిచెప్పుట.

సీ॥ అయిననొక్కటికలదుమదాత్మజాత। కుష్ఠరోగంబునసుగొంతకొదవయ్యె। విషయమందుమనీషావివేకమందు। గానమందుఁబ్రవీణవిజ్ఞానహృదయ॥౧౦౩॥ వ॥ అనినఁగవిశేఖరుండిట్లనియె॥ క॥ ఓహోబాగాయెఁగదా। యూహింపఁగనెట్లుఁజెప్పనోపుదువిద్యా। వ్యూహంబుకుష్ఠగాత్రిని! నాహావీక్షింపరాదుహరివంశమణీ॥ ౧౦౪॥ క॥ వ్రతమొకటికలదుమాకిల। శ్రుతిహీనునిఁగుష్ఠరోగిఁజూడనటంచున్। మతిసంశయింపనేటికి। ధృతిమతిమముఁబంపుమయ్యధీరవిచారా॥ ౧౦౫॥ అనినపనిరాజేంద్రుండిట్లనియె॥ క॥ దానికినొక [illegible] నానంబు [illegible] గ్రాన్నియెడన్ నడుమపటముఁగట్టించెదన। న్మానముఁగైకొనివిద్యా। దానముసే [illegible] గామనవ్యాసాపారస్య [illegible] ధీ॥ ౧౦౬॥ ఉ॥ ఆందుకుబిల్హణుండువినయంబునయంబుమనంబునొందర [illegible] గిణీవిలాసంబున [illegible] వసుధేశ్వరమీమనసట్లయుండఁగా। నిందులకేమియందుభవదీయవచో [illegible] లన। పసుజల [illegible]। లోండఁగఁదోచినట్లసతిగొప్పఁగఁజెప్పెదవిద్యనేర్పనన్॥ ౧౦౭॥ వ॥ అనినవి [illegible] తాంబూలాదిప్రదానంబులసంతుష్టుఁగావించిపుచ్చిదరహసితవదనుండైయిష్టసఖునితోనిట్లనియె॥ ౧౦౮ సీ॥ నీయుపాయముబాగాయెసీతివేత। వసుచభూపించితక్షణంబుననిమిత్త। కోవిదులఁబిల్వఁబంచియక్కువలయేశుఁ। డనిమెశుభలగ్నమీక్షింపుఁడనుచుఁబ్రీతి॥ ౧౦౯॥ వ॥ ఇట్లుముహూర్తనిర్ణయంబుగృహకారులరావించి వివిధవిచిత్రంబులుగా విద్యాశాలికరచియింపంజేసి॥ ౧౧౦

విద్యారంభము.

సీ॥ అపుడుమదనాభిరామ్యహాగ్రగణ్యుఁ। డతులమైనట్టిశుభదినమందుహితుల। బాంధవులమంత్రిహితులనుఁబండితులను। గవులరావించిబిల్హణకవినిఁబిలిచి॥ ౧౧౧॥ క॥ తనకూర్మితనయనధిపతీ। తనరఁగరావింపవెంటఁజవిలిసదాశ్రుల్। గనియాఁ మాదమునసురా। సనయంబునవచ్చిపటముచాటుననిలిచెన్॥ ౧౧౨॥ వ॥ అప్పుడుపురోహితులుపుణ్యాహవాచనంబులాచరించియుస్న

శ్చనంతరంబు॥ ౧౧౩॥గీ॥ మొదలవిఘ్నేశ్వరునివాణిఁబూజచేసి। బాలరామాయణమునను పద్య
మొకటి। యర్థయుక్తజనారంభమర్థిఁగలిపి। ప్రేమఁజెప్పంగఁదొడఁగెనాబిల్హణుండు॥ ౧౧౪॥
వ॥అప్పుడప్పుడమిఱేఁడు సమస్తవిద్వజ్జనభూసురాది బాంధవులకుభోజనంబులుగావించిమణిమ
యభూషణవస్త్రమాల్యానులేపనతాంబూలాది కృత్యంబులంబరితృప్తులంజేసిమఱియును॥ ౧౧౫॥
మ॥జననాథాగ్రణిపుత్రికింగవికినిష్టంబొప్పఁగానిత్యభో।జనతాంబూలములంచితాంబరములున్
శయ్యాసనస్రక్సులే। పనముల్ తక్కువగాకయుండనమరింపన్ బిల్హణుండవ్వధూ। మణికింగా
వ్యములాదిసేసికరపింపన్ సాగెనానాటికిన్॥ ౧౧౬॥క॥ సరసాలంకారమనో। హరకావ్యము
లరయుక్తిమైఁజెలువొప్పంబరఁగనుశబ్దవిచారము। వరసాహిత్యంబుఁ జేటపడఁగాఁ జెప్పెన్॥
౧౧౭॥గీ॥ జగతిజనములుమెచ్చియాశ్చర్యమొంద। లలితముగబిల్హణాఖ్యునివలెనసకల। విద్యలు
గ్రహించిజలధరవేణియొప్పె। నంబుభ్రమింగినతపల్లోహంబుకరణి॥ ౧౧౮॥సీ॥ వివిధభావవి
శేషనవరసంబులయందుఁ బ్రీతినలంకారభేదములను। ఛందోవిభేదలక్షణవృత్తములనాటకప్ర
క్రియలమహాకావ్యములను। కామప్రదములగుకామశాస్త్రములందుజ్యోతిషశాస్త్రసంగీతశా
స్త్ర। ములనభినయహస్తకలితమార్గములందుగణితతత్త్వామరకాండములనుఁ। ప్రౌఢయైమంచి
శ్లోకార్థభావమెఱిఁగి। సంస్కృతాంధ్రైకభాషాదిచతురయగుచు। హితముమీఱఁగవిద్యమా
హింపఁదొడఁగె। యామినీపూర్ణతిలకవాగతిశయమున॥ ౧౧౯

చక్రబంధము.

శా॥ ధన్యాసింహాభచంద్రకీర్తివరవిద్యాపండితార్యక్రమా। గణ్యాగర్విధనంజయాశీవదమ
కాక్కృత్ప్రిగంక్రపభ[illegible]న్యారాజితభూరిశాత్రవనుభృజ్జాతిద్రమావిక్రమా। మాన్యారాధన
[illegible] నార[illegible] ౧౨౦
త్వా[illegible]స్ఫభాగ్యోత్తమా॥
[illegible]న॥ [illegible]భవాసితాంశుకాండభూభవాధిరాట్కాండభూభవాబ్జసుప్రకాం
[illegible]భూత[illegible]మడభూభవాపగోర్మి కాండతుండిరాట్సుధా। కాండపాండు భావి
డకాండ [illegible] దివ్య[illegible] ౧౨౧
భాస్యఖండక[illegible]ర

గద్య॥ ఇదిసీతారామచరణసేవాప్రభావసంపాదిత కవితావిచిత్రకాశ్యపస
గోత్రపవిత్రశ్రీమత్పండిపెద్దికృష్ణస్వామిప్రణీతంబైనబిల్హణోపాఖ్యా
నంబనుమహాప్రబంధంబునందుప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

బిల్హణీయము – ద్వితీయాశ్వాసము.

క॥ శ్రీమానితవరరఘుకుల । సోమాసోమాంతరంగసురుచిరభవనో । ద్ధామవిలాస
యశోవర। సీమామహనీయనామసీతారామా॥ వ॥ అవధరింపుము తదనంతరంబు॥ ౧

వసంతకాలాభివర్ణనము.

చ॥ అల రేవసంతకాలము పురాంతికసీమవనాంతపుష్పసం । మిళితమరందపానభరమే
దురమత్తమధువ్రతాంగనా। కలమ దుగానలోలమతి కాంతరసాలవిశాలపల్లవో। జ్జ్వలపికనా
దసంచలితచారువియుక్తజనానుఖేలనై ॥ ౨ ॥ చ ॥ అలమదుమాసవేళజలజాయతనేత్రలు
క్రీడసల్పుచోఁ। గోలకులపజ్జఁజేరినవకోమలకాంచనపుష్పజాలముల్। హాలహాలికలఁగ్రహింప
గసదాళులుసీయనిరోసియేగెభూ । తలమునఁగాంచనాపహృతిఁదల్పరుగానుమనఃప్రవర్తనుల్॥
3॥ చ ॥ చెలఁగువసంతభూరమణశేఖరుఁడోలిమహావనిస్థలిం । గలయఁగ నేలినైక మెసఁగందగఁ
నైకొనిముద్రఁబెట్టుచోఁ। వలనుగహేమరాశిమధుపాయికిఁజూవకవైరిజాతులకు । వలయుహ
రించుమిత్రువనువంతునిఁగానొనరించెనాధ్యుఁడై॥ ౪॥ వ ॥ కమలామోదమునంఘటించిశుక
వాక్యంబర్థినాలించియు। సుమనఃకాండములెల్ల బోధముగనక్షోనానంబు ... సిద్ధిమహాభూ
తిఁబలాళభేదనకళా వ్యాపారియైమాధవుం । డుమహింగౌరవజ...మనవ్వనాసారమున్...సద్వి
జుల్మెచ్చఁగన్॥౫॥ చ॥ మనసిజచోరకుండుతరిమాటునఁబ్రాంజిగుట...నిపిలాసంబున...మెయి
డాచివేగఁబమిఁగొల్పిశిశింబయిఁగావువెట్టితా। నెనయఁగ ధైర్యభి...లన । పమ్...పుమచ్చ
జల్లిచ। య్యానహరియించిమించెఁబ్రమదాంచితమానధనంబులెంతయున్॥ ౬॥ చ॥ మరుదనుసా
మయాజివనమధ్యమునందుద్విజాళిమంత్రముల్ । కరముఁబఠింపఁగాశిఖప్రకాశిలఁగాంచిమరు
ద్గణంబులన్। వరుసభజించిరాజునకవాక్యశుభోన్నతిఁజెందఁజేసెనా । పరమమతిన్వియుక్తప
శుబంధముమాధవుఁబ్రీతిసేయుచున్ ॥ ౭ ॥ సీ॥ మాకందములనీడమాకందములుచూడఁజేకొఁమ్మ
యొకొమ్మచిగురుఁగొమ్మ । గోరంటడాయవేగోరంటరాయనేయిఁచాయయేచాయఁనీవుజే
య । తిలకంబుమానినీతిలకంబుబూననీచెయ్యానసియ్యానచెలఁగునాన । పున్నాగములక్రిందబు
న్నాగములఁజెందనాసొంపురతిపెంపునలదగంపు। నిట్లుప్రమదలుసఖులతోనెనసిమనసి । జాత
దీపితహృదయలైసంతసమున। సరసవనకేళికామహోత్సవములలర। వెలయుచుందురుమధుమా
సవేళలందు॥ ౮॥ సీ॥ ఘనరసాలంబుఁనైకొనియెఁగోకిలవాణిపదరిపోభోంకువేపల్లవోష్ఠి । యు
నుపమసగసేదానాగేఁజక్రస్తనిమేలనికొదియకేమీననేత్రి। చిగురించుబలుకొమ్మఁజెందెఁజెఁగుఁజర

యానఁజేర జూడక వెరంభోరుయుగళి। కదళికాతరువంచేఁగర్పూరవరగంధి కూడ కేలికుచవక్షోజకుంభ। యనుచునాక బోఁటియదలింపనతివగోనక। రామలార చంద్రాస్యలార హరిమధ్యలారసురభిళనిశ్వాసలారపలుకు। మానతపియించుదిగులొందుమాయననియ॥ ౯॥ సీ॥ బింబోష్ఠి చిలుకలఁబిలిచి ముద్దాడంగ సాంగవగంధి మెచ్చకనుగదిరె। జలరుహచరణ హంసలగారవింపంగ ఘనవేణిరొంపచుఁగడకునొత్తె। ఘనుమాంగియళులఁజేకొని తేనెలియ్యంగఁగాంచననాస తప్పించితరమెఁ। గిసలయపాణికోకిలములఁబలికింప రామాభిరామయారకయనని పెఁ। బలుకులసయానములమంగురులనుగీత। ములనులేఁదోఁటనరయుచు వెలదులిట్లు। మరునిబలములఁగొంచటుసరులుఁగొలుపఁ। గొందఱవి జూచినిరసింతురందపులర॥ ౧౦॥ మఱియును॥ సీ॥ కలికిచిల్కలకొల్కి ఫలములఁగోయవే కోకిలవాణిచిగుళ్లు చేవె। దీటుగానలినేణి తేనియల్ కూర్పవే పావనచరితపుష్పములు చేవె। కలహంసగమన మేల్ జలములానించవే చంద్రాననసుధారసంబుఁ దేవె। పాటలాధరి వేగవీటిఘటింపవే భర్మోపమాంగిదీపంబుఁ దేవె। యనుచుఁదమలోనఁ జెలులుశయ్యాటములస। సరసవనకేళి కామమహోత్సవము మెఱసి। యసమశర దేవుఁబూజింతురందపులర। సారమధువేళఁగాసారతీరములను॥ ౧౧॥ గీ॥ ప్రకటశోగపవాసనాప్రథితమలయ। విమలశాసారగౌరవవిభవముంషి। లలితమైనవసంతకాలమునఁగాన। నములు చెలువొందునాకాననములకరణి॥ ౧౨॥ మ॥ సకియా కొమ్మలుపల్లవావళులతో నయ్యాటముల్ సల్పిపో। లికుచంబుల్ ఫలసంగతిన్ వెలయనాలీనాగతుల్ గంటివే। సకియా కొమ్మలుపల్లవావళులతో సయ్యాటముల్ సల్పపో, లికుచంబుల్ ఫలసంగతిన్ వెలయుటల్ చిత్రంబె యూహింపఁగన్ ॥ ౧౩॥ ఉ॥ రాగముతోసదాశ్రితను [illegible] నాదే[illegible]ంగిపు। న్నాగముఁగౌగలించినుమనస్థితి నున్నది చూడుమన్నహా। రాగము[illegible]న॥ [illegible]సియగనీలశాంగిపు। న్నాగముఁగౌగలించినుమనస్థితినుండుటచిత్రమే చెలీ॥ [illegible]భూత్[illegible]లవియేలఁజీల్చెద రేవనప్రియుఁచయాశాప్తిహరింపరాదు। బిసకాండములయేలపి[illegible] దివ్య[illegible]జీవనచ్ఛేదంబుఁ జేయరాదు। మకరందముల నేలమాటెద రేసచాళినిరాకరణవృత్తిఁ బెనుపరాదు। కువలయంబుల నేలఁగూల్చెద రీ ద్విజరాజసంప్రీతి నార్పంగరాదఁటంచు గొందఱుసుందరులందపులర। వనులసరసులఁ గ్రీడించుచునుదినంబు। సరసవాక్ప్రౌఢిఁ జూపుచు చతురలగుచు। వెలయుచుందురు మధుమాస వేళలందు॥ ౧౫॥ వ॥ మఱియు నవ్వసంతసమయంబున-గాంతలింతింతనరానిసంతసంబులసంతతతం తన్యమానకరుసంతానని లాంతకాంతంబులగులతాంతంబుల నిరంతర పరిమళవంతంబుల గుటబంతులుఁగొను కేఁటులరంతులకునలంతఁగొనుచింతలనత్యంతమురసదంతురాంతరంబులగుకనకవనాంతరంబుల కరిగి తదంతరంబులవంతులుమీఱసేమంతులుగోయుచుఁ బూబంతులుఁగట్టుచు నెంతయు వింతలగు కంతుని చికిలికుంతంబులన మంతుకెక్కు నశశికాంతరుచులవింతఁగొనుదొంతరలగుకలికాసంతతుల కాంతివంతంబులై। పాంతంబులసలరువాసంతికాదంతనిశాంతంబు మంతనంబులు మెఱయ రతికాంతవిజయోదంతంబులనుపంతంబులాడుచుఁ గొంతదడవు తోడియింతులఁగికురింపుచు నిగనిగ నిపగడములవగఁ జెగడు నొగరుతో

గరుపాగరుచిగురులఁగోరకనగములకెగరుపఁగొనుమగకోయిలల తెగ తేగలగు నెగులెగయన గపడకబుగులుబుగులుగొని మొగములపాగనుచిలునగవులఁబగవగు నేయనుచుఁదగులమిగులనొ నెలిసగమగుచుఁబులుగులకుసరిగనుపడమగుడి సరిగపనిజిలుగు నగరపురయిళలు బిగిబగులనిగుడి పొంకంబులఁగుబింకపుచన్నులనెలవంకలనంకకవెడలునకలంకలోహితాంకురంబులగుసంకుచితసంకుమదకుంకుమపంకంబులఁజారపంకజరసంబులుదొలంగుకొలంకుల తేనియవంకలనిరువంకలునలంకరించుపులంకెలగుకంకేళీవనాంగణవిటంకంబులమీనాంక ధనుష్టంకారశంకాకరంబులై నుంకెడలినగొరవంకపల్కులకుఁగొంకుచుజంకెలజింకెలువ్రైచుజంకెనచూపులకలంకరత్నాంకిత తాటంకరుచులలంకెలుఁగొనుకింకరీజనసంఘాతంబులవంకలఁదలంకకనిల్చుచు సంజంజయరవింద గంధతుందిలమందానిల సందోహంబులుకందళిత కుందచందనమందార బృందాన్వితంబులై కురువిందమణిసందీపితంబులగు కెందలిరుకావిచందువులనొంది మకరందబిందుబృందంబులపొందునఁజిందునందంపు కురువిందపందిరులయందు నానందించునిందిందిర సందోహంబులుసందడిచేచిగ్రందుకొన డెందంబులుకొందలపడ నిందిరకుమందిరంబులగు కెందమ్మలకుందావుల పంచెమ్మలు జరుచుచునందలు పిరుందులడించఁ గొందలుముందరనరిగి యిందీవరమిళన్మిళందముఖరితాళిందమ్ములగు కందర్పవిజయనాకందమ్ముల క్రిందపిరుందులు చలింపనందియలుమోఁయఁగుఁజదనంపు సందిబొందియలు చందోయినొరయఁజిందులు ద్రొక్కుచుఁగుందక కేళిం జేలు చనిట్టువిహరింపుచుండ ఫలపరిపాకసౌభాగ్య సంపన్నశుకసంభాషణంబై భాగవతంబుకరణి వసుమతీజాలాభిరామంబై రామాయణంబుపగిది యారూఢహరికుమారబాణాసనంబై భారతంబువైఖరి నామోదితనునూవికాసంబై యింద్రనగరంబుబాగున గానంబు [illegible] హంబై ధనంజయనివాసంబుపోలికచక్రాంగపాలికా సరస్ఫురితంబై దండక[illegible] రామనప్వనాసాగమ్య[illegible]ప రాగపలాశదీప్తంబై వైరట్ ఋతినీశాంతంబుచందంబుననసుగతరసవి[illegible] గీణీవిలాసంబునఁపా[illegible]చరంబు రీతిసముదిత గంధబంధురంబై పవనునిభవనంబుకైవడి విలసితకుంద[illegible] లన। మనుజల్[illegible]నికేతనంబు చాడ్పున గంధళితమహాఫణాభిశోభితంబై కైలాసంబుతీరున జాతిరహితంబై యభేదబ్రహ్మంబుచెలువున నఖిలద్విజసూక్తిగ్రాహ్యంబై మాధవునియందంబున శుకముఖవన ప్రియంబులకు నిష్టఫలంబులొసఁగుచు సకలవిధకుసుమాకరంబై కుసుమాకరంబొప్పుచున్న సమయంబున॥ ౧౬

సూర్యాస్తమయవర్ణన.

సీ॥ కరినాథుఁబట్టునక్రంబువైఁ విడిచినసరసిజాక్షునిచేతిచక్రమనఁగ। వరుణదిక్సుదతికి వాసవుండనురక్తిఁబంపిన కెంపుపూబంతియనఁగ। నపరశైలాంతహర్మ్యాగ్రజాలాంతరార్పితమహాదర్పణబింబమనఁగ। భుజనాథపతినిజపురమునబిరుదుగావలనొప్ప నెత్తినధ్వజమనంగ। భ్రసుందరినుగుణరత్నాకరునకు। మేలుగలుగంగ బలురతనాలుగూర్చి। పట్టిత్రిప్పెడియారతిపళ్లెమనఁగ। గమలమిత్రుఁడుచరమభాగమున నొప్పె॥ ౧౭॥ మ॥ ఎనయన్ సప్పతియంతరీపమునసందేశంచిరమే మెంచునో। యనుశంకంగడుభీతిచేఖరకరుండబ్ధింబ్రవేశించెనో। యనసన్నాల

యవాటికింజనియెనుష్టాంశుండుతత్పీడయొ। య్యానదపెంపెంగదయంచునక్కువలయంబానంద
ముం జెందఁగన్॥ ౧౮॥ ఉ॥ వారణదిగ్వధూటినిజవాటికిఁ బ్రేమనినుండురాగఁదా। భూరిముదం
బునంబొదలిభూరిమణిగణభూషణాలికిం। పాఱెడుపట్టుచీరె మెయినందధరించికుచద్వయంబు
నుం। గూరిమిఁగుంకుమంబ చె నూయనసాంధ్యమదోచెనయ్యెడన్॥ ౧౯॥ క॥ ఇనుఁడరిగెనను
చుసమయాం। గననీలపటంబుఁదాల్చెఁగలయాశల మే। కొనియెడుజారిణికై వడి। ననఁజీకటి
పుడమిఁజెలఁగెనతిబహుళంబై॥ ౨౦॥ చ॥ అపరవధూటికామణికినైయతి నూహముఁజెందరా
ఁజూచొ। కృపుశిరిగల్గు మంత్రఘుటికాతతివిచ్చినపూలుఁగొన్నియం। దపుఁగపుఠంపుపూసలుము
గంబునవశ్యముఁగాఁగఁ బంచెనా। యపుడుసరోజజాండమునసంతటఁబారులుదీఱెదారకల్॥ ౨౧॥
చ॥ మఱుఁడనుభూమిపాలునకుమాపటి వేళలఁదిక్పురంధ్రులున్। విఱులునులాజలుంగలిపి వేడుకఁ సే
సలుజల్లిరోయనన్। సరవినభఃప్రదేశమనుసౌధమునందొనరించువివ్యసుం। దరతరవజ్రపాళికల
నంగఁ గెజుక్కలుపిక్కటిల్లఁగన్॥ ౨౨॥

చంద్రోదయాభివర్ణనము.

మ॥ కుముదంబుల్ వికసింపఁగోకములు సంకోచింపఁగామిప్రజా। ళిమనంబుల్ దలకింపసల్ వెస
లు చెల్వొం జెందిరాణింపన। కృమలంబుల్ ముకుళింప వెన్నెలలు వేడ్కన్ మింటమూచింపసం। తమ
సంబుల్ సడలింపజి త్తినలచి త్తంబుల్ విజృంభింపఁగన్॥ ౨౩॥ చ॥ తొలిచెన కెంపునొందనయతుల్
భయమందబయొంధిపొంగద। మ్ములుముగుడంగగల్వలుప్రమోదమునింపగవల్ చలింపమి। న్వెల
యదమిస్రముంబొలయన్వెన్నెలపుల్గులు జెఱెమాఱుడ। గ్గలమయిమీఱజందురుడుఁ కాంతులఁజల్లు
చుఁ [illegible] నాదె [illegible]ర॥ సీ॥ మదనుఁడిగురాకుతూపులుపదను వెట్టి। కళలఁ చేఱెడుశాణచ
క్రంబ [illegible] న॥ [illegible]రావతంసమనఁగ। నుదయగిరిఁజంద్రమండలంబుదితమయ్యె॥ ౨౪
[illegible]విభూత్[illegible] హామినిపూర్ణతిలకయుద్యానంబునవిహరించుట.

వ॥ అనమ[illegible] దివ్య[illegible] మినీపూర్ణతిలకయనుగతసదాళితిలకయై ప్రొద్దువోకనిదురరాకలేచిన
వ్వాసలంజూచిదండనుండునొక్క వేదండయాన పైఁగైదండయిడిమందగమనంబున బృందారక
సుందరీసందోహంబునడుమంగడు నేడ నైనందన వనంబునకుందరలుపురందరారవిందవదనచ
దంబుననందంబై యుద్యానపన సమీక్షణోద్యోగయైచనిచనియిచ్చటనచ్చుపచ్చరాలమెచ్చు
గుతిన్నెల వెన్నెలపాడలుగడలుకొనఁజిపురుజొంపంబులసొంపొందినమాకందంబుల క్రిందకొంత
సేపువిశ్రమించితదాశ్రితవనితాజనతార్పితఫల కుసుమాద్యుపచారంబులహర్షంబునొందియప్ప
లఁజనిజవ్వనులంబిలుచుచునవ్వనిఁగలయందిరుగుచుమంజుతర కుంజంబులరయుచునంబుయంత్రం
బులుఁజూచుచుపాదులుగట్టిపోదులుచేసినమల్లికావల్లికాదులనవలోకింపుచునింపులు మెఱయసం
పెఁగలుగోయుచు। సొంపుసంపాదింపసాలంబులలోలంబులగుశాఖాజాలంబులనయ్యాటంబు
లనొయ్యనొయ్యనుయ్యాలలూగుచాచుగుమీఱినవికటతటినీతటనివసితసీకతాతలంబునఁగప్పుర
గందుఁదోడనొప్పుగకప్పురంపుతిప్పలమొగమ్ములఁగప్పి వెన్నెలకుప్పలాడుచుతప్పినచప్పులుల

ప్పళింపుచు నొక్కరొక్కరింగికురింపుచు నాటలబాటలం బూఁవోటలనిట్లు విహరింపుచు॥ ౨౬॥ రగడ॥ అలివేణిరో మనకామోదంబులుఁ । గలయఁగఁ జేయుచుఁ గలనాదంబులు। పెంపుదలిర్పఁగఁ బికవారంబులు । గుంపులుఁగొనిపల్కుచుఁ గీరంబులు । జాలగు తేఁటులఝుంకారంబులు । సొగలిగశాహుంకారంబులు। పరగఁగనొప్పెడుపాటీరంబులు। మెరయుచునుండెడు మేటీరంబులు । నడయనెపుడుఁగనుమహాసారంబులుఁ। గడుపడిబోకుచకాసారంబులు । గలిగిన చోటికిఁగదలెడి తావులు। గలిగిన జాలునుగబురఫుటీవులు। చూడ చెయొంతో సొంపై యున్నది। పోడిమిఁ జెప్పకు పూర్వమెకన్నది। కంటేతక్కువగల దావాటికి। యంటివెపోదపయ వనవాటికి । పద వేపోదము పదుగురమిప్పుడు। పదరకపోవలె బలుకాలతప్పుడు। వినిన జెగడిపో వేరాయంచలు। పనివడి నెర్పేర్పడగాజంచులు। చాటుఁ జేసుకొని చన చేయింతులు । మాటలాడకు చెమటిమీరంతులు । యెక్కడవచ్చిన నేమనమీరలు। పెక్కసమాడితి వేసఖవారలు । సేయఁగనన్నన జెలు వేసీకును । పొరుమెచనుండ నెపోలతిరో నాకును। పనియేమున్నది పలుకేపంచిది । పనలేదానీమాటలసంచిది । తేటగపనమీ తెనియపంకలు। దాటగదర మేతలపునశంకలు। పూనచెచూచిన పంచిది వెన్నల। కానికానిపజికపురపుడి వెన్నెల। తరుపులనీడల దాగిరిమూతలు। పరగనాడుదము పదుగురునాకులు । రాకే సేనీరపటినిముట్టితి। గోటికమీ అగఁగొమ్మనుఁబట్టితి బంతులాడుద మువంతులుగట్టుక। చెంతకుఁ రమ్మీ చెలిఁ జేపట్టుక। పువ్వులుగోయుదమివ్వని తావుల । దవ్వైపోదము తనరెడు తావుల। కెమ్మైయున్నా విరిగోపుల్వ్వలు। నిమ్మహారాలిన సేర వెపువ్వులు। గాడిగ వెన్నెల గాయఁగఁ బరువుల। నీడల పొడ వెన్నెలలీయిరువుల। నే తెంతెమునజోయిందరు వేడుక। నాతత కేళులనందఱు ...డుక। నాడుచుఁ బాడుచు ననుగతవనమున। వేడుక చేసిరి వెలదులు ఘనమున॥ ౨౭॥క॥ అం... నానంబు ... గామనప్పసాపారమ్ము... ందర కన్యాలలామరపణులు నేర్పుం। జెంపియుపచారములుసే। యందగ రీణిపిలాసంబున... ంచిత శయ్యాక॥ ౨౮॥గీ॥ ఇట్లుశయనించి కూరుకునందియుండి। నంతలోలేచి... లన । పసుజల్ల... ంగి। తెలిసికనమూసిక్రమ్మరఁ జెవిఁగాంచి। కాంచినిక్కలుచెలులను గాంచి... ॥ గీ॥ మగుడిశయనించిమటిలేచియయివిడిచ్చిడు పనిఁబలపోసెత్తలపోసమరుని గాసికినిభరింపఁగలేక నూర్చెఁయజిక్కి। పల్కనేరక యున్నప్పడతుతెల్ల॥ 30॥క॥ ఇదియేమివింతయిచ్చట। నిదురించెనులేచిలేచి నెజీమనములఁజూ । డపమాటలాడ చెంతయు। నిదియే మాతెలియనేర మేమందమిటన్॥ 3౧॥ వ॥ అనియిట్లు తమలోఁ దామువితర్కించి చుట్టుముట్టి రాపట్టనిట్టట్టుఁబట్టియ ట్టైదాని మొగంబుఁగనుఁగొని యొక్కసఖి యిట్లనియె॥ 3౨॥క॥ ఓ యమ్మ యేమియిదినీ। కేమొనమముఁ జూచిపల్క వేమియిప్రుడున్। డాయపుకారణమేమీ। వాయనిదయతో నఁజూచిపల్కుము కలికీ॥ 33॥ చ॥ అనవిని చాలఁ జెప్పిరిలియ సఖులఁగన్గొని పల్కనోసఖి। వినుమొక వింతయే మునిభువిక్షావచియించెనసైన జెప్పెదన్। పనిఁజరియించియిచ్చటికివచ్చిముదంబునఁ బువ్వుసెజ్జనిం। పుసశయనించి యొండుతలంబొందుగ లోనిక్కడినంతలోపలన్॥ 3౪॥చ॥ ఒకకలఁ గంటిఁగంటిఘనునొక్కనిచక్కెరవింటివానిపో। లికఁ జనరారు వానినమలీమనకాంతుల నొప్పువానినం । వికసితసారసాక్షుమఁజీవిన్నానన్న

గానమెవ్వఁడో। సకియిటవచ్చినాసరసజాణతలమ్మునసందెసండీనర్॥ ౩౫॥ ఉ॥ నేననువాని
పేరడుగనేరకమారకఠోరకార్ముక। జ్యానినదంబుసోఁకితమినంది చెవుడ్పడిచూచుచుండవాఁ।
డూనినప్రేమదివ్యఫలమొక్కటియిచ్చియదృశ్యుఁడయ్యెఁజం। ద్రాననచంద్రుఁడజ్జలధరాంతర
మొందినరీతినంతటన్॥ ౩౬॥ ఉ॥ తత్తరపాటుఁజెందిమదితల్లడిలంగనుమేలుకొంటినా। చిత్తజస
న్నిభాంగుఁడెటఁ జొచ్చెనొ నన్నిటుఁగ్రూరుఁడైనయా । చిత్తజుబారినింబడఁగఁజేసెనిఁకందమిఁ
వాళఁజాలనే। నిత్తఱిఁబల్కవమ్మదయనిందునకేమియొనర్తుభామినీ ॥ ౩౭॥ వ॥ అనినశుకవాణి
యిట్లనియె॥ ఉ॥ ఈకళవంచితమ్మమదినిందుకుసంశయమొందకమ్మయా । శ్రీకరగాత్రుదర్శన
ముచేకురునమ్మశుభావహంబును। శ్రీకరమైనపండునుతసిద్ధియుసౌగదవమ్మ మేలుమే । లీకల
మాకునమ్మదమువెచ్చఁగదమ్మసుధాకరాననా ॥౩౮॥ వ॥ అనియిట్లుబలుకుచున్నసమయంబున॥
సీ॥ మలయాగములజాతివలయాగములనారికలయఁబగలఁజేరిపాలుపుమీఱి।ఘనసారసములఁగం
దఘనసారములఁజెందిమనసాఱఁజెలువందితనవిఁబొంది । మల్లికానవహేమవల్లికానుమనోజ్ఞపత
ల్లికాయతసీమనల్లికఁగని।। కేళికారతిలోలబాలికానుకపోలపాలికాసమలీలమేలుఁగాంచి। శారి
కాకీరపరభృతచంచరీక। కలితకలకలనినదసంకలితచలిత।విరహిజనమానసాంభోజవీధియసుచుఁ
గలయనేతెంచెశీతలగంధవహుఁడు॥ ౩౯ ॥ అట్టిసమయంబున॥ శా॥ రాకాశీతమయూఖజాలము
లుమేరల్మీఱి మైనిండను। ద్రేకాంభోజశరాశుగావళులులోఁద్రిప్పారఁబాటీరశైలాగ్రకాంచ
త్పవనంబు పైపయి గడఁకన్ హెచ్చివిజృంభింపఁమ । క్కాకంబెంతసహింపఁజాలకతమింగాసిల్లి
మూర్ఛిల్లినన్॥ ౪౦॥ వ॥ [illegible]చ్చటనున్నయయ్యళిసందోహంబులాహాకారంబునొందె॥ ౪౧॥ ఉ॥ ఇ
వ్వని[illegible] నాఁ[illegible]ములుంగుమిగూడివచ్చియిా।పువ్వులతోఁటనేలసారఁబూనితిమిప్పుడుఫూ
నియిచ[illegible]నిన॥ [illegible]బనిల్చితిమిఁగొబ్బునఁబోకయఁటంచుమించుబోఁ। డ్లవ్వనజాక్షిఁగాంచు
చునుప[illegible]నిభూత[illegible]ంభ్రమించుచున్॥ ౪౨ ॥ చ॥ పలగనవారలుంగలరుకల్గినయాకలవం
టిచెక్కడఁ [illegible]దివ్యా[illegible]గల్గనివ్విధముగాసిలుచుండెడికాంతయెక్కడం । గఁరువఘటూటులార
యుఁడ।గార్యమువీఁడవచంపరమ్మయిా । చెలినిటసంచఁగాఁదగదుచేరుదమింటికివేగబాగుసన్॥
౪౩॥ వ॥ అనియిట్లుచితంబుగాశైత్యోపచారంబులుసలిపిసేదఁదేర్చియా రాజపుత్రినిందోడ్కొ
నిపోయినవారలు॥ ౪౪

కవిచంద్రుఁడుచంద్రునివర్ణించుట.

సీ॥ సాంధ్యకృత్యములెల్లసలిపియిష్టంబైనయీశ్వరునకునమస్కృతులొనర్చి । భుజియించితా
పులఁబోలుపైనచందనములక్షిపుష్పవలుదాల్చిహారరాజి। భరియించివలువలుధరియించితాంబూల
ముసజేయుచునువచ్చిమోదమంది । శయ్యపైశయనించిచంద్రునివేడుకఁబరికించివీక్షించిఘాప
సులర। నింపుమెయిఁబిల్హణుఁడువర్ణింపఁదొడఁగె। నిదియువిరహిణులకుఁజూడఁదుదనతాప। మొ
దవుఁబొడమఁజేయువిత్తసంబెన్నమఱియు। మదనకుబలంబువరచంద్రమండలంబు ॥౪౫॥ వ॥ అ
నిపొగడియునిట్లనియె॥ చ॥ కలువలనిద్రవేపిరతికాంతునిమాంద్యము వాపిపుష్కర । స్థలితిమిరంబు

జోపికతిఁజాలనిచాలలనూపి దేవతా, వలికపృతంబుఁ జేపియలవాసవదిక్కలికుండలంబు నై। కలు
వలజేనిమండలముకాంతిలుచున్న నిఁతూర్పుకొండ నై॥ ౮౬॥చ॥ జలనిధిపంకమంచుమహాచాయ
యుఁ జిహ్వాము లేడపిల్లకం, దళితను చంద్రనీలమణిధా మమటంచువచింతురందటీ। కలువలజేని
యందుగలకందుసనేననుకొందురాత్రియం। దలవడ క్రిమ్మింగినట్టితమఃపంతరసంస్థమటంచు నెంత
యుఁ॥ ౮౭॥ఉ॥ చందురుఁడస్మృగాధిపతి శౌర్యవిజృంభణవృత్తిఁ బూనిసారందరదిగ్ధ చంద్రకు
హారంబునసండిరుచుల్ సెలంగఁగా। మందల కేసు చెంచుచుఁ దమఃకరికుంభముస్వాంశురేఖకా।
బృంజనఖంబులంజదుపపీడినముత్యముల య్యేఁదారకల్॥ ౮౮॥సీ॥ ఈ కళానిధివల్ల నేకదా పక్కు-
ఇక్కు లవారలెల్లను చలివిఁగనుట। యీవసుఃనివల్ల నేకదా విబుధులుకోరికల్ దీరంగఁగుడుపుఁగ
నుట। యీమహావిధువల్ల నేకదా సభ్యులెన్నంగనిశాచరులెల్లదిగులుఁగనుట। యీసుత్సభునివల్ల
నేకదా మూరించికువలయుంబెచ్చ గాఁగూర్మిగనుట। నపురయీరాజుమహిమయేమనఁగవచ్చు,
దమమునారించియొరులసంతతినడంచి। యన్యరతిడించిహరిపద్మమాశ్రయించి। యుదయగిరిదుర్గ
మునసుండియొప్పుచుండె॥ ౮౯॥ఉ॥ ఈయుదయాద్రిరాజతగిరీశ్వరమీసితభానుఁ డెన్నఁడా। న్రా
యణి నేలుశంకరుఁడుకప్పుగళచ్చవిదాపుచుక్కలై। నాయకమూర్తియ ప్రమథనాథులుచక్క
నచుక్కలున్న మా। శ్రేయమొసంగుసన్మ్రరుచిజొచ్చిభజించువిరాగపాళికిన్॥ ౯౦॥సీ॥ ద్విజరాజ
వంచుభావించుటయె కాని యూఢిగాదోషాకరుండువీఁడు। సన్మార్గగతుండంచుజనులుపల్కుట
కానియండిమీఱినని శాటుండువీఁడు। నమృతకరుండంచునాఖ్యమాత్రమె కానిచర్చింపఁగావిషజ
నుఁడువీఁడు। కువలయప్రియుఁడంచుఁగోఁగసెప్పుటకానిపాడిదప్పినచక్రవైరివీఁడు। తమముమా
రించురాజనుక్రమమె కాని। యేపువీఁ డంగనారుల నేచువీఁడు। నస గానంబు [illegible] కరనుచు
జనుల। త్రోవరా వెఱచితో నీవుతోయజాక్షి॥ ౯౧॥ క॥ సురలజేరు గామసప్వసాసారమున్నీ [illegible] గసత్ప
తివ చేనిశాటుఁడనానీకిరనొందఁగవిధునామము। హరిహరితలఁపంగ గిణీవిలాసంబునఁ [illegible]॥ ౯౨॥
క॥ కమలంబునజననబయి। కమలాసనుఁడనఁగఁబరఁగికరకరమతిచే లన। పసుజల్లవియోగుల,
క్రమమునవావిడిచి పలినగర్భుండందుఁ॥ ౯౩॥చ॥ హరికబళించుటల్ హరునకంబకమౌటఁ దమ
ప్రయాంఢుఁ జేఁజిఱిలుటనీటఁబుట్టుటనుఛాయలుగాంచుటమేను బెంచుటల్ ధరణిధరంబు నెక్కు
టను దగ్గుటనిన్నులుముట్టివచ్చుటల్। గరకరిఁబాంధకోటులను గాల్చుటనన్నివిసిద్ధ మేశశీ॥ ౯౪॥
సీ॥ ఓరిమాయనురేలసోనుకొ నెదవురా తోరంపునీమేను దొండిబోను। ఆరఁగిరా పేఁచే నెదవు
రాఖేచరపాళిసీకండలువంచుకతిన। యీలీలఁ సముగాసియేల పెట్టెదవురా పర్వంబులననిన్ను
పాముగరవఁ। గ్రోధించిమమ్మింత వేధించ నేలరా కాలాంతవిసరిని న్నేలఁగొట్ట। ననుచుఁబాంథులు
నిందింతురందువలన। లలిఁబ్రవేశించెనోయి కళంకమొకటి। గాకయుండినశశిమూర్తిఁగాంచు
నీకు। మలినతావృత్తిగలుగునే జలజవైరి॥ ౯౫॥ సీ॥ పొంచియొంతయుఁ జోడఁబుట్టినదానిల్లు
కంపసెట్టినమహాఖలుఁడువీఁడు। చలపట్టి వెసనిశాచరవృత్తినిసదాళితేజంబులణఁచునింక్షణుఁడు
వీఁడు। కలఁగిఘూపింపఁగాఁగన్నతండ్రి డిసిపట్టిభంగపెట్టినఘోరపాపివీఁడు। మెఱసి [illegible]

నున్నమిత్రునివిభవంబుఁజూడఁజాలనినిశ్శ్వసనండువీఁడ। టంచుభువిలోనవిరహిణులాడుకొనఁగ। సి
గ్గుదోపకమిన్నందిచెలువుమీఱఁ। దిరుగుచున్నాఁడవిపుడింతతెలివిలేక। తొలుసవెన్నెలచీకట్లుగ్రుధప
శశకరణ॥౫౬॥ సీ॥ మేరదప్పనివాఁడుమేదినీశచంద్రుడినిత్యజీవనవృత్తినీదుతల్లి। యిష్టసంపదలెల్ల ని
చ్చునీతోఁబుట్టినెమ్మిశ్రీగలవాఁడునీదుబావ।వరసుమనోధర్మపరుఁడునీయల్లుండునిర్మలచిత్తనీభ
క్తపత్నిఁ।చక్రపాలనకళాశాలినీమిత్రుండువిబుధులపాలునీవితరణంబు। తమమువారించునీదుసం
దర్శనంబు। నిఖిలజనులకుమోదంబునీదుమూర్తి। యిట్టిసంపదగలుగునీయట్టిరాజుకోరిచూచిన
గలఁడెరాకువలయేశ॥ ౫౭॥ వ॥ అనియిట్లుబిల్హణుండుజంద్రునింజేర్కొనిబహుప్రకారం
బులవర్ణింపుచున్నయెడ॥ ౫౮॥ గీ॥ భోజనముసేసికొప్పనఁబూలుదురిమిఁ।చందనమలందితాంబూ
లమందివేడ్కఁ। బొలుపుగావచ్చియామినీపూర్ణతిలక। యవనికాభ్యంతరమునశయ్యనువసించె॥
౫౯॥ ఉ॥ ఆకడనాకవిక్షితీశరాధిపుఁడిందునిగూర్చిసేర్పునఁజాకొనితద్విశేషములువర్ణసేనయు
గనాలకించుచోఁ। చేకువవిస్మయాంబునిధిఁదేలిమనంబలరంగశంకచేఁ। గోకిలవాణియిట్లనిరయం
గూరిమితోఁడనలోనసేపునఁ॥ ౬౦

రాజకన్యకకవిరచించుచంద్రవర్ణనవినియాలోచించుట.

క॥ తమజనకుండీసత్కవి। నమరఁగజాత్యంధుఁడనుచునావివచించెం। గ్రమమొప్పఁజం
ద్రవర్ణన। సుమహితముగఁజేయఁబోడఁగేఁజూచినకరణిఁ॥ ౬౧॥ శా॥ అంధుండెక్కడచం
ద్రుఁడెక్కడతదీయంబైనయవ్వర్ణనా। బంధంబెక్కడనిట్టివింతగలదేభావింపనెచ్చోటనై।సం
ధాత్రీంద్రుఁడుమాకునిర్ధ్వరకునందంబొప్పనన్యాయ్యహ। త్సంధానంబగునంచుజేసెనిటులం
జప్పింప [illegible] నాదే [illegible] సునిమఱియును॥ క॥ వ్రతభంగమయినగానీ। మతిమంతుసుదాత్తపే
షుహుసి [illegible] నిన॥ [illegible] భాంచెదఁగన్నులతతులపహోత్సవముగాఁగయనిచెలిప్రీతిఁ॥ ౬౩॥
[illegible] విభూత [illegible] కన్యకకవినిఁజూచిమూర్ఛిల్లుట.

సీ॥ వినుత [illegible] దివ్య [illegible] గజరాజుద్విజరాజురుచిరాజినగుమోమురుచులవాని।రమణీయవాణీభా
రతికాంతురతికాంతునతికాంతిఁదెగడుసోయగమువాని।నతులితశుచివిభాహారిమిత్రుహారిమిత్రుప
దమైత్రిగల్గువైభవమువాని। కలితతేజోల్లసత్కమలాప్తుఁగమలాప్తిమెఱయుచం
ద్రములవాని। సరియమరనెంచితమిమించిసంభ్రమించి। చేతులలరించితెలవంచిచెలువునించి।పొం
చిపిలకించిపులకించిపోలుపుఁగాంచి। కాంచెరోహిణిచంద్రునిఁగాంచినట్లు॥ ౬౪॥ క॥ కాంచి
నయంతనెసతిపుల। కాంచితదంతురితదేహయైనిశితోద్య। త్పంచశరశరవిపాటన। సంచలిత
స్వాంతయైవెసఁధృతిదూలఁ॥ ౬౫॥ గీ॥ పరవశమునొందిమూర్ఛానుభావయగుచుఁ। బవన
చాలననిపతితవల్లిమాడ్కిఁ। బంకజాయతలోచనఁబడియెమఱియుఁ। బట్టుదప్పినకనకపుఁబ్రతి
మచొలి॥ ౬౬॥ ఉ॥ ఆకడబిల్హణాఖ్యకవియత్తఱిఁదామరసాక్షిఁగూర్చియెం। తోకరమొప్పతి
ల్లవినుతుల్పచరింపుచునుండియంతలోఁ। బ్రాకటబద్ధకాండపటికైరమణీమణిమోముఁజూచి
యు। న్సోకమహాహ్లాదయాఁదిపమొదోఁచినచంద్రునిఁబోల్చియిట్లనున్॥ ౬౭

బిల్హణుండాకాంత ముఖాద్యంగంబులవర్ణించుట.

సీ॥ రాకేందుబింబమో రాజీవమో మించుటద్దమో లేక నెమ్మద్దమొ మొగము । చెలువొందుకల్వలో చేపలో మరునినారాచంబులో లేక లోచనములో। కోకంబులో విరిగుత్తులో బంగారుకుండలో లేక వక్షోరుహములో। సౌదామినియొ యెనతస్త్రమో నునుపైఁడితీగయో లేక సతీతిలకమొ। యెూరయీశకళయీ తావియీరమణత । యీవిధంబునయీ చెల్వు యీకుశలత । యీనువృత్తత యీసొంపుయీ మెఱుంగు। యీతళుకునిగ్గు యీచాయయెందుఁగలదు॥ ౧౮॥ సీ॥ హరిణవిముక్తశీతాంశుబింబముగాని పురుడింపగానిది ముఖముగాదు । ఘనసుధాపూర్ణకాంచనకుంభములుగాని చర్చింపనివియురోజములుగావు । పంచశిలీముఖచాణపఙ్క్తులుగానివిలువొప్పనివివీక్షణములుగావు। చెలువొందుయువజనశృంఖలంబులుగాని కురిమీఱినివియుముంగురులుగావు। డాలుమించినమించుటద్దాలుగాని। గఁఖతిగొనవివిగండభాగములుగావు। సోయగంపైనబంధూకనుమముగాని। భావమున నెన్నఁగానిది మోవిగాదు॥ ౧౯॥ మ॥ ఊటినిట్లుగ్ శశిరేఖవిల్లుఁగలువల్గెందమ్మిరేకబ్జముల్ లతికల్గుంభములాకసంబిసులకదిన్నల్ రంభలుంగాహళుల్ । శతపత్రంబులుభావలీలఁగొనియీ చంద్రాస్యఫాలాక్షుని । ర్జితదేహుఁ శుకరాజవాహు మొరిపించె న్మైనఁజిత్రంబుకః॥ ౨౦॥ మ॥ ఉరువక్షోజయుగాంతరస్థమయినాయుల్లంబు రాచేమిత। ద్భరసంఘృష్టినశించెనోవిరహసంతాపాగ్ని చేఁగ్రాఁగెనో । స్థిరలావణ్యసుధాసరోవరసదాప్తిమ్మగ్గెనోకాపత। స్మరవీరుండుహరించెనో నవవయఃకాంతారసంచారుఁడై॥ ౨౧॥ వ॥ అనిమఱియునిట్లనియె॥ సీ॥ ఈభామతనుకాంతిసేపారఁజూచిన హేమాభిధానంబు నెంచనేల్ల । నీచానయూరుప్రభాచాకచక్యంబు రంభాభిరూప్యంబురహినడంచు। నీరామనవ్యనాసాగమ్మనీలతిలోత్తమాఖ్యానుదలనెత్తనీయ । దీకొమ్మకన్నులనిరవొందు బెళుకులు హరిణీవిలాసంబునపహసించు। నిటులగాత్రైకదేశమునటుమటించు । పారవారవధూటికాసామ్యకలన । మనుజలోకంబునందుండుమానవతుల। నంబనెంతయుఁడీనిమానంగవశమె॥ ౨౨॥ సీ॥ చెలియపెన్నెఱిగుంపుఁజేపట్టఁగలిగెనా ఘనసంపదలు వేడ్కఁగాంచినట్లు। కాంతమోమునమోముగదియింపఁగలిగెనా యతులితరాజత్వమందినట్లు। ముద్దియకస్తోయిముద్దాడఁగల్గెనా యింపుమైకువలయం జేలినట్లు। వనితతంతాశ్లేషమొనరింపఁగల్గెనా యరుతౌఱచన్నిధియబ్బినట్లు । కలికికెమ్మోవి చవిఁజూడఁగలిగెనేని। యయసుధాహారవైభవంబొందినట్లు। చెలతతోఁగూడిక్రీడింపఁగలిగెనేని । యతనుసామ్రాజ్యమంతయునపరినట్లు॥ ౨౩॥ ఉ॥ అంజపుగౌనుశ్రీహరినహర్నిశముఁభజించితత్సదం। బంచెనటంచుఁజగ్గవతపాకృతిఁగాంచెగిరీశుఁగోరియం । దుందఁజూచి వెంటఁబడియాధికెనెక్కటనెట్టటంచుఁడా। జెంచెనహీనవృత్తిసువిశేషతనిర్వరకు ప్రియంబుగాఁ॥ ౨౪॥ చ॥ వనజమహావిభూతిహరి వైఖరిమించుగళోరువేణికల్ । వనజమహావిభూతిహరి వైఖరిమాఱుఁగరాత్రిపద్యముల్ । వనజమహావిభూతిహరి వైఖరిమీఱుదృగాస్యయానముల్॥ ౨౫॥ సీ॥ ఈభామవదనాబ్జమెలమిఁగాంచినయంత విధునిసంభావించి వెలసినట్లు । లీచాననెఱిసురులెనసేసట్టినయంతనిలకం

ధరసేవ నెగడినట్లు। లీయంబుజాక్షికన్గోయిముద్దిడునంతఁగమలజసద్భూతిగలిగినట్లు। లీరామకె న్మోవియింపారదంటేననరుణబింబాలోకమమరినట్లు । లపురతనకింతకంబుభాగ్యంబుగలదె। యతనుమంత్రాధిదేవతయనఁగవచ్చు। నీచెలినిఁబొందఁగోర్కెలీడేరఁగాక । వేఱెమదిఁబూనితపముఁగావింపనేల॥౨౬॥ సీ॥ సారంగములమీఁదసారంగములనేఁదఁద్రోయ్యలికొప్పుకన్గోయిముద్దపుంపున్నాగములనెంచుఁబున్నాగములనొంచునలినాస్యగతిసొంపునాభిపెంపు। చంద్రఖండము నేలుజంద్రఖండముఁబోలునదతిచెక్కులబాగునుదుటిలాగు । కాంచనంబుహసించుఁగాంచనంబునడంచుతరళలోచననాసతనువిలాస। మవురయీముద్దుచెలిఁబొందినట్టివాని । భాగ్యమేమన్నఁగవశమెయాపద్మభవుఁడు । దీనిస్సృజియించువేళవాగ్దేవినెదుట । నుంచుకొనిచేసెఁగాభోలుకొండఁగలదె॥ ౨౭॥ ఉ॥ దీనిముఖాంబుజంబుఁగనుతింపఁగళానిధియొక్కకోణమంమానివసించుగాకనయనెంగ్గతివాకోనికల్వలొక్కచో । మానుగనిల్చుఁగాకమృదుమంజులవాగ్గతిఁజెప్పవచ్చునేకీ। స్వానముటుండుగాకమినుచాయకుఱొక్కెదమధ్యమెన్నఁగన్॥ ౨౮॥ సీ॥ ఊహించిపున్నమయొక్కప్రొద్దుండునోముద్దియనెమ్మోముముద్దులాడఁ । దనరాజసత్ఫలదానంబుసేతునోసెలతకెమ్మోవితేనియలుగ్రోల । బంగరుకలశముల్ బగగబూజింతునోపడతిచన్గుబ్బలువట్టియాడఁ। జెలువొందభూప్రదక్షిణముగావింతునోయాతివకటిస్థలినధివసింప । నిట్లుగాకున్నగల్గునేయింతితోడి । సంగతులటంచుఁదమిమీఁజనంగజాత । జాతతాపాతిశయమునసతినిమతిని, నుమతఁజెనఁగొనివర్ణించుమటియుఁపజెయు॥ ౨౯॥ సీ॥ పొలతిపాదములతోఁబొందుసేయఁదలంచితామరల్ పరికించితమ్ములయ్యెఁ । గలికిపాలిండ్లతోఁజెలిమిసల్పఁగఁగోరిభావించిచక్రముల్ పక్షులయ్యె । సుదతికెమ్మోవితోఁజోడుగూడఁగఁబూనిచెలఁగిమంకెనబంధుజీవమయ్యె । హరిణాక్షినెమ్మోమునాశ్రయింపఁగఁజూచిమిహిరాంశుఁడెలమినమిత్రుఁడయ్యెఁ । జంద్రముఖియంగములుపంకజాతములని । యరులనివిహీనగుణియనిభరితదోషుఁ। డనికవియదూరముగఁజేసెనాత్మనిత్య। మృదులనుస్నిగ్ధతాస్మితవిక్షితకళల॥౩౦॥ ఉ॥ పట్టుగనీవధూటికచపాళిభజింపఁగనీలమేఘుమే। గుట్టులఁజెందునోముఖముకోరిసతింపఁగబూర్ణచంద్రుఁడె। తట్టునఁజేరునోపఙియువార్కొనియారుదలంపఁబామతే।పుట్టలమాఱునోసమఁగఁబూనఁగలేకవిచిత్రవైఖరిన్॥ ౩౧॥ సీ॥ సతిపొత్తువ్వక్రరసీమఁజగ్గవగిరీశ। పార్థుసల్ సేసిత । గ్గతిప్రాపించినయోర్వమిన్ విపధరాదారంబుఁదాఁబూనెనా। రతిపంచాననలీలఁదాల్చెనడుమహాయాంచుధమ్మిల్లమున్। శితకంఠత్వమునొందవెమ్మొగముఁగాంచెన్ సోమభావంబొగిన్॥ ౩౨ ॥ సీ॥ కాబోలఁనిదియుఁజొక్కపుసుధాకరరేఖకాదుఁబోనిష్కళంకతజెలంగెఁ। గాఁబోలునిదియశోకపుమాపుదారమాయకాదుబోసశరీరగరిమఁగనదె। గాఁబోలునిదియుఁచక్కనివేల్పుపూఁబోఁడికాదుబోవిభ్రమతక్షణములొదవె। గాఁబోలునిదియుదోల్కలరితివియమెఱుంగుకాదుబోనిశ్చలగతిఁదనర్చె । ననుచురతిపతిమోహమ్మశాంబురాశి। మగ్నుఁడైవిస్మయా।కాంతమానసాబ్జుఁ । డైనరోజేక్షణారూపమరసెయరసి। నేర్పుమీఱంగమరియువర్ణింపఁదొడఁగె॥ ౩౩॥ చ॥ కడువడిరాహువేచ్చినపకంజవి

లోచనయాస్యచంద్రుఁడనే। రూపడరహారింపఁగాఁదొడఁగియస్మదరాతిశరాశియంచునే। రూపమది
లోఁదలంచిమఱిగ్రహమ్మరివెన్నునిల్చె నోయనఁ। జడయలరేఁ ఫణాగ్రరుచిచాడ్పునఁగడి
బిల్ల పైఁదగఁ॥౯౫॥చ॥ కళలకుధామ మైజలజగర్వమడంచిసుధాప్తితారకా। కలనఁజెలంగి
తెల్విఁగనికాముకపాళికిసుందెగాల మై।యలరెడుభామినీవదన మైందవబింబమనంగఁజెల్లు నే।
కలయఁగఁగానిచోనచటఁగల్వలఁపేరిటికిస్మలోప్పునే॥ ౯౬ ॥ చ॥ కలువలుమీలుఁడు మ్మెదలు
గాంతకసుంగవకోడియందుఁగా। వలసినకోర్కిదీనిగెలువందగువీరుఁడుమారుఁడంచుదూ। పులు
గధ్వజంబుగాఁగుణముపొందికగానయివచ్చిదానిభ్రూ। చలనముతోనఁదద్ధనువుసంగతిఁదప్పినఁ
బోయెనన్నియుఁ॥ ౯౭॥ క॥ వనితముఖాంబురుహస్థితిఁ। బనిగొనికాముకులగెలువభావజుఁడె
లమిం। దనయుభయపార్శ్వములనుంచినచక్రములోయనంగఁజెవులలరారుఁ ॥ ౯౮ ॥ శా॥
భ్రూకోదండమునూనిదృష్టివిశిఖంబుల్ తో నెసంధించిబ। ల్లాకాచంద్రునిఁబట్టిరెండుతునియల్
గావించితత్సారముం। బోకుండన్నవరించిపార్శ్వములనింపుల్ నింపఁగానుంచె నో। నాకంజే
క్షణచెక్కుటద్దములుచెన్నారుందళుక్కంచుఁ గెఁ॥ ౯౯ ॥ చ॥ వరనుమనోవిలాసముల వైఖ
రిమానితిలోత్తమాఖ్యయై। ధరనుమనోవిలాసములుదర్పయుఁగాంచెదవంచువచ్చియు। ద్దుర
గతినువ్వుప్రమాకులనధోముఖవైతపమాచరించియై।కరివరయానవాసయయిగాంచెసమస్తవిశే
షనాసనల్॥ ౧౦౦॥ సీ॥ క్షణవిలాసమెకానిసరియైనచిగురాకునుమనోనురాగవిస్ఫూర్తిఁగ
నినఁ। బయిచాయయేగానిపగడంబుసాటియేయమృతాకరస్వీపనందుమనినఁ। దీర్ఘపవన్నెలకా
కసీడొనేబలుకెంపువరనువర్ణావాప్తివఘులకున్నఁ! నెరుపుమాత్రమెకానియాదెబంధూకంబు
కమ్మతేనియతోడఁగలసీకొనినసతతశోభాన్వితంబయిసారమగుచు।సరస మైరుచిగన్పడిచక్క
నగుచుఁ।జక్కెరలమించిద్రాక్షపండుక్కడంచి। యమరునీవనితామణియధరమనకు॥౧౦౧॥క॥
కుందంబులనవమౌక్తిక।బృందంబుల దాడిమైకబీజంబులఁయా।నందంబులఁజిగికెంపుల।చందంబు
లనపహసించుసతిదంతంబుల్॥౧౦౨॥చ॥అతులిత మైనశంఖమునమంచిదగానము నేర్పుమంచుసీ।
యతివగళంబుఁజెందికనయందలివైభవమెల్ల నిచ్చితె।గ్గతినిభజించియంతబలుకారహిఁబాల్పడ
దయ్యెఁగాజన।స్థితులకునబ్బునేస్థలవిశేషములంచపమెంత సేసినఁ॥౧౦౩॥గీ॥ మున్నుదమునేచు
పగఁబూనిమోముఁరూపుఁ।జెందునిందునికరములఁశిష్టకునుము। బిసలతలఁగట్టిమొగరితన్నసముమీఁఱ।
జక్కవలనంగఁజెలిగిబిచన్నులమరు॥౧౦౪॥గీ॥వనితగంభీరసరసలావణ్యవార్ధి।యురుసుధాపూర్ణక
చకుంభయుగముగాంచి।సకలలోకులమిగులనిర్జరులఁజేయ।నేకకలశంబుగాంచుకంధిఁబొగ
డి॥౧౦౫॥మ॥స్మరుఁడన్విప్రుఁడుయౌవనంబునుతనూజాతోగ్గతిఁబాల్యము। స్వరుషుండీర్పశుభావ
హాద్యరసమున్పణ్యాహముఁజేయుచో।వరుసన్నిల్పినపూర్ణహేమకలశద్వంద్వంబునాఁబొల్చుసీ
సరసీజాస్యపయోధరద్వయముభాస్వత్ప।తరేఖాంక మై॥౧౦౬॥గీ॥ముగుదబాల్యపయోనిధిమునిఁ
గిడాగి। యౌవనంబనుహరిహయునలరుకృపను। వెలఁగినెలువడివచ్చినశిఖరులనఁగఁ। గాంత
యురమునఁగుచములుగానఁబడియె॥ ౧౦౭॥ గీ॥ పడతిజఘనంపుపెన్నడాబాలుఁబూసి। కాయజు
డుపొక్కిలనునురంగమునదూరి। తెగువకుచదుర్గయుగముసాధించుకొఱకు। దార్ఢ్యనిశ్రేణియన

వళిత్రయము సెలఁగు॥ ౯౭॥ చ॥ చెలిబలితంపుగబ్బివలిసిబ్బెపునిబ్బరపుబ్బుగుబ్బచ । న్నులనెఱి
గొప్పుభారమునసన్ననితీన్నెలమించుబల్పిరుం। దులనసియాడుగానుపడునోయనసశంకసరోజ
సంభవుం। డెలమిరచించికీల్కొలుపునిన్నసలాకననారుతీరగున్॥ ౯౮॥ చ॥ అరయఁగనాభిపుష్క-
గమునందువిహారముకొంతసల్పినుం। దరతరయంహావనంబనువనంబునబాహులతల్ చలింపఁగా। స
రసపయోధరస్తబకసంగతిఁగప్పనితావికెక్కి-వి । స్తరగతినేగుతుమ్మెదలచాలననారుచెలంగు
నింతికిన్॥ ౯౯॥ చ॥ జడయనుతోకనెక్కుడరసారపుకుంభముచాదురేఖలే । ర్పడగమిటారిగు
బ్బలనుభారపుఁగుంభములంద మోపుగాఁ । దొడరెడునారుసార నెడుతుండముసాచిమనోజు
సంతిగా। జుడుఁగకనీరుద్రావుకోలనోయననాభిచెలంగునింతికిన్॥ ౧౦౦॥ మ॥ చెలిసింగారపు
పూవుఁదోటకసముల్ చెలొప్పఁగానింపఁబూ । విలుకాఁడన్నలుకాపుగుబ్బలనుమేల్ఫీరంపుఁటె
ద్దుల్ ఘటింం । చిలలిన్నీలపుటారుమాకెలమిఁబుట్టిన్నబట్టినొయుత్తుమై । చ్చులఁజెంగల్వపుబావి
మోయనఁగమించున్నాభిగంభీరతన్॥ ౧౦౧॥ క॥ చనుఁగవబరువోలెకం । జెనుకువగలశోభ
నాంగిపేరుదులుబరునో।యనిగనవిధిపిడికిటబట్టినపట్టోయనఁగఁగానుఁరేవ న్వాలయన్॥ ౧౦౨॥
మ॥ జననాథాత్మజకాంచ నోరుయుగళీ స్తంభాగ్రభాగంబుపైఁ । జెనుపైమ త్తరులంతరాళ
లుగనాభీద్వారమందొప్పఁగా। స్తనజాంబూనదకుంభకుంభితశసూసౌధాంతరస్థాయిమా। రుని
సింహాసనమోయనంగఁజెలువారంగాంచిచేళంబొగిన్॥ ౧౦౩॥ గీ॥ మరుఁడుశృంగారవీధుశేర్ప
రచితనడు। పేరనొకపేటఁగట్టిసంప్రీతితోర। ణాలనుంచినకాలుగంబాలనంగఁ। గలికియూరువు
జెలఁగుఁబైగాంచి మెఱయ॥ ౧౦౪॥ క॥ మకరములనులోఁబెట్టుక। రకముగవరశాలులనుధరంబ
జపైచెన్। సకిజంఘికలనియొంతయుఁ। బ్రకటించెంగాహళులురవంబులదిశలన్॥ ౧౦౫॥ గీ॥ నె
ఱయసారస ములుదమ్ము నేరఁబట్టి । కాలరాచుచునున్నాఁడుకలువలచెలి । వెతలఁబడజాల
మిదిరాహునేణియనుచు। నతివపదములఁబడెననడుగులమరు॥ ౧౦౬॥ గీ॥ నిరవలంబంబుతమ
యుడునిలయమెల్ల। నందునిలువాదరికలేదటంచువగచి। వచ్చితారకలోకకొన్నివనితపదము
లంచ నోయనవ్రేళ్లనఖాళులమరు॥ ౧౦౭॥ వ॥ అనిమఱియునిట్లనియె॥ సీ॥ చెలియాపెన్నుఁజీగిం
పుచీకటితలఁద్రెన్నువదనముకళఁబట్టిజదిపెవిధుని। చెలువకన్నులు వేళ్లచెవులువట్టాడించెఁగరమొ
ప్పఁగళముశంఖంబునూదెఁ । బొలతిచన్నులుచక్రములఁజొమ్ము వెసఁద్రొక్కెవారుసర్పముఁగడు
నంటిపాడిచెఁ। జెలికంటిసైకతముల వెన్నుఁబడనొత్తె నత్తమ్మినడుగులనేలఁబెట్టె। మిసిమిబం
గారుపైనెక్కెమేనిచాయ।యేమనఁగవచ్చునిక్కాంతయింపుసొంపు। మించునవయవసౌష్ఠ
వంబెంచిచూడ। వశమె వెయినోళ్లగలఫణివరునికయిన॥ ౧౦౮॥ గీ॥ కురులుకుటిలతఁగా
వించెఁగుచములందు। గఠినతవిధించెసారసగర్భుఁడెలమి । చెలఁగెయీకాంతమనసట్లుచేయఁడేని। ౧౦౯
యులెనిపుడమినిఁజతురాస్యుఁడనఁగవచ్చు॥

కామినిమార్చఁ జేరికవింగలియఁగోరుట.

అనీ॥ క॥ ఈకీతిబిల్హణుండును । హాఁరూఢినిజానుభావమభినుతిసేయం । గారామతద్వ
చోమృత।సారంబునమార్చఁదేరిసంస్మృతిఁగలపై॥ ౧౧౦॥ గీ॥ యామినీపూర్ణతిలకయత్యంతపు

లకవేహమైలేచిమనినిసంవేహమెడలి । యక్షునిహసించుకవివదనాబ్జమమరఁ । గాంచియా హించెనిజవిలోకాంచితముగ॥ ౧౧౧॥ సీ॥ ఈకమలేక్షణు నెడవసించినఁగానియలనిశాచరుగర్వ మడఁపఁజాల । నీసర్వమంగళాహితుఁగూడఁగాఁగానియంగజాతవికారమార్పఁజాల । నీవిబుధేంద్రునిహితముసేసినఁగానియెనఁగమరుత్తతినేలఁజాల । నీబ్రహ్మతేజునియెనసిపల్కినఁగానియల ఖగాళినధికరింపఁజాల । నితనిభాస్వత్కరాబ్జసంగతులఁజెలఁగియేర్పడకగానిమదితమిడర్పఁజాల । నితనియధరామృతంబునాయిచ్చదీర । గ్రోలఁగాఁగానితాపంబుఁగూల్పఁజాల॥ ౧౧౨। వ॥ అనిమఱియుఁదనలోనిట్లనియె॥ గీ॥ చదువుజెప్పంగగురుఁడయ్యెసాహసమునఁ । జూడఁజూడంగ మగఁడయ్యెసోయగమునఁ। దలఁపఁదలఁపంగరాజయ్యెఁగలితకళల ।నిండుకేమివచింతునేయిందువదన॥ ౧౧౩॥ ఉ ॥ ఏలకుచిత్తనైగదిసియీనవమోహనరూపుసన్నిధిన్ । చాలినిజేరితేయితని భావముచెట్టిదోకానరాదుగా। లీల।బరిగ్రహించునోకోటిక గ్రహింపకపోవునోక్కానే। దా నఁగఁజాలనింతిపనుదానెదోడంగినఁజుల్కనౌఁగదా॥ ౧౧౪॥వ ॥ అనిమఱియును॥ ఉ ॥ వీగతి బోవుదానమఱియీతనినేగతిఁబల్కుదాననా । లాగుమదిందలంపకఁగళానిధికాదనిపల్కనాప యిం । గాఁగలకార్యమెట్టిదకోకానియెడందనగౌరవాప్తియెం । లోగడమానోయిందులకుమ న్యవిచారములేమిసేయుదున్ ౧౧౫॥వ॥ అనియివ్విధంబునవితర్కించి॥ ఉ॥ రాజకుమారికామ ణివిరాళినిదాళఁగలేకదూలిసం। యోజితకాండవస్త్రిమపరాగముఁలేమికిమూనియప్పుడున్। రా జితశయ్యపైఁబడినరాగముగావిలపించెనాత్మభూ। రాజశరాళికిన్నిలుపరానితమిన్ భ్రమముప్ప తిల్లఁగన్॥ ౧౧౬॥సీ॥ హారళాకాంతచతురాస్యహారకశర। మారనీతశరాళివేమాఱునాటి। కల చెనంతాపమొదవసనగ్గణఁజూచి। ప్రేమఁగొనవయ్యబాధఁదప్పింపుమయ్య ॥ ౧౧౭॥వ॥ అనిన ర్మగర్భంబుగాఁబలికిన నప్పలుకులుకఠోరమార వీరదోరటచ్చాపగుణటంకారని నదంబులుగవి వినని చందంబునవిని భావంబు గ్రహించి సంచలితహృదయుండై కవిపుంగ వుండిట్లనియె ॥

కామినీనర్మగర్భవాక్యములవినికవిపలుకుట.

ఉ॥ తామరసాక్షినీనిశితదారుణవీక్షణతీక్ష్ణబాణము । ల్వేమఱునాటినాహృదయమేధ। ప ణంపొనరించెఁజూడుమా। నీమెయిసౌవర్ణ్యతయమియ్యనెత్రొవెదఁబూలపూనెదన్ । నీమధు రాధరామృతమునీకుచకుంభమపంకమేర్పడన్॥ ౧౧౮॥ వ॥ అనిమఱియునిట్లనియె॥ సీ ॥ కరు ణతోననుఁజూచికాయజుశరహతిఁదప్పించుమిప్పుడుతరళనయన । చిఱునవ్వనెలయించిచెలు వైననెన్నెలల్నాయెడవుమిప్పుడుమంజహాస । పలుకులువగగుల్కఁ బల్కినైకధ్వసల్మాన నేయిప్పుడుమధురవాణి । మోవిపానకమిచ్చిమోహదంభకళత్వమ్ణదర్పుమిప్పుడుమోవిలేపులాడి కరములలరించికౌఁగనఁగౌఁగలించి । యొడలిచలిబాపవేభాస్వదురసజాత। యతనుసామ్రాజ్యమే లించియాఁదరించి। పలపులీడేర్పవేహేమలలితగాత్రి॥ ౧౨౦॥

కామినికవిశయ్యపైఁజేరి సరససల్లాపములతోఁగ్రీడించుట.

మ॥ అనినంచామరసాక్షికాంఢపటమత్యంతంబుఁబోఁద్రోచి । గ్రక్కునఁదచ్ఛయ్యమఁ

జేసి ప్రౌఢగతిసంకోచింపఁకర్ఱ లెమ్మహా । యనిచేడమ్మలుచాపిచన్గవయొడఁకాహత్తించిగాఢం బుగా। ఘనమోహమ్ము నఁగాఁగలించెఁగవియుంగౌతూహలంబొప్పఁగ౯॥ ౧౨౧॥ మ ॥ కరముంజేర్పకమున్నెపోకముడిపీకన్వీడెజన్దోయిఁజై । న్నీరయాంబట్టకమున్నెజిల్గురయికెంతోవి లివేసట్టున। న్వీవిసెన్మఁగ్గుమొగంబుఁజూచుటకుమున్నె స్వేచ్ఛనాలోకనం । బరయన్విస్మృతపు య్యెనాసతికిక్రీడావాప్తిగోల్పోవఁగా౯॥ ౧౨౨॥ చ॥ వలయవిశేషనాదముల వైభవసంగత భాస్వదంగకం। బులుపులకాంకురప్రకరపూరములంబ్రవిబోధితాత్మభూ । సలలితతత్త్వమార్గము లఁజన్నులుతస్థలిముగ్గఁనట్లుగాఁ । జెలువముఖంపఁజేసెఁగవి శేఖరుఁడైకొనికాఁగలింపుచు౯ ॥ ౧౨౩॥ వ॥ ఆసమయంబునబిల్హణుండిట్లనియె॥ శా॥ భూరిగ్రాహగభీరభీషణమహాంభోరాను ల౯ పాటీయాస్కారంబింతయులేనియాకసమున౯ సంచారముంజేయుచుం। గ్రూరోద్యన్మృ గపర్వతాగ్రములనారోహించుచున్నీయశం । భూరాజాత్మజయొంటిమైభుజగలోకోద్వృత్తి శాజిల్లునే॥ ౧౨౪॥ వ॥ అనిమఱియునిట్లనియె॥ గీ॥ రమణినీతండ్రిమదనాభిరామనృపతి। చేసె నట్టివెనోదంబుచిత్రమయ్యె। చిత్తమునవేచెతలఁపఁజెలి।గుమతుల । రతులభయమింకవలదిక రాజువలన॥ ౧౨౫॥ వ॥ అనినిజాంకంబునఁ బంకజగంధినునిచికొని శంకలేకనిరంకుశమినాంక నుస్తుహూతంగంబు హృదయపంకజంబు భేదింపఁదద్వదనశశాంక మండలంబునాలోకించియిట్ల నియె ॥ ౧౨౬ ॥ గీ ॥ నెమ్మితపముగావించితినిన్నుఁగూర్చి । జపముసల్పితినీపేరుచాలఁదలఁచి। ధ్యానమొనరించితినీరూపమాత్మనునిచి। మంత్రదేవతగానిన్నుమంజువాణి॥ ౧౨౭ ॥ వ॥ అనియె ట్లంచెను॥ సీ॥ సరవినెన్నఁడుసుభోజనముసేయఁగలేదునీమీఁదిప్రీతిచేనీరజాక్షి। యెలమిగానెన్న డింపులనుగూడఁగలేదునీమీఁదిప్రీతిచేనీరజాక్షి । యరయనెన్నఁడుచందనాదిచర్చయులేదు నీమీఁది ప్రీతిచేనీరజాక్షి। చెలఁగిమొన్నఁడుమాల్యములుధరింపఁగలేదునీమీఁదిప్రీతిచేనీరజాక్షి । గానభవ దీయవిరహరోగమననాకుఁ। గలవరింతలపనసట్లుగాఁదనర్చుఁ। గాంచినమ్రుఁడనైననత్కావి నిసన్ను । రానమిటమానిబ్రోవవేరాజపుత్రి॥ ౧౨౮॥ ఉ ॥ మందరసన్నిభద్విపసమూహసమం చితకుంభకాంతరాఁమంజసరక్తమేదమునమత్తిలిచూచెడిసింహముస్నసం।స్పందవపల్లవోల్లసి తసల్లకిమూసనసాహజంబునా।చందమెఱింగిపొందుమిటజాగొనరించెదవేలబాలికా॥ ౧౨౯॥ వ॥ అనిసదరహసితవదనయై కుందరదనయిట్లనియె॥ క ॥ కవిరాజశిరోభూషణ।కవివరద్రాజా స్యత్రైసనవ్యన్నవధీ। యవరాకృతిఁగనియేకా। రివలతుచేనసఁగ సెంతగ్రీతనయనిభా॥ ౧౩౦॥ సీ॥ శృంగారమూర్తివైచెలువొందునినుఁజూడ వలెఁగాకకన్నులుగలఫలంబు । చక్కనైనట్టినీచె క్కులుముద్దాడవలెఁగాకకెమ్మోవిగలఫలంబు। పదికి పుసేయునీయెదఁజొమ్ము వెనఁగ్రుచ్చుప లెఁగాకచన్నులుగలఫలంబు । నేర్పుమీఱినయట్టినీతోడమాటాడవలెఁగాకనాలుకగలఫలంబు। సేవసేయంగవలెఁగాకచెలువరాయ। యలరులనుగేరుచేదోయిగలఫలంబు। కలసిరతులను మె లఁగిపెన్గవలెఁగాక। కవిశిఖామణిచెలిమేనుగలఫలంబు॥ ౧౩౧॥ శా ॥ నీలావణ్యమనీకళాకిశో యమున్నీసౌకుమార్యాప్తియు౯। నీజాతిత్యమునీవిలాసగతులున్నీమంజువాగ్వైఖరుల్। నీలీలాతను

భాతీనీసరసమున్నీయందమంజూడఁగా । నేలీలావతివైనఁబొందఁగవిధాత్రీంద్రాయపేక్షింప
చే॥ ౧౩౨॥ వ॥ అనియిట్లుఁబలుక సంతోషితస్వాంతుండైకవి భూకాంతుండుఁ గాంతాలలా
మనుచకాంతత్వంబ పేక్షించియిట్లనియె॥ ౧౩౩॥ సీ॥ పంభూమిభృత్తులభరమఁద్రుంచినవేల్పు
మాంద్యంబులడఁగించుమహితకీర్తి। మైత్రిచే పెలసిధర్మముఁగాంచుగుణశాలికర్వరచ్ఛాయలు
గలుగుమేటి। ఘనపుష్పమాలిక నెనసిన నెఱజాణవాశనల్పారిపించుభవ్యరూపి । వరయుక్తిన
ఖలవైభవములందినరాజుచంద్రరేఖల నేలుసరసమూర్తి । యగుచునఖలదిశావళినాక్రమించి।
। పేమజనులనుబాలించు పేరుఁగాంచి। దొరలకుదొరైచెలంగుచుఁదోయజాక్షి । యెలమినీగ
బ్బిగుబ్బపాలింపఁగజోడు॥ ౧౩౪॥ వ॥ అనిమఱియునిట్లనియె॥ సీ॥ మీనాకృతులఁగాంచు మెఱయు
నీకన్నులుఁగచ్ఛపరేఖమీఁగాళ్లఁజెలఁగు । భూదారభావంబుఁబొందునీజఘనంబు హరిలీలఁబా
ల్చునూగారుతీరు । వామనాకృతిఁబూనువలనొప్పనీగొనభూమిభృత్తైర్వరుల్తై మొనయఁజన్ను ।
లమరురామాభిఖ్యయైనీముఖాబ్జంబునీలాంశుకస్ఫూర్తినెగడుఁగురులు । రతులఁజేలింపఁబ్రబు
ద్ధరాల వౌడు। వరయఁగలికివియన్నిటనరసిచూడఁ। దనరనీయందుదశావతారమహిమ । రు
చిరలావణ్యసీమ తారుణ్యధామ॥ ౧౩౫॥ సీ॥ ఘనసఁబోషించునీకచపాళిరాజన్నానంబుఁగాం
చునీనగుమొగంబు । కువలయంబలరించుఁగూర్మినీకనుదోయిశ్రీలఁబెంపొందునీచెలఁగుభ్రుతులు,
యిష్టఫలావాప్తి సెసఁగునీకేల్మోవికవుల మెప్పించునీకలికిచన్ను। లహితాప్తినడచునీయలరా
రునూగారుసరసుల మెచ్చునీసరసనాభి। లసదనంతవిభూతినీయసదుగాను । చక్రములనుభరిం
చునీజఘనసీమ । యతులభద్రకరములునీయరిదితొడలు । పడతిపద్మంబుసేయునీపదయుగంబు॥
౧౩౬॥ వ॥ అనివినుతింపుచున్న కవివరునింగదిసి మాటిమాటికిసూటిగొనసాటివచ్చు జక్కవ
లనక్కడంచినిక్కిక్రిక్కిరియు మిక్కుటంపు సొంపుగలసెబ్బెంపు నిబ్బరపుగబ్బిచను గుబ్బలను
రంబుతిరంబుగానొత్తితత్తరిలఁజేలమ్మొల్లనిమ్ముగాఁగ్రమ్ముకొన వెనకకుజనక మొనసెవనితామ
ణి నెనసెననసిజసంగరంబుతిరంపునకుఁ గరంబుదురంగలించి దొరంగి మెలంగుచు నితరేతరస
మాకర్షణంబులాచరించుచు నన్యోన్యమధురాధరాసపానక్రియాంతరదశనక్షత విజృంభణం
బుల సీత్కారంబులు నెఱపుచుఁబరస్పరవిశేష విషమశరసమరసముత్సాహంబుల నిట్టూర్పు
లు నిగుడించుచు స్మరవిశిఖశిఖరనఖంబులగు నఖరముఖంబులనీటులు మెఱయఁగాటులుచ
రించుచు ముఖముఖావలోకననిరోధక చికురనికరంబులు కరంబులనుగరంబు చిక్కుచిక్కు
జక్కనొనరించుచు స్థలాస్థలవిశేషంబులవలంబించి చింబికొనక హితంబుమెఱయఁ జుంబించు
చు ఘూత్కృతపూత్కృద భూత్కృతహూంకృత సీత్కృత గృహాణగృహాణ ముంచముంచే
త్యాదినినదంబులను గుణంబులగుకాంచీ సమంచితఘంటికా మంజుమంజీరవలయ సంయనినదం
బులువినుచు నాగసింహకుక్కుటహంసాదిబంధ విశేషంబులంబరిభ్రమించుచు నలయుచుసోల
యుచు వలపులు నెలయఁగలయుచు నిలుకడలనిలుచుచుఁదొలంగినఁ దొలంగకనులసైకొని
చేకొలదులఁ బట్టుదప్పకనిట్టట్టుతెట్టగిలక దిట్టలైగుట్టుమట్టులేక వీకదానుచునిట్లు వష్టిహాయ

సద్విరసదంబుల విధంబుననందంబుగాఁగందర్పునిదర్పంబడంచిమించిసౌఖ్యవారాశిఁదేలుచున్నం
త॥ ౧౩౭॥ చ॥ పులుకలజగ్గునెమ్మినెఱపుల్ జికిసెమ్మెయినిగ్గుఁజెయ్వుల। న్వలగొనుసిగ్గువింత
యరవాలపుఁజూపులకగ్గునౌదల। న్నెలకొనుతగ్గుమారడపువేర్పులనెగ్గుఘటిల్లనొప్పున। ఙ్చెలి
నలరించెఁదారతులఁజెందుచుమాటికిమోహమందుచున్॥ ౧౩౮॥ సీ॥ అసకృదాలింగనాభ్యాసన
ఖర్వితకుచంబర్ధనిమీలనోద్యద్వియోగ। మాశానుకూలక్రియారోధిమందాక్షమావిశ్రమాంబు
కణావృతాస్య। మతిగాఢపరిపీడితాధరాధరబింబమనుదితమణితక్రమానుకలన। మస్ఫుటీకృతది
శైల్యాలాపకాశలంబతి సాంద్రజనితరోమాంచవార। మక్రమారబ్ధముగ్ధచేష్టాభిరామ। మతిశ
యానందపరవశాంగాంగమవిధి। తాన్యచింతనమాచకోరాక్షికపుడు। ప్రథమసురతంబుకవిలో
కసతియొనర్చె॥ ౧౩౯॥ ఉ॥ వెచ్చనిపచ్చిగోరులర విప్పకసుంగవతీరులారజంబెచ్చినలక్కులా
క్షకపుడింపుఘటింపుసుచుక్కులూర్పుల। న్విచ్చినమోవికెంపులెదసిండిననెయ్యపుసొంపులుంద
గన్। రచ్చకునెక్కెఁజోరహితరాజముఖీసురతప్రసంగముల్॥ ౧౪౦॥ గీ॥ పరగనీరీతిరతిమనో
భవులపగిది। యామినీపూర్ణతిలకబిల్హణుఁడునతుల। రతులఁగ్రీడలుసలుపుచురమణిమీఱ। నసది
నంబుసనట్లుండిరంతవేడ్క॥ ౧౪౧

క॥ జారాయనతటినీశర। తారాయనశశిశిఖాంకధాతృజహరిరాట్తారాచలనాయక
శ్రీ। స్వారాచలరాజరాజసఖసత్కీర్తీ॥ ౧౪౨

భుజంగప్రయాతము.

కథావిప్రధానాప్రకాశాభిధానా। బుధారాధితార్థప్రభూతాక్షలోర్థా। విధుస్వాంకకీ
ర్తీసువిద్యానువర్తీ। సుధామాధురీవాగ్విశుద్ధానుభావా॥ ౧౪౩

గద్య॥ ఇది శ్రీసీతారామచరణసేవాప్రభావసంపాదితకవితావిచిత్రకాశ్యపస
గోత్రపవిత్రశ్రీమత్పండిపెద్దికృష్ణస్వామిప్రణీతంబైనబిల్హణోపాఖ్యా
నంబనుమహాప్రబంధంబునందుద్వితీయాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.

బిల్హణీయము - తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీమహితరూపజితశత। కామాకామాంధకారగర్వోద్ధతను। స్త్రామారిమదనిషూదన।
ధామాకరదివ్యనామసీతారామా। ౧॥ గీ॥ అవధరింపుముతదనంతరావధాన। మహిమబిల్హణకవి
లోకసంజీవాణి। యామినీపూర్ణతిలకవిహారగరిమఁదనరుచున్నంతఁజెలులుతర్కామెఱిఁగి।

చెలులుకామినీకవిసింగమము నెఱింగిరాజునకెఱిఁగించుట.

౨॥వ॥ ఇట్లుంతమర్లోన॥క॥ ఓకమలనేత్రివింటే। యీకవిసన్నిధినిసరసచేష్టణరయెంతో। చేకొని
విద్యగ్రహింపుచుఁ। గాకమఱియునిపుడుకానికార్యమొనర్చెన్॥ ౩॥ క॥ ఇందుకేమందుమన్మ

రోయిందువదన । విభునకేలుఁగెంపవలెఁగవివిభునినడత । మనసుదాచంగనేటికేమనగవలసి। మీద నేటుఁబోయియెటువచ్చునోఁదలంప॥ ౪॥ వ ॥ అనితర్జనీకలిత నాసాగ్రముగుచును చుక్కు-మనుచు రాజసాన్నిధ్యంబనకేతెంచి మ్రొక్కియున్నంతఁ బ్రసన్నవదనుండయిన యన్నరపాలుం గనుగొని గద్గదకంఠులైయవిన్నపంబా కర్ణింపుఁడని వారిలోనొక్కఁబోటి యిట్లనియె॥ ౫ ॥ గీ॥ రాజరాజేంద్రమదనాభిరామనృపతి। దేవరకుమారియాకవిధీరువలన । విద్యయభ్యాసమొనరించువేళబద్ధ। కాండపటమంకుశముగాఁగఁగపటమొదవె॥ ౬॥ చ ॥ ఎఱుఁగఁగరాదుదైవకృతమెట్టిదయోమనమంజువాణియుఁ । గుఱిగొనియెద్ధరాసురునిఁగూడినయట్టులమాకుఁబోఁపఁగా।గుఱుతెఱిఁగీవిధంబుమదిగోప్యముఁజేసినహానివచ్చునం। చఱిముఱిఁజెప్పవచ్చితిజనాధిపయేమిఁకఁబుద్ధిమీఁదటన్॥ ౭॥ వ॥ అనినవినియత్యంత కంపితస్వాంతుండై భూకాంతుండు నిట్టూర్పులెసంగఁజనలోనిట్లనియె॥ ౮॥ క॥ ఏనొనరించుటయెట్టిది । యైనవిధంబేమియారడాయనుభువిలోఁ। దానొకటిగలడుదైవము। మానుగమఱియొకటిదలపుమాటనిజంబై॥ ౯॥ వ ॥ అనివితర్కించివారలంబనిచి పుత్రికామణిసమీపంబునకువచ్చి నిలిచియిట్లనియె॥ ౧౦॥ శా ॥ పట్టీరాజ

రాజుతనకూఁతురిసమీపంబునకువచ్చి నీతులుపలుకుట.

కుమారశేఖరులఁబిల్వంబంచిభూపాలకుల్ । చుట్టాలందఱుమెచ్చఁగానగరముల్ శోభిల్లఁగాఁజేసి మే। లుద్వృత్తంబిట్టముగాస్వయంవరమునన్ భూషించినిన్నే ప్రియమనే । నెట్టోసేయఁదలంచితిం పొదవఁగానిచ్ఛానుకూలంబుగన్॥ ౧౧ ॥ ఉ ॥ కోరినరాకుమారకునకుం బ్రియమందఁగనిన్ననిచ్చియెం । తోరహిమీఱిసాఖ్యమునసుంజెదనంచుఁదలంచియున్నినా । కోరికనెల్లఁబోఁగలచిక్కొంకకలంకములేనిమత్కులం । బారగదుర్యశంబుమహినందఁగఁజేసితివమ్మబాలికా ॥ ౧౨॥ వ॥ అనిపలుకుచున్న జనకునిఁజూచిపుత్రికామణి యిట్లనియె॥ ౧౩॥ శా॥ అయ్యాయెన్నఁడుఁదని

సుందరి తనతండ్రితోఁదానుదోషరహితురాలనని చెప్పుట.

వాగ్తలివియేమపత్యతంయుంబల్కెడీ । వరొయ్యనీనొనరించుకృత్రిమమెనీయాత్మవ్యథంజేయునా । స్త్రీయయ్యస్వాబ్జముఁజూచితేమమిసంచేహంబుగాఁదోఁచెనా ।నీయాజ్ఞంజెఱయంకుశంబుగదా నిర్నిద్రానుకంపానిధీ । ౧౪॥ క ॥ ఏమయ్యాయేమివింటివి । రోమహిపాయెటులఁదోఁచుచున్నదినీకున్। మామకచిత్తముచెలియదె। నామదిసంశయములేదునవ్యభిచారా॥ ౧౫॥ క ॥ నీయాజ్ఞలేనికార్యము। మాయయ్యసేయనోపమాయిరుఫురకు। న్నీయెడపృత్సేఁయోగము । యేయుక్తిఘటించుఁజెఱహరింపఁదరంబే॥ ౧౬॥ క॥ ఆదిగాకనాకువ్రతము। స్నానయెఱుఁగవెయంధకుని। మనంబునసైనం। బదపడిదర్శింపనునీ। మదినన్యవిచారమేలమానవపాలా॥ ౧౭॥ వ ॥ అనిన యుణాయత్తచిత్తుండై రాజోత్తముండిట్లనియె॥ చ ॥ తొడరఁగఁబూర్వమేమయినదోయఁదివాసఁగనిమ్ముపుత్రిక। స్గడవఁగలేమువంశమువికారముసేయకనింకనైననీ। నడతలునూనియుండుసుమనస్థితిసత్కులసూతికెంతయు। య్యెడనొకరాకుమారునకునిచ్చెదనిన్నుగృపామతింపగన్॥ ౧౮ ॥ వ॥ అనినవిని మనంబొప్పకశంకారహితచిత్తయై మత్తగజయానయిట్లనియె॥ మ॥ ధరణీపాల

కాంత తనమనంబుకవియందాసక్తయైయున్నదనిచెప్పుట..

వచించెదన్వినుమచిత్తంబతఁడులుక్ర్ఘ్రాణము। న్వరజిహ్వాశ్రుతులంచితంజయినసంస్పర్శంబునాధీరునం। దురతింనిల్చెనుబుద్ధిపూర్వకముగాఁద్రోచ్చిదనింకేటికిం। గరమైయిచ్చెదుచేతనారహితమీకాయంబునాయంబుగాఁ ॥ ౧౯ ॥ వ ॥ అనినవినిరోషారుణ లోచనుండైనరాధ్యతుండుఁ శీఘ్రంబుగాసభాస్థలంబునకువచ్చి కుపితమానససింహంబుకరణి సింహాసనాసీనుండై సభాసదులంగలయంగనుంగొనియిట్లనియె॥ ౨౦॥ గీ॥ అమరసంతఃపురద్రోహమాచరించు। వానినేశాస్త్రి

రాజుకుపితుండైసభాసదులతోనాలోచించుట.

యంగవలయుమీరు। ధర్మపద్ధతిఁపలుకుఁడుతగినశాస్త్రి। సేయుడమువానిసద్గుణశ్రేష్ఠులార॥ ౨౧॥ వ॥ అనినవినిసభాసదులుగలంగి ఘనంబులఘునంబులుగాఁజూచి యాలోచించియిట్లనిరి॥ ౨౨॥ కార్యాకార్యములెఱుఁగక। మర్యాదలునడపువానిమహిబతియెంతే। యార్యానుమతినిమహిమవ। స్థైర్యాదండింపవలయుదండధరుండై॥ ౨౩॥ వ॥ అండునొక్కకొండఱిట్లనిరి॥ గీ॥ ధరణీశవిచారించిన। ధరణీతలమందునన్నితప్పతెచూడం। గరుణించికావవలయును। బదికింపంగనెట్టులైనభవ్యవిచారా॥ ౨౪॥వ॥ అనినమఱికొందఱిట్లనిరి॥ గీ॥ కేతమదుఱెఱింగినీతిదండింపంగా। వలయుఁగొన్నిమానవచ్చుఁగొన్ని। మానఁదగవుఁగొన్నిమహిమీఁదధరణీశ। యెంతకార్యమైననిరియహితము॥ ౨౫ ॥ వ॥ అనినఁగొందఱు రాజభాషించెఱింగియిట్లనరి ॥ క ॥ ఏకార్యమైనమానవ। లోకోత్తరయమునిరీతిఁగాకంబునవా। లోకించిమఱ్జనావళిఁ। కైకొనిదండింపన్నుఁగలుపముపచ్చుఁ॥ ౨౬॥ వ ॥ కావునశిక్షాకరణంబు కర్తవ్యంబనినవిని తలవరులంబిలిపించిన॥ సీ॥ గంద్రగొడ్డండ్లఁగొంగళ్లఁనణికిలిచళ్లాడముల్లైలచళ్లాడములును। గురుతుపంగులతలగుడ్డలుగాఁవుబొట్లినపక్షశెలుఁబొల్లినపదుష్టు। నీలికాసెలుమెడనీలికుచ్చుల। తొల్లోజీరుతైనపడిసెల్చిన్నమెట్లు। కాఁలుమేనులుబలుకోలమీసములునుబిగిపంపుచూపులుబెట్టుగ్రుడ్లుఁ। నొసలఁగోరోచనపుఁబూఁతలుట్టిపడఁగ। వచ్చితలవరులెల్లనుమెచ్చుదొరయ। నిలిచిచేతులుమోగిడిచినేర్పుతోఁడ। దండమిడిరోఁగ్రమైయున్నధరణివిభుఁడు ॥ ౨౭॥ వ॥ అందువీరసేనుండనునొక్కతలారినిఁజూచియిట్లనియె॥

రాజుబిల్హణునిశిరశ్ఛేదంబాజ్ఞాపించుట.

శా ॥ శ్రీబిల్హణనామధేయకవినుద్యోసింగిరాదేసిదు। ర్వారస్ఫూర్జితదీర్ఘపాశములచేబంధించికొంపోయిబ। ల్ఘోరంబైనశ్మశానవాటిముఖమాలోకింపకన్నిర్దయుఁ। ధాలస్వాంతుఁడనైతకీయశిరముదాయాస్తిఖండింపుమా॥ ౨౮॥ వ ॥ అనిమహ్మాఱుబలికి పొమ్మపొమ్మనిసెలవొసంగిన వీరసేనుండిట్లనియె॥ క ॥ కోపముచేశిక్షింపను। భూపయనుగ్రహముచేతబ్రోవఁగఁదగునుఁ। దైవప్ఫట్లనృపతిననుమతి। నీపద్ధతినరసిచూడనితరముగలదే॥ ౨౯॥ క ॥ చేవరలెమివచింప। నావిధమునసేతుసేసనసియట్టిదోమి। భావమునయోగ్యాయోగ్యవి। భావముగాఁగానవలయుఁ బరహితబుద్ధీ॥ ౩౦॥ వ ॥ అనినవిని భూపాలుండుకోపించి యానవలముఖుండైన వీరసేనుం

డు॥ క॥ భూపాలుఁడు సెప్పినవినఁ । డాపాపము పుణ్యమంతయు విభునిచేతా । రూపించినట్లు సే
యుదు। నీపట్టున నైన యోగమెట్లున్నదిరా॥ ౩౧॥ వ॥ అనితద్గృహంబుఁ జొచ్చి ॥ గీ॥ పుస్తక
ము చేతఁ బూనితత్పూర్వకార్య । మెఱిఁగితనలోనసతి భజియించువాని । నాఁడుగిళయ్యాతలంబున
నున్నవాని। బిల్హణునిఁ జేరి తలవరి జగడనని యె॥ ౩౨॥ క॥ కవిరాజశిఖామణి । నీకొకవిన్నప
ము సేతు నృపవరుఁడిపుడుం। జేకట్లు కట్టుకొనిచని । యాకటదండింపుమను చునాజ్ఞ యొసంగెన్॥
౩౩॥ గీ॥ దేవ నీపట్ల యిది యేమొ తెలియరాదు । చెప్పనంతయు వినఁడా యెశీఘ్రగతిని । తెప్పునం
చు డాసి వాఁడు చేదమ్మి పట్టి। తిగిచి యురుపాశములను బంధించెనంత॥ ౩౪॥ గీ॥ కవివరుఁడు లేచి
దిక్కులు గలయఁ జూచి। మంత్రదేవతఁ గానారమణి నిజాత్మ । నిలిపి తలవరి వెంబడి నిశ్చలమతిఁ జ
నియె నచ్చటి జనములు సంచలింప॥ ౩౫॥ వ॥ అప్పుడొక్క సఖీలలామంబు త్వరితగతిం జని రాజ

రాజపుత్రి కవియావస్థను సఖివలన నెఱింగి తండ్రిం జేరి యడిగికొనుట.

పుత్రితో నిట్లనియె॥ శా॥ అక్కా బిల్హణుఁ గోటపాలకులు ప్రాజ్యస్ఫూర్తి దుర్వారులై। చిక్కం బ
ట్టిమహోగ్రపాశములనాక్షేపించుచుం బాహువు । లప్రక్కల్ పెక్కులు మొక్కలంబుగ నె
సంబంధించుక నుట్టియా। చక్కం బోవుచునున్నవారి చేసఖీ శక్యం బెవిత్తింపఁగన్॥ ౩౬॥ వ॥
అనుపలుకులు చెవులకు ములుకులు జొనిపినట్టిదియైన సాహంకారంబునొంది యిందుకు నేమి సే
యుదునని విచారించి దిగ్గున లేచి॥ ౩౭॥ చ॥ నడుము సియాడ నెమ్మొగమునం జెమటల్ జనియింప
బాదముల్ । తడఁబడఁ జొటజార గనుదమ్ముల నీరు దొలంక వేణియు । న్విడిపడి పూలియ్యాడ నప
నింబడి లేచుచు నెగ్గు లేడన। న్పడతుక సేరవచ్చెనసభాస్థలి రాజసమీపభూమికిన్॥ ౩౮॥ చ॥ కు
టిలతరాహుపేర్చి తనకోరలఁ బాడుగ నొక్కమిక్కిలిన్। జొటజొటగాను ధారసముజ్జ్వలించు
న్నశశాంకుతీరున । చ్చటులవినీలకుంతలవిశాలవిలోచన పాళినీరము । త్కటము గదూఁకఁగా నట
సకంజము విన్నదనంబుదోఁపఁగన్॥ ౩౯॥ క॥ నాతండ్రీ యీవిధన। జేతు లెగతజలమునకుసు నేపు
వచేలా। చేతమునఁ దలఁపుమా కవి। చేతో విభుఁడన్య నొకనిఁ జేపట్టెదనో॥ ౪౦॥ క॥ అదిగాక
బ్రాహ్మణోత్తముఁ। డాదవునుపోహంబు నీకు నుర్వీశుఁ డతె । మిదిరాజధర్మమగునే। పదపడి ప్రో
చుటయు మేలు ప్రజలును తిఁ పన్॥ ౪౧॥ సీ॥ భవ్యుఁడీశనివలనఁ బాపమింతయు లేదు । కామపీడి
తాత్మఁ గాన నేను । కదసిదోషమతనికట్టికొంటి నినన్నుఁ నాజ్ఞ సేయవలయునతనివలదు॥ ౪౨॥
క॥ అటుగాకపోయినప్పటి। కిటు నంచకమమ్మునొక్క యెడనుంచవేయు। త్కటకృష్టి మానిపెం
డ్రీ। యిటువలె సేయంగదగదహీనవిచారా॥ ౪౩॥ క॥ ఇదియనుగూడకపోయిన। నాఁడవఁగా
జీయొక్కయాఁరనుంచుము మునీ । వదిగాదనిననుపజీయొక। పదమునకీవేళ పొడలఁబంప్రమ
తండ్రీ॥ ౪౪॥ సీ॥ నిగ్రహానుగ్రహములకున్న ప్రభుదక్షుఁ । డరయ నందున కార్యాకార్యములవె,
యెనియుండ న బ్రాహ్మణు నెంచరాదు। బ్రాహ్మణాభరయనియెడపలుకులు విన నె॥ ౪౫॥ వ॥
అని నానాలాపంబుల నశ్రులామణివిలపించుచు మఱియు మఱియుఁ బలికిన వైశ్వానరుని యంద
ఘృతంబుఁ జిలికిన చందంబున మండిపడి ప్రత్యుత్తరంబియ్యక విముఖుండయి యనఁగంటు కంత రాజు

వలనఁదిరస్కృతయైయాస్థానంబు వెడలిపోవుచునిట్లనియె॥ ౪౬॥ సీ॥ తండ్రినాపయియింతద యనింపఁడాయెఁగాఁడాయెఁగాఁబోయి సేదండమిడినఁ। దల్లియడ్డపడి తాఁదప్పించదాయెఁగాఁదా యగాఁదలచె నొతనయయనక। నాళిజనశ్రేణి కాత్మనింపాయెఁగాఁ బాయగారానియాపాటువి న। గలవారికెల్లఁ గన్నులుచల్లనాయెఁగాఁ నాయగాథంపుచందంబుగన్న। గటకటా యెవ్వరైననా కష్టముడిపి। బ్రోవలేరైరిలేరైరిభూతదయులు। నేమిసేయుదు నేమందు నెందుజొత్తు। ననుఁచువ గచుచుఁగవిమార్గమనుసరించి॥ ౪౭॥ ఉ॥ హాకవిరాజరాజమణిహానవమోహనహామనోహరా

కాంతామణికవినిఁగూర్చివిలపించుట.

హాకరుణాగుణాభ్యుదయహారమణీనవపంచసాయకా। హాకమనీయగాత్ర యెుకరైననిసుంగృ పబ్రోవరైరరో। యీకడనీవుదైవమునకేమివిరోధముచేసితోకదా॥ ౪౮॥ సీ॥ విశటదుస్సహమ హావిషముకంఠంబున దాక్షాయణీశుండు దాల్పలేదె। సతతదుర్వారవిస్తృతశిఖాబడబాగ్నిజల ధియంతరముననిలుపలేదె। సకలచరాచరజంతుజాలమునెల్ల నేర్పడఁబుడమివహింపలేదె। పృ థ్వీకలంబెల్లఁబృష్ఠభాగమునందునిలకూర్మపతిభరియింపలేదె। యంతకన్నను గవివరునందుగలదె దోషభరమెవ్వరైననుహాడరిబ్రోవ। గయ్యభూపతిపనఁజెప్పరయ్యకరుణ। నింపరయ్యానావె తనివారింపరయ్య॥ ౪౯॥ సీ॥ మోహించిగౌతమమునిసతిఁబొందినపురుహూతునమరులుబ్రోవ లేదె। గురువధూగమనంబుఁగోరిచేసినచంద్రునీశుండుమౌళివహింపలేదె। కడిమి మైకూతుస గనిపొందఁగోరిన పరమేష్ఠిశౌరిచేపట్టలేదె। స్మరవశుండైసీతఁ జనుదోయిగీరినకాకినిరఘుపతి గావలేదెయంతయునుద్రోహమీతనియందుఁగలదె। నేనుగోరినవిప్రుండుఁగానియితర। వంశజుఁ డుగాఁడుధర్మంబువరుసఁజూడఁ। బుణ్యులెవరైననీకవిబ్రోవరయ్య॥ ౫౦॥ వ॥ అనిమఱియుని ట్లనియె॥ ఉ॥ ఆకవిరాజుఁద్రోవ తనకయ్యెడుఁగాక యటంచుమంజరీ। లోకశిరోవిభూషణ ము లోలతదిక్కులుచూచి తెంపుసై। రాకలుపోకలుంగలుగు రాజుల నార్యులఁగాంచియెంత యుకా। శోకముతో విలజ్జయయి సోలుచు వ్రాలుచుఁ బల్కెనిట్టులన్॥ ౫౧॥ సీ॥ ఎక్కడుఁగా పని నెంచిపండితహంస నాదరింపరె చతురాస్యులార। కారుణ్యమునగతిగల్పించిద్విజరాజు భ రియింపరే చక్రభరణులార। నిరుపమసత్కళానిధని మన్నింపరే తలయొడ్డిగాజవదనులార। విజితనిరాధారవిబుధేంద్రునిలుపరే యిరవొందభూరిధరేంద్రులార। సుకవితాపంబు దీర్పరే శూరులార। బ్రహ్మకులజునిఁ చేకొగోపాలులార। ధర్మగతిఁబూనిరాజకందర్పులార। నామనో హరుఁగూర్పరేన్యాయమెుఁగి॥ ౫౨॥ వ॥ అనిబిల్హణుసుద్దేశించి ముద్దియయిట్లనియె॥ మ॥ అ రవిందంబుల రీతిఁజెన్నలరు నీహస్తంబులెట్లోర్చెను। పురిగాఁజెన్నిన కాలపాశములకున్మృ ద్వంగనాగాభ। వ్యాసోత్కర్షమునైననీశ్రుతియుగంబత్యుగ్రతోర్వెపకిం। కరవాదార్యఁటికే క్షుదాక్షేమదనాకారామనోనాయకా॥ ౫౩॥ అనియిట్లుఁపొగలిపొగలి॥ గీ॥ తరుణినగరంబుగ డచిపోఁవలచియున్న। సున్నతాకారులచ్చటున్నవారు। వారణముసేయునంతఁదద్వారసీమ। సి కావారెల్లఁజూడవీక్షింపుచుండె॥ ౫౪॥ వ॥ ఆసమయంబున నగరజనంబులు తమలోఁదామి

పౌరజనపరస్పరవాక్యములు.

ట్లనిరి॥ సీ॥ అవనీశ్వరుఁడు నమ్మి యంతఃపురంబులోఁ జేర్చిన యెంతయు జేసెనితఁడు। కన్యనీవిధము నగలుపాత్రమ్మై రతిగల సెదానికి నింకగతియు నేమొ। యెంతపనికిఁ జొచ్చెనీ భూసురాధముఁ డేర్పడ నిదిబైట నెట్లుఁబడియె। దాగునా యిట్టివిధ ధరణీశుఁ డెంతయు జేసె నిర్వ్యరకుఁ వీక్షింపకుండ। వి॥ ప్రుఁ డెక్కడ మేదినీవిభుని పుత్రి। గలయు టెక్కడ యిది చూడఁగ డిజవింత। చెలఁగి చేసినవారికిఁ జేసినంత। యనుభవింపక తీరునా యవనిలోన॥ ౧౫॥ క॥ ఏకాంతంబున నుండిన। లోకము లోఁ దోఁచ నెట్టిలోకుల కైనన్। డీకొలుపు బుద్ధిసతిపై। ప్రాకటముగ వారి ననగ బనియేమియిఁకన్॥ ౧౬॥ ఉ॥ చక్కనివారిలో మిగుల జక్కనివాఁడు కవీంద్రమౌళియా। చక్కెర బొమ్మ యట్టిచెవి చారము లేటికి జూచు నంతలోఁ। జక్కెరవింటి కోదరభసమ్మున దూపులు వింటఁ గూర్చి బల్। చిక్కులఁ బెట్టకుండు సేవ చింపఁగ నొంటిగ నుండు వేళలన్॥ ౧౭॥ చ॥ కటకట యెట్లు భూసురుని గాసి యొనర్చఁ దటంచు వంచెన। కుటిలుఁడు భూమిపాలుఁడిది కూడదు చెప్పఁగ నేరికైన నిం। తటికిని దైవయోగము కదా తలపోయఁగ వాని భాగ్యమె। ట్లటిదొకో యిరుబుద్ధి యెటులం దవిలెన్నిటువంటివానికిన్॥ ౧౮॥ చ॥ ఇలనిఁక వీనిఁ బట్టి వధియించిన నీసతి మేనఁ బ్రాణముల్। నిలుపదు దానికిన్ జనని నిల్వదు భూవరుఁ డంతటన్ మ। రిందలఁ బఁగ నేమియగునో యట ధారుణి యేవిధమౌనొ యింతకుం। జలమతి భూవిభుండు కవిసత్తముఁ బ్రోచిన నన్ని చక్కసౌ॥ ౧౯॥ వ॥ అని యిట్లు వేఱువేఱ గుంపులుగట్టి బలుకుచున్న నొక్కకొందఱిట్లనిరి॥ క॥ చోరుఁడన నామమీకవి। కారయఁగను నేఁటికి నియథార్థంబయ్యెన్। జారుఁడు మఱి యెందుండఁగ। నేరులు మెచ్చుదురె జారచోరత్వంబుల్॥ ౨౦॥ వ॥ అనుటయు నక్కాంతాలలామం బక్కవివరుని జూచి యిట్లనియె॥ ఉ॥ హా కవిరాజచంద్ర మదనాంచిత విగ్రహ సన్నిభప్రభ। హా కవియోగవారినిధిఁ ద్రోచి చనందగ వా సెనీకున। యెయ్యకొనఁగాంబురాశి వనియుల్ల మునం దగ నమ్మియుంటినీ। వేకత మెట్టులేగ దురపింగవ గూడిన మేలు సెందచే॥ ౨౧॥ వ॥ అని విలపించుచున్న మార్గంబునం బోవుచుండ విని బిల్హణుం

బిల్హణుండు కామినింగూర్చి పలుకుట.

డుదోఘాయమాన మానసుండై తిరిగి చూచి యిట్లనియె॥ ౨౨॥ ఉ॥ హా కమలాయతాక్షి చెలి హా సరసీరుహకుట్మల స్తని హాకపనీయగాత్రి సతి హా నవమోహిని హా వధూమణీ। హా కనకాంగి నేను విడవాడితి నంచుఁ దలంచెదీవునీ। లోకమునందు జీవునకు లోలత గాక స్వతంత్ర మున్నదే॥ ౨౩॥ ఉ॥ ఓరమణీమణీ వికసితోత్పల పత్రవిశాలనేత్రన। న్వారక యేలఁ జూచెదవు ద్వారకనివాసిని గోలచేసి ఆ వారవధూటి కానయన వాగురికావలయంబునందుదు। ర్వారతఁ జిక్కి లావుగుడిచ్చెనె బిల్హణుఁ డెన్నిభంగులన్॥ ౨౪॥ వ॥ అనిపలుకు భూసురవరుని దలవరులు రుగతి బవమని శ్మశానవాటికిఁ దోడ్కొనిపోయి యొక వటవృక్షంబు క్రింద నిల్పిన బిల్హణుఁడు నలుదెసలం జూచి తలడిల్లని యుల్లంబుతో మందస్మితవదనారవిందుండై వీరసేనుఁ కిట్లనియె॥ ౨౫॥ క॥ ఓతలవరికుల వేఁటికి। నాకతని కిటాసఁగొని ధరాధీశుని యా। జ్ఞాతంత్రమును బిల్హణు। వేతె

గ్రైవేయము శిరంబు విశ్వము మెచ్చఁగన్॥ ౧౬॥ వ॥ అనిన విని వీరసేనుం డిట్లనియె॥ క॥ కవిరాజవ ర్యనీకిపు । డవిరళగతి నించుకైన నాత్మభయంబుం । దవులక దరస్మితాస్యుఁడ । వవుటకుఁగత మెట్టిది సెప్పుమహాలవిచారా॥ ౧౭ ॥ అనిన బిల్హణుం డిట్లనియె॥ చ ॥ హితమతి జెప్పెదన్విను మహీనగుణాకరవీరసేనయా। క్షితిరమణాత్మజాతసరసీరుహలోచనమంత్రదేవతా । కృతియయి వేడ్కనాహృదయగేహమునందునజోడుగూడి శా । సతతముఛాయవున్బడి విచారములేటికి దైన్య మేటికిన్॥ ౧౮॥ వ॥ అని మఱియు నిట్లనియె॥ చ॥ కలికివధూమణిన్ స్మరవికస్వరచారురుచిన్ గుణాకర । స్సలలితతుంగపీనకఠిన స్తనమధ్యగహారభాసురం । బొలఁతియ మోమునంటి రుచిపొందు

తలవరివినిఖండింపక యుంచుట.

సుధాకరమైనరీతినా । తిలసుమనాసిక న్మదిని దేవతగా స్మరియింతునెంతయున్॥ ౧౯॥ వ॥ అనిత చేకాయ క్షుచిత్తుండైనకవివరునింజూచి ఖండింపఁజేతులురాక హృతబహుజనప్రాణంబగు కృపాణంబు నేలంబడవైచి వీరసేనుండుకృపాధీనుండై నిలువంబడి యున్నతదనంతరంబ యవ్విప్రుండు రాజపుత్రిని హృదయంబున నుపలక్షించి యిట్లనియె॥ ౨౦॥ చ॥ పరమసువర్ణచంపకవిభా

కవికామినిహృదయంబునఁబలుదెఱంగుసరించుట.

సుర గౌరిసురోషరాజనీద్యుతిఁగొని మేలుకొన్నసతితోయరుహాంబక విహ్వలాంగిచా । పరసదళాయ చేక్షణఁ ప్రమాదవశంబునఁబోవువిద్యనై । ఖరిపదిలోన నెప్పటికిఁ గాంతుఁదలిర్పఁగఁజింతఁజేసెదన్॥ ౨౧ ॥ మ॥ విలసత్పంకజపద్యగౌరిరుచియే పెంపొందుగోరోచనా । తిలకోదంచితపాటలద్యుతికనద్దీవ్యల్లలాటంబునై । లలినొక్కింతమదంబుచేనలసలీలాఘూర్ణదృక్పాతమై చెలుపొందుఁగాసతిమోమునన్ నిలుచునాచిత్తంబుయుక్తంబుగాన్॥ ౨౨॥ చ॥ శ్రమజలసాంద్రబిందుతతిసారపుమౌక్తికరాజినైఖరిం । గొమరుసెలంగ హేమమణికుండలదీప్తులగండభాగముల్ । రమణరహింపఁగాసురతరత్యను భూతినిరూఢమందిచె । ల్వమరుతదాస్యమిప్పటికినాత్మభజించెదనిశ్చలుండనై॥ ౨౩॥ ఉ॥ పున్నమనాటిచందురుని బోలు మొగంబును మొల్కచన్నులున్ । సన్నపుటూజులేవయసుచాయలచేఁజెలసమేనుసొంపునా । కన్నియరూపు నేమగుడఁగాంచితి నేని సనోజసాయకా । గ్నిన్నైజకాక దోకొనినసెమ్మెయి నెమ్మదిచల్లఁజేయుదున్॥ ౨౪॥ ఉ॥ నీవిధిగాంతునారమణినేనొకరాతిరితుమ్మినంజిరం। జీవియటంచుదచ్ఛుభవిశేషవచోవిభవంబుమానిరో । పాపహచిత్తరమైపలుకఁ కందపుగస్మఘటించెఁగగ్ణపం । దావిధినామదిన్నైదలియాఁడుచునున్నది గాఘనంబుగాన్॥ ౨౫॥ ఉ॥ ఉన్నతచారుపీవరపయోధరభారముచేతఁ ఖిన్నమై । చెన్నగునూత్నయౌవనముచేఁ దనరారుసుధాకరానన । స్త్రిన్నఁగఁగలించివదనంబుముదంబునమొగ్గు వెట్టుదు । స్వన్నియమీఱమత్తమధుపంబుసరోరుహమాన్యకై వడిన్॥ ౨౬॥ ఉ॥ మానినివిస్ఫుటాంబురుహమంజులపత్రివిశాలలోచనం । బీనకఠోరతుంగకుచ భృంగగరుద్రుచినీలవక్రసస్త్రానితకోమలాలకసమానవరాకృతికామదేవతన్ । దానిగురూపదేశమువిధంబునధ్యానముసేతునాత్మలోన్॥ ౨౭॥ నెరివాల్జొప్పులు మొల్లక్రొవ్విరులకాంతింజెందుపల్లాడనుం । దరమైతే

నెలుజిల్కుమోవిగలయాతన్వంగివక్త్రాబ్జమీ । ధరణిన్ సాధుపరోపకారముమదిన్ దల్చుంగృత
జ్ఞుంబతె । న్నరయన్నాసుధిమర్వనిప్పటికి నక్కొంతానుధావుండనై॥ ౭౮ ॥ ఉ॥ దీటుసెలంగఁబం
చశరదివ్యధనుర్గతమత్తభృంగరా । ట్కోటిగరుత్ప్రభారుచిర కోమలకర్బురితాల కంబులం
చేటగుదంతపత్త్రములనీలసరోరుహభూషణంబులన్ । లూటిగొనానిమోము మదిలోఁదలపోయు
దుమాటిమాటికిన్॥ ౭౯॥ శా॥ తెల్లంబై చిఱునవ్వువెన్నెలలచేఁ జెల్వొప్పునా జెక్కులన్ । మొ
ల్లంబైతగుచంచరీకముల గోముంజెందుకన్దమ్ములం । బ్రోల్లిలాంకశరత్సుధాంశు రుచినొప్పన్
భామనెమ్మోమునా । యుల్లంబుంజివురింపనిప్పటికి నేనుప్పొంగివీక్షించెదన్॥ ౮౦॥ చ॥ దరము
హసించుకంధరముదారతనొంచికరాంబుజాతము । న్వరకటిసంఘటించిజడవాపభుజంబునగ
బ్బిగుబ్బచ । న్నొరయవహించినిల్వఁబడి యారకనన్నననేకరీతుల । న్వరమతిఁజూచునత్తరుణి
వర్ణనసేసెదనేముదంబునన్॥ ౮౧॥ ఉ॥ నేనపరాధినైయుడరి నేర్పునఁదత్పద పంకజంబులం
బూనికతోఁడుతంబడినఁబోవగ ద్రోచిచరించుచున్నయ । ట్లానిచెరంగువట్టినసుదాత్తతనిగ్గుక
కోపమయ్యెడ । న్మానకయున్నదానివరమానినినాత్మదలంతునెంతయున్ ॥ ౮౨॥ చ॥ సరిగొని
నేలనేలునువిశాలనితంబము లొప్పుదానిమే । ల్పరసులలోఁతుఁగాంచిబలుసన్నతమల్లనునాభి
దానిమం । దరగతిగల్గుదానినిమ్నృణాళ సమానవిలాసబాహువు । ల్బరఁగినదానినెన్నెదనుధా
వమునందనుమధ్యనెప్పుడున్॥ ౮౩॥ ఉ॥ అప్రతిమానబోధసురతాంతమునందునిమీలితాక్షియై।
కప్రవుతావిమాటికినిగ్రమ్మఁగనూర్పులనేఁడిదాడిగం । డప్రరుచిన్ శ్రమాంబువులు దార్కొని
రాలఁగనొప్పుదానినే । నప్ప్రియురాలిమోమునుమనస్థితినిప్పటికిందలంచెదన్॥ ౮౪ ॥ ఉ॥ నా
యెడనొక్కమాటయుపదంబున భావనచేసిమాటికిన్ । దాయకనంతరంగము సదానతికట్టుక
కోపభావయై। యాయతశాప్పకంఠయయియప్పటియూర్పులమోవిగ్రాఁగఁగాఁ। జేయఁదో
షంగెరోదనముచింతనసేయుదుదానినెంతయున్॥ ౮౫॥ శా ॥ ఏకాంతంబుననొక్కనాఁడుగ్ర
హమంచెన్వారురాకుండగాఁ । నాకంజేతుణదర్పణంబుఁగొనివీక్షాసక్తినుండంగనే । జోకన్నె
న్నావసింపపత్త్రితినిధింజూచెంతయున్ సిగ్గుతో । నాకంపించిభ్రమించిమించె మదనోద్యన్నా
ససాంభోజయై॥ ౮౬॥ చ ॥ మజియనుగంధయుక్తమయిమంజుళమైతగుమోముదన్మియై। తీ
జిగెడుగంధలుబ్ధబహుయిచేటిగమింగనుదోయిమాటికిం। చెరచుచుమూయుచున్నొగమ్ముఁద్రిప్పు
చుఁగేలిసరోరుహంబుచేఁ । దలుముచునొప్పునప్పొలతిధ్యానముసేసెదనిట్టివేళలన్ ॥ ౮౭॥ ఉ॥
ఒకనాఁడొక్కడశ్రోణిపైవలువజారుచుండంగనేనంతలోఁ । నకలంకస్థితిఁబోవసిగ్గువడియా హ
యంచుఁదావిహ్వలాం । గకమైభీతినినొక్కచేతమదనాగారంబు నేమూసివే । రొకచేబొక్క
లిగప్పనపుడతి నేనూహించిప్రార్థించెదన్॥ ౮౮॥ చ॥ అటునిటుముందువెన్కబహిరంతరసీమ
లనన్నిదిక్కులన్ । స్ఫుటతరకాంచనాంబురుహ శోభితమంజులసుందరాస్యయై । తటుకుననా
లుఁజూపులనుదానసుఁజూచుచుసంచరించున। చ్చటులవిలోచనన్మదినిసన్నుతిసేసెదన్ప్రియం
బునన్॥ ౮౯॥ శా॥ ఆకర్ణాంతములై పదాల సములై యబ్జోపమానంబులై । శ్రీకల్యాణములై

రమావరసుతోద్రేకంబులై రయైందవా । స్తోకాంశుప్రతులై పథిప్రవితతవిభాశోభాయమానంబులై
యాకంజాక్షివిశాలనేత్రములునాస్వాంతంబునం దోప్పెడున్ ॥ ౯౦॥ చ॥ సమయమెఱింగి నే
దలుపుచాటుననుండఁగఁ గేలుదమ్మిమో । హమున మొగంబునందిడిన డాగమునంబుఁ దలంచిచూ
చుచుం । గ్రమమునమత్కులాంకపద కాండములన్మృదుగీతిబాడుచున్ । రమణిమనోవికా
సయయిరాజిలుదానిమదిన్ భజించెదన్ ॥ ౯౧॥ చ॥ కలువలగేరుకన్నులనఁగాటుకరేఖలుదీర్చి
చెక్కులం । దలరఁగఁజందనంబలదియాపయిఁగస్తురికొంతబూసిమే । త్తిలకమదిద్దిముత్యముల
దీటగుపాపటబొట్టుపెర్చునా । యలికులవేణిముద్దుమొగమబ్బునిఁగాఁదలపోయుచెంతయున్ ॥ ౯౨॥
మ॥ కొనగోళ్లన్ బిగెగుబ్బలొత్తికురులుంగూడంగఁ జేపట్టియు । న్మోనపంటంజిగురాకుమోవి
గొన మామృష్టిరోషాత్మయై । కనుదమ్ముల్మగుడించియున్సరని సీత్కారంబుగావించుచున్ ।
ననుగోపించు వధూటిమోముమదినస్మానంబుగావించెదన్ ॥ ౯౩॥ చ ॥ స్మరజనకంబులై యమృ
తసారములై శ్రుతిరంజనంబులై యరయమృతాస్తరంబులయియందములై మదిఁబ్రియంబులై । కొ
రలుచు నోష్ఠపుష్టపరికీర్ణశుచిస్మితసంయుతంబులై । పరగుమదంతివాక్యములుపట్టుగ శోభిలునా
మనంబునన్ ॥ ౯౪॥ చ॥ తనరఁగనామదిందరళ తాలనిమీలితలోచనంబులై । యనుపమలిప్తచం
దనరసాహితపాండురగండభాగమై । ఘనమృగనాభికాకుటిలకల్పితపత్రలతాభిరామమై । య
నవగుణాంబుజాక్షి ముఖాబ్జమునిల్పెద వేడ్కమీఱఁగన్ ॥ ౯౫॥ చ॥ మఱియనుగర్ణపాళినిసమంచి
తకాంచనకుండలంబులు । న్మెఱయఁగగబ్బిగుబ్బ చనుమిట్టలముత్యపుజేర్లరంజిలం । బిఱుదులఁ
గాంచియొప్పమటిపెంబుననంచెలు మ్రోయవచ్చునా । మెఱుఁగుమిటారినెన్నెదనుమీమదిని
ప్పటికిన్ హితంబుగాన్ ॥ ౯౬॥ ఉ ॥ సందిటిదోయినామెడను జక్కఁగనిల్పుచు నిక్కిమిన్నలై ।
యందము త్రెంచెలంగు తనయబ్బురపుబ్బు మెఱుంగుగుబ్బలం । బొందుగనాయురంబు నదుమూన్చి
మొగంబున మోము జేర్చిన । న్నందగఁజూచునచ్చెలి మనోహరమూర్తిఁదలంచిచూచెదన్ ॥
౯౭ ॥ చ ॥ కురులుభుజాగ్రభాగమునఁ గూడినటింపగళంబులీలమై । యొరగఁగఁబెట్టినొక్కబిగి
నొయ్యనఁగాంతులుజిఱువాఱఁగా । మెఱుఁగుమిటారిగుబ్బ తెలమింగనుపట్టఁగనన్నుఁజూచు
న । గ్గజితయరాళపృష్ఠలెదఁగాంతుఁజలిర్పఁగఁ జేజరిల్లెడిన్ ॥ ౯౮॥ చ ॥ అలరగగోమలారు
ణకరాంగుళమల్లలద్దమైఘటింపుచో । వలయముగాభుజాలతలువాలఁచిద్యఘోంగవివర్తనంబుల
న్వెలయుచునుండఁగా నపరివేమసుధాకరకాంతినొప్పున । ప్పొలఁతుకమోమునామదినిఁబూనిభ
జించెద వేడ్కమీఱఁగన్ ॥ ౯౯॥ ఉ॥ తానొకనాఁటివేకువను దల్పమునన్ శయనించియుండగా ।
నేనటలేచితేపఁగను నిద్రితమిన్నవసనాకులక్ష్వముం । బూనినరీతినా చెనకుఁబొల్పుగ మోమిడికౌఁగ
లించున । మ్మానినినాత్మనిప్పటికిమజ్వకనేను భజింతు నెప్పుడున్ ॥ ౧౦౦॥ మ॥ చనుదోయిన్మొగ
మున లేఁజెమటలున్ జాఱంగ ఱుల్పైకుల్కలం । దనరంచూలఁగ హారముల్పైనరి యాఁడంబై రతు
ల్సేయుచోఁ । జనవొప్పన్ననుఁగాంచి లేనగవుతో శ్వాసోక్తులున్మాటికిన్ । గోనబైపల్కున
నూటినామదినిఁగోర్కుల్మిఱభావించెదన్ ॥ ౧౦౧ ॥ మ ॥ అలరుంబానుపుఁ బాసివచ్చుటకునే

నత్యంతమున్వచ్ఛట । ల్వలనెచ్చందలపోసి కామవికృతిఁ ద్వారంబునన్నిల్చి సం । చలనంబందు
చు నెచ్చెలింగదసి కాంతుల్మీఱ నన్నెత్తికో । కిలవాగ్వైఖరి రోదనంబు గనునా కేళీసతిం గాంచె
దన్ ॥ ౧౦౨॥ ఉ॥ ద్వారమునన్వసించి కడు దైన్యమునన్నను జూచి చూచి త । ద్ద్వార తలంబు
నంబడి శుకాప్తినిడస్సి యనించుకంతని । ద్రారతిఁ జెంది లేచి మదితల్లడిలంగల సత్కపోలరై
యారయుచును యచ్చెలియ నాత్మభజించెద మాటిమాటికిన్ ॥ ౧౦౩॥ మ॥ బలుయహర్పల్నిగుడం
గ నేత్రయుగళిన్ భాష్పాంబుపూరాలసం । చలతంజూచుచు నావిధంబడుగుచున్ స్వాంతంబు
నానావిధం । బులఁబోగాపడనుండు మైకొనఁగ మోమున్వ్రాంచి చింతించున । బ్బలబిస్పలకిలా
కచన్మదిని నేభావింతు నెల్లప్పుడున్ ॥ ౧౦౪॥ ఉ॥ వేకువ నాశ్క్రనాడు నిజవేశ్మమున న్నెఱికొప్ప
వీడఁగాఁ । గోకిలవాణియున్మిషిత ఘూర్ణితదీర్ఘవిలోచనాబ్జయై । తేకువనిద్రలేచి రుచి వేఱఁగ
నొక్కిన మోవి కేలిచే । నాకరగప్పు చానసుమ బాష్పసునిష్పటికిందలంచెదన్ ॥ ౧౦౫॥ చ॥ మఱి
యొక నాటి ప్రొద్దునను మానక బంచటరుంగుమైని దా । నిరవుగ నెచ్చెలింగదసి యింతి ప్రియోక్తు
లుపల్కుచుండనేఁ । బఱుపునవచ్చి వెన్క నిలువంబడినంతనె చూచి సిగ్గుతోఁ । జెఱునగవా
ప్పఁబోవు వగజిత్తమునందలపోసి హూఁచెదన్ ॥ ౧౦౬॥ మ॥ అపరాధంబొనరించి తీవనుచునన్న
త్యంతకోపంబుతో । నుపలాలింపక నెమ్మొగంబియక నో పెలా చాలుఁజాలంచుఁబో । నపుడు
నేనుఁ బ్రియోక్తి నాముకొనిన త్యాసక్తిలేనట్టిమా । టపచారించిన నవ్వధూటిఁగవుగింటం జేర్చి లా
లించెదన్ ॥ ౧౦౭॥ చ॥ పడుకొని యంతలోనఁ బరిభావితయై వడిలేచి నిద్రచేఁ । బొడవడి యా
వలించి మెయి దోర్యుగ విడిచ్చి విజృంభణక్రియం । బొడమిన మోము వాసనకుఁ బూని భ్రమించుచు
న్నతేంట్లనం । దడికిఁ జలించునట్టి కనుదమ్ములు గల్గిన దాని నెన్నెదన్ ॥ ౧౦౮॥ చ॥ మనసిజపూ
జసేయు నిజమానిసులందగఁ గూడి కేళికా । వనమున కేగుచో దనదు పార్శ్వమునన్వసియించున
న్నుఁజూ । చెనసిన శంకతోఁ జనులెమనసుకొండరో యంచు భీతిమై । క్షణమిటులుండు మంచు
గనుసన్నయొనర్చిన కన్నె నెన్నెదన్ ॥ ౧౦౯॥ చ॥ సరసిజనేత్రి తా ప్రథమసంగమవేళను సిగ్గుదో
పనే । నరయుచు ధైర్యవృత్తిఁ గడియంగఁ దలంచిన జూచి పూత్కృతుల్ । తెన్నరపగ నందు దీపశిఖ
లీనత గంపము నొందు కర్ణభా । నురకుముదంబుఁ గప్పు సతిఁ జూచెద నిప్పటికిన్ముదంబునన్ ॥ ౧౧౦॥
చ॥ చెలితమితోడ నెచ్చెలుల సీయని కోపము సేసి నీ గ్రుతం । దలతలమంచుఁ బోగడిమి తత్పరశం
బులకజ్జ నింపఁగా । నలరుచు సంస్మితాస్యయయి యంతటనా చెసవచ్చి కూటమిం । గలసిన భామి
నీమణిని గాంచెదఁ గన్నుల కర్వ్వదీఱఁగన్ ॥ ౧౧౧॥ మ॥ కలకంఠోపమకంఠనాస్య జితగాకాచం
ద్రబింబన్మయీ । రలసద్బర్హసమాన వేణిను గుణ ప్రాతాత్మ నేత్రప్రభా । విలసన్మత్తచకోరయా
సవిజిత శ్వేతచ్ఛదం గాంచనో । జ్జ్వలకుంభస్తని గావి నీమణిని నే భావింతు నెల్లప్పుడున్ ॥ ౧౧౨
ఉ॥ విరిశయ్యం బవళించి మన్మథమదా విర్భూతి కాంగంబుల । స్సరిగా వింపుచుఁ గౌఁగిలించి ము
దమెచ్చన్నాదు కేమ్మోవి నుం । దరవక్త్రంబున నిల్పి మైసురత సంధానంబు గల్పించు శ్రీం । బరప
ద్విడ్ధ్వజవైజయంతి సుకసంభాషించి ప్రార్థించెదన్ ॥ ౧౧౩॥ ఉ॥ సిబ్బెపుగబ్బిచన్నుఁగవ చెన్నుఁగ

నిక్కఁగనక్కళించియుం । జబ్బురపాటుగన్పడఁగనంగవిభంగమిమంబునన్ రుచు । గ్గుబ్బితిలం
గబాహులతలుంబయికెత్తిగభీరనాభిపై । గ్గుబ్బిన వేడ్కఁజూపుచెలినల్లమునందలపోసిచూచె
దన్॥ ౧౧౪॥ చ॥ వరుసవివర్తితంబులయి వ్రాలునపాంగవిలోకనంబుల । స్మరురశరోపమాన
మదుమంథరమంజులభాషణంబులన్ । దరమధురస్మితంబులసుధాళిమియఃనములన్విలాసతన్ ।
సిరుఁజెనగంగనొప్పుచెలిచేష్టలునామదిసంస్మరించెదన్॥ ౧౧౫॥ చ॥ కనువగయించు కంతుసెకి
గానొనరించినరత్నపాళికం । కణములఝంకృతిధ్వనులుగౌరవమొప్పఁగఁజన్నదోయిని । క్కఁ
నుగనుబొస్తులెత్తినిజకైశ్యముచక్కఁగమెచ్చొనర్చుమా । నినిఁబలుమాఱునిప్పటికినేమదిలోనభ
జింతునెంతయున్॥ ౧౧౬॥ చ॥ అరయసహింపలానివిరహార్తినిజెజకునవైరయాంబునన్ । సుర
శవిశేషసంగతులజొక్కుపుశాండపనూత్రధారినై । తరమిడియంగమంగమునుదాఁకఁగఁగౌగి
టఁబట్టకన్నుదో । యరయిడిచెక్కునొక్కుసతి నాత్మభజించెదఁ గోర్కిమీఱఁగన్ ॥ ౧౧౭॥
చ॥ విలసితమన్మథన్విరహావిహ్వలలాలసగాత్రిసుందరిన్ । లలితకురంగనేత్రినువిలాసరసాంచి
తసారుకాంచనా । జ్జ్వలమహనీయచేలయుత శ్యామవిరాజిత హంసయాననే । నలవడసం
స్మరించెదననారతమున్మదిలోన వేడుకన్॥ ౧౧౮॥ చ॥ మలయగిరిప్రభూతపవమానములంగని
తీవఁబాడఁగా । సలలితరత్నవేదిపయిఁజక్కఁగఁనావసియించిగీతము । ల్దలకొనివీణనుస్వరయు
తంబుగఁబాడుచునాళిపాళికిన్ ।లలినయనోత్సవంబొసగులక్షణగాత్రినినేభజించెదన్॥౧౧౯॥
వ॥ అనియుక్తియుక్తపవరుఁడు మదనోన్మాదంబునయామినీ పూర్ణతిలకాయత్తచిత్తుండై తద్వర్ణనా

వీరసేనుఁడు- కవిరచించుపద్యంబులరాజునకుఁబంపుట.

త్మవిశేషంబులుగారచించిన పద్యంబులు తాళపత్రంబులలిఖింపం జేసిన వీరసేనునియనుమతంబున
వద్యాన్యత్త్యులుభూపాలునికప్పటప్పటికర్పించినం జూచిచూచియంతకంతకుకోపాటోపంబునఁగ
నిసేయుచున్నవిసికివిసికి తద్వృత్తాంతంబంతయుఁ గవివరుఁడు వినవీరసేనున కిట్లనిరి॥ ౧౨౦॥
చ॥ హిమరుచిసత్కళావిభవుఁ డీకవిరాజురచించునట్టిప । ద్యములఁ గ్రహించిరాజునకు సర్వ
ణసేసినఁజూచికోపభా । వమునదురుక్తులుంబలికివారకఁబొమ్మనఁగానిమించిమా । టపరఁగఁబ
ల్కడప్పుడుపదాగ్రహవృత్తివచింపశక్యమే॥ ౧౨౧ ॥ చ ॥ అనవుడువీరసేనుఁడు సదానన
ముంగనిరూపకవీంద్రనీ । వనఘుఁడవింపరావర సుతాభుఁడసా నినుహింససేయఁగా । మనమున
సత్కృపామతిని మానితిఁబూనితి నేభరింపఁగాఁ । బనివడిర్వాయపద్యములుపార్థివుఁడొప్పఁడి
చేమిసేపఁడన్॥ ౧౨౨॥ చ॥ అనవుడుభూసురుండుహృదయాబ్జమునంగడునవ్విరాజారిని । న్న
నయము మెచ్చితిన్విసుధరాధిపమానసముంగరంగునే । పనివడియేలఁబంపితివిపాల్పడినాకనిబ్ర
హ్మచేవ్రుఁడి । టన్నసఖీశయించి యుండ వెతలంబడఁగారణమేమిచూడఁగన్॥ ౧౨౩॥ ఉ॥ ఓరిత
లారిపీపిమటియూరకత్రిప్పకు మేమిత్రిప్పఁగా । సారముఖడ్గముంగొనివిచారముసేయకద్రుంచు
మన్నఁడ । ర్ధిరతఁగాంచివాఁడుతత్క్షితిదేవకులోత్తముయేతథ వైయూరయఁజాలచెంతపనికైన
భరింపుడునిన్ను నెన్నఁగన్॥ ౧౨౪॥ క॥ ఏమేమివ్రాసితినో యూ । భూమీపతిమానసంబుపొరల

కపోరమే । సామీయిూహమైనను । నామోదతమంచిపద్యమానతీయుమా॥ ౧౨౫॥ వ॥ అనిన వినిస్పష్టీకృతమైనప్రస్తావనుద్దేశించి॥ సీ॥ తనపృష్ఠ్వియాఘనాఘన వేణిచరియించుక్షితిభాగమున నుండఁజేయుమయ్యా। తనరసంబానుధాధరక్రీడలాడెడుశృంగారసరసిలోఁజేర్పుమయ్యా । తన తేజమాతత్తకనకాంగిదర్శించుదర్పణాంతరమున దార్చుమయ్యా।తనవాయువాసుగంధశ్వాసవిసరించుకోసువ్యజనంబునగూర్చుమయ్యా । తననభంబారమణి యింటనునుపుమయ్యా । యీశరీరంబుపంచత్వమొనసినపుడు । స్వాంశములతోడభూతంబు లైదునైదుఁ । గూర్చుమయ్యావిధాతనాకోర్కెదీఱ॥ ౧౨౬॥ వ॥ అనియిట్లుకమలభవుని వేడి త్రికరణపూర్వకంబుగ నమస్కరించినిలుపంబడియున్నవీరసేనుండుదత్పద్యంబుగ్రహించుకొనిరాజసమీపంబునకువచ్చి తత్పత్రికసమర్పించిన॥ ౧౨౭॥ క॥ ఇదియేమిమాటమాటికి । హృదయంబునతెచ్చితీరియెంతయునవాఁ । డదరక సామీభూవర । యిదిచూడుఁడుయొక్కవింత యేమోతలఁపక॥ ౧౨౮॥ వ॥ అనినలిఖితంబునైకొనిపద్యంబుజదువుకొనియయ్యర్థంబనేకార్థంబులుగాఁ దోఁచినకొంతతడవాలోచించియిట్లనియె॥ ౧౨౯॥ క॥ ఓరిదురాత్మకవినుపలు। మారిటురావలదుమెచ్చిమరివచ్చితివా। నేరముగొండుగ్రహించుక । నూరకయాపనిఘటింపు మొప్పదుమాకుక॥ ౧౩౦॥ గీ॥ అననిరాశుఁడగుచునా వీరసేనుండు । వచ్చిపలికెవిప్రవరునితోఁడ । నేమివ్రాసినావొయింటఁగనేనింతైన । మనమునరుఁగదయ్యొమనుజపతికి॥ ౧౩౧॥ మ॥ అనిపల్కందలయూచియూచిమదినాహాయంచువేసాహసంబునఁజాతుర్యమెలర్పఁగాఁదనగతిక్ భూమీశుసచ్ఛాస్త్రియంబుం । గనికండ్రొక్కటియైనపంచిదగుఁగాకాయంచు నిశ్శంకుఁడై । కనియూహించెశరప్రయోగమయితోకంబద్యముద్యగ్రతిక్॥

కవి- రాజకోపశాంతి కరంబైనయొకబద్యము వ్రాసిపంపుట.

పంచపాది-

౧౩౨॥ చ॥ రవిజుఁడుభాగుణింపవిధురంబుగఁ భట్టినశించెబారవి । ప్రవరుండడంగెదీర్ఘమునఁ ప్రాణముఁబాసెఁగుడియ్యభిక్షుఁడీ । యవనికిఁజప్పభీముఁడుదదంతగతిన్మతికొమ్ముపెట్టెని । కృపమాఁగనేభుకుండుఁడనుకొమ్మునదీర్ఘముపెట్టకుండుఁడీ । భువినతఁడెన్ననిగ్రయుఁడుభూపతిపీవ్రుఁదలంపభూవరా॥ ౧౩౩॥ వ॥ అనిపద్యంబులిఖయించివీరసేనునకిట్లనియె॥ క॥ ఓపుణ్యాత్మకవినుహూ యీపద్యముఁజేగ్రహించియెంతయుఁజనినీ । నేపునవోసఁగినసేయా । భూపతినసుఁడిల్వనంపుబొమ్మరయమునక॥ ౧౩౪॥ వ॥ అనిచెప్పినప్పద్యంబుగ్రహించుకొనిపోయి రాజుముందరంబెట్టినయప్పత్రికదండధరాసి పుత్రికవిధంబునమడికం దోపంజూచితదర్థంబుగ్రహించిమహీవల్లభుండుపవనోత్కంపితకదళీకామహీరుహంబుచందంబునఁగంపితసర్వావయవుండై యెంతయుంబ్రౌఢ్డుచింతించితదుభయవృద్ధతరస్నేహసారంబులునుదత్కవితామహత్త్వంబునువిచారించినాని

రాజుకవిరాజుంబిలువఁబంపిపుత్రినూరటించుట.

తోనిట్లనియె॥ ౧౩౫॥ క॥ ఓవీరసేనయిచటికి। వేవేగందోడితెమ్ముబిల్హణునినిక।భావమురంజిలవాఁడుగ । రావిభునకుప్రమ్మొక్కవచ్చిరానుతకనియెక॥ ౧౩౬॥ క॥ ఓతల్లినీమనోహర । నాత

తసదయాంతరంగుఁడైవసుధీశుం । డీతఁడిదోడుకరమ్మనె । నీతాపముమానుమింక నీరజనయనా॥
౧౩౭॥ వ॥ అనినవినిగ్రీష్మసమయదందహ్యమానమానసయైనమయూరికఘనాఘనగర్జానినాదం
బువినినచందంబునసుందరీమణితద్వచనంబువినికుతూహలచిత్తయైకంఠహారంబొసంగినగ్రహిం
చుకొనిబిల్హణునకిట్లనియె॥ ౧౩౮॥ ఉ॥ ఓకవిరాజశేఖర మహోన్నతినీవురచించు పద్యముం,
జేకుపతోడనానరపతింగనియిచ్చినఁ జూచియెంతయుం । గైకొనిదానియర్థమును గాంతుడలి
ర్పగ్రహించియిప్పుడ । స్తోకజవంబుమీఱనిటఁ దోడ్కొనిరమ్మనె నయ్యలియ్యకన్ ॥ ౧౩౯ ॥
వ॥ అనియత్యాదరంబునశుభలక్షణప్రశస్తంబగునతనిహస్తంబుఁబట్టుకొనివచ్చునెడ॥ గీ॥ రా
జరాజగుమదనాభిరామనృపతి। తనకుమారినిజలఁచియాస్థానమెడలి। వచ్చితద్ద్వారమందున
వనజపత్ర । నేత్రిడగ్గరఁజేరికన్నీరుదుడిచి॥ ౧౪౦॥ గీ॥ శిరముమూర్కొనిచికురముల్ సెక్కవా
పి । చక్కఁగానిడిగద్గదస్వరముతోడ । ననియెదయమీఱ భూపాలుఁడాత్మజాత । కష్టతాప
త్రయముమానుమమ్మయనుచు॥ ౧౪౧॥ క॥ ఓకూర్మితనయకవివరు । నీకోరికమీఱఁగూర్తునిశ్చల
మతివై । నాకడకునరావమ్మాయీకడనాచేయుపనిగ్రహింపుముమదిలోన్॥ ౧౪౨॥ వ॥అనియు

రాజుకవివరునెదురుగాఁజనితోడ్కొనివచ్చుట.

పలాలించియంతఃపురంబునకనిచి బిల్హణునకునెదురుగాఁజనినమస్కారపూర్వకంబుగఁగౌఁగ
లించిచతురంతయానంబుననధివసింపంజేసి సభామంటపంబునకుం దోడ్కొనివచ్చియుచితాస
నంబునంగూర్చుండనియమించిసభాసదులువిననృపవరుండతనికిట్లనియె॥ ౧౪౩॥ ఉ॥ ఓచతురాన
నాన్వయమహోదధిపూర్ణశశాంకబిల్హణా । ఖ్యాచతురాస్యనీమహిమఁ గన్గొనసేరికిశక్యమా
ధరన్ । నీచతురోక్తివైఖరికినీదృఢవృత్తికినీకవిత్వధా । రాకలితైకనిష్ఠకునహర్నిశమున్మదినేను
మెచ్చితిన్॥ ౧౪౪॥ చ॥ తడబడియెవ్వఁడేనియుగృతఘ్నునియందొనరింపుమేలుకై । వడినిమ

రాజుకవివరునాగడించితనకూఁతురీఁబెండ్లిగమ్మనుట.

దీయకృత్రిమముభవ్య గుణాకరనీమనంబునం । దడవకసుందరీమణి వతంసమునాతనయన్వరించి
యే । ర్పడనయమొప్పమత్పురిఁభర్తవుగమ్మనివల్కి వెండియున్॥ ౧౪౫॥ క॥ చేపునమస్తంబగు
గా । నీప్రొద్దున్నడలినావుహితమతితోనీ । వీపట్ల సేదదేలుము । భూపాలునతైకచర్యభూసుర
వర్యా॥ ౧౪౬॥ వ॥ అనియొడంబఱిచికవివరునియథాస్థానంబునకనిచిపసంతోషుఁడనకిట్లనియె॥
క॥ ఓమంత్రివర్యచూచితె । భూమీసురుచిత్తవృత్తిబోలింపంగా । నేమందునెంతదృఢమా। భా
మామణిహృదయమట్లఁబరిశీలింపన్॥ ౧౪౭॥ క ॥ ఈవిధమునసీస్వరకున్ । దైవాజ్ఞఘటనమ
య్యెడఁజప్పింపంగా । నావశమెయగ్రజన్ముఁడు । భావింపఁగఁగూతునిత్తుభవ్యవిచారా॥౧౪౮॥
వ॥ అనినవినిమంత్రివరుండును సభాసదులును నేతత్కార్యంబువిశేషకార్యంబనినవిని వారలనం
పఱంబనిచియంతఃపురంబుఁబ్రవేశించిపరిచారికాజనంబులంబిలిపించియిట్లనియె॥ ౧౪౯॥ క॥ ఓ
కాంతలారమత్సుత । కాకవివర్యునకుభోజనాదులు పూర్వంబేకొలఁదివిచారించితి । రాకొలఁ
దింజేయుడనుచునచిరయముచన్॥ ౧౫౦॥ వ॥ తనదారయగుమందార మాలికకాంచందంబుఁత

యుం జెప్పియాయమకానందంబాపాదించిభోజనాదికృత్యంబులుదీర్చిసుఖంబుండునంత॥౧౫౧॥

ప్రాతఃకాలాభివర్ణనము.

చ॥ తెలతెలవారెఁ బూర్వనలుదిక్కులవిచ్చెఁ దమంబుపక్షులుంగలకలవక్కెఁ గోకములుగాంచె
ముదంబులుడుప్రజంబుఖ । స్థలముననాడకాడకునఁ జాఱెఁ జెలంగెపదాయుధంబులు । గ్గళగతి
ప్రమోసెవీచెవలిగాడ్పులుభూజనులుల్లసిల్లఁగన్॥ ౧౫౨॥ సీ॥ కోకాంగనాగణశోకమారుతమిఁ
ద్ధఘనతరజ్వాలలఁగందినాఁడో । విరహదుస్సహవధూవిపుల నిశ్వాసనూష్మగంధవాహములఁజే
గములినాఁడో । బాధితపద్మినీపటలశోకస్సంప్రాప్తఘోరపాపంబున గుందినాఁడో । జనహారి తా
ప్రాప్తజారచోరవ్రాతశాపంబులను గొంతసమసినాఁడో । యనఁగదోషాకరుండు కళానుభూ
తి । దొరఁగి వెన్నెలఫులుగులఁదొఱఁగియితఁడు । చేపునే వేళకొదవు నోమాపనేమి । యనుచు
నికసారమంతకొల్లాడనరిగె॥ ౧౫౩॥ ఉ॥ వెన్నెలతీవలందడఁగి పెల్వడివిస్ఫుటసారసావళిం గ్ర
నునసారభంబుగొనిరాజిలుగంధ సమీరణంబుల । భ్యున్నతసాధరాజ ములఁబువ్వశరాసనకేళి
దేలియం దున్నవధూశ్రమాంబుతతులొప్పలుమీఱహరించునెంతయున్॥ ౧౫౪॥ మ॥ ముదమొ
ప్పారఁగఁబద్మినీమణులు మోముల్విప్పఁజక్రంబుల । భ్యుదయంబొందసదాళులున్ సరసవిస్ఫూ
ర్తింబ్రవర్తిల్లనా । స్పదమైభాసిలుపుష్పదంతగజరాజంబెక్కియుద్యద్విభాల్ । మఱిరంజిల్లఁ
గసన్నుతింపనెలసెన్మందానిలుండత్తఱిన్॥ ౧౫౫ ॥ మ ॥ మలయాహార్యతటంబుడిగ్గివిలసన్మల్లీ
మతల్లీలతా । వళులంజొక్కిప్రయాసతస్వేదలిదీవ్యచ్ఛారుకాసారని । ర్మలతోయంబులనీదిపంక
రుహసారభ్యంబుగొల్లాడిప । క్షులనాదంబులతోఁజరించుమరుదంకూరంబులవ్వేళలన్॥౧౫౬
క॥ తనతమ్ములవైభవమును । గొనెనటయొకరాజువానిఁగొట్టెదననుచున్ । ఘనకోపుఁడయ్యె
నన్గా । నినుఁడతితేజంబెసంగ నేతెంచెనొగిన్॥ ౧౫౭॥ మ॥ హరిచక్రంబుభరించునవ్యకటని
శాటాటోపముల్మాన్పియు । ద్ధురలీలాప్తిబుధాంకవర్తియయియొప్పితోఁబూర్వదేశంబుభా । సుర
మైయొప్పఁగనిందునందనిలిపెన్ స్తోత్రోర్ధ్వఁదేయంచుశం । కరపద్మోద్భవులుస్మజింపఁజెలఁగెం
గాల్యోదితార్చారుఁడై॥ ౧౫౮॥ ఉ॥ అంగుగఁగాలమన్నరికినావఁనీవలవ్రేలుబంధురా । భం
గురపాశముల్వెలయబంగరుపోతలఘుంటలొయనన్ । సంగతిమీఱుప్రాక్చరమశైలములంగను
పట్టిరర్కసా । రంగధరుల్నిజోర్ధ్వయచులందమునొందఁగనట్టివేకువన్॥ ౧౫౯॥ క॥ హితవి
బుధస్తుతిగోత్రా । హితకరుఁడుదయించెగురుబుధేశహితుండై । ధృతిపూర్వదేశమంగొని క్ర
తువులుగోతలమునందుఁగడునొప్పారెన్॥ ౧౬౦॥ సీ॥ అతులద్విజాలోకనావహుండై త్రయీసు
ముఖుఁడైనట్టితేజోమయుండు । కమలామనోహరాకారుఁడై శర్వరీచరులనొంచినచక్రభ
గణశాలి । యఖిలలోకతమోహరణనైపుణవృత్తిరాజిల్లునట్టిసర్వజ్ఞవిభుఁడు । మిత్రుఁడైభు
వనపవిత్రకుండైదగధరవెలుంగించుసన్మార్గవర్తి । యాదిమూర్తియనంగబ్రహ్మాచ్యుతుఁడనఁగ । నా
ర్తితార్క్ష్యుఁడనంగదివ్యైకవాక్తస । వమలద్విజరాజసంగతి వసుమతీంద్ర । శేఖరారూఢతనుర
విచెలఁగెనెదుట॥ ౧౬౧॥ గీ॥ అలరుతమ్ములనొకటిగానాత్మఁదలఁచి । దిశలుజెలునొందఁదప

ము భేదించితనదు । లోకబాంధవవిఖ్యాతి లోకుతెన్నఁగరము వెలుఁగంగఁబద్మినీ కాంతుఁడల
రె॥ ౧౬౨॥ క॥ ఉరుకువలయంబు బెగడఁగ। ఖరకరుఁడుజనించిరాఁగఁ గలుగుసవాళి । స్వరు
సలఁగనియాప్రమాపఁగ । నరిగెసద్ద్విజరాజువశ్చిమాంబుధికడకున్॥ ౧౬౩॥ చ॥ సమయకిరాతకుం
డుదధిజాడలవచ్చుచుఁజేరిపూర్వది । గ్రమణికివిక్రయించుదయరాగపు వన్నెపటంబులిచ్చిచూ
పునదికిహర్ష మైనయది చేరములాడి నిబద్ధ మైనని । వ్కముసొకటిచ్చె నాయనఁగఁ జాయలు
నోఁపనిసుందరుఁజెల్వగున్॥ ౧౬౪॥ గీ॥ ఒక్కయినుఁడంతకంటెను నుక్కుమిగుల । నొక్కరాజ
ద్విజాదంగ నొర్వలేక । డిందివెల్వెలనై యొక్కడున్కసేరె । ననఁగనూర్యుండు హెచ్చెహి
మాంశుఁడడఁగె॥ ౧౬౫ ॥ చ ॥ సమయవినోదిమిన్నసెడిచక్కనిరంగమునందుసర్వది । గ్రమ
ములుచూడ గారుడమురక్తినిఁజూప విధుండ నెండున । ప్రమునొకకర్ణ ముందునిచి డాపలికర్ణ
మునందు హేమచ। క్రము నెడలంగఁడీసెననఁగారవిదోఁచెఁబ్రభాప్రభావుఁడై॥ ౧౬౬॥ వ॥ ఆనృప

భూపాలుఁడుదనకూఁతునిగవీక్షించి పెండ్లిసేయఁసన్నాహముచేయుట.

యంబునసనంతరమున్నమంగళతూర్యనాదంబులువినుచు మేల్కనిమదనాభిరామభూమీధవుండు
స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానంబులునిర్వర్తించినముచితాలంకారుం డైసభాస్థలంబునకువచ్చి- మం
త్రిపురోహితామాత్య బంధువిద్వజ్జనంబులరావించి- వారలనుచితాసనంబులం గూర్చుండనియ
మించినుప్రసన్నుం డైయిట్లనియె॥ ౧౬౭ ॥ క॥ ఘనులార బిల్హణాఖ్యున । కెనయఁగమామకను
తూతునిచ్చెదనని నే।మనమునఁదలఁచితినిప్పుడు।ననుకూలముబ్రహ్మపూర్వముం ఘటింపున్॥ ౧౬౮
వ॥ అనియిట్లుపలికివారలయనుమతంబుననుమహూర్తనిశ్చయంబుసేయందలంచిజ్యోతిశ్శాస్త్రకో
విదులఁబిలుపించియడిగిన వారలిట్లనిరి॥ ౧౬౯॥ క॥ గురుకవియుక్తినుండు । స్వరుసనమందా
ప్తుఁడగుచు వసుధఁబరగినం । బరికింపఁగద్విజరాజుకు । చిరతరముగమంగళాస్తి జెనఁగునవే
ద్యక్॥ ౧౭౦॥ గీ॥ నీకుమాగికయళియయ్యోనాకపీంద్రుఁ। డలరధనువయ్యెనియుపురకనుగుణంబు।
గ్రహవిరోధంబు సెందులఁగానఁబడదు। రాజబలమొప్పనొప్పుఁదారాబలంబు॥ ౧౭౧॥క॥ ఈ
కన్యకిప్పుడుద్విజరా । జాకడనాటింటఁజెల్వమలరినవాఁడై । చేకొనెఁదిటనుమిత్రత । ।కరము
గనొప్పునటను సిద్ధినృపాలా ॥ ౧౭౨ ॥ వ ॥ అనియిట్లుబలికిన సంతుష్టాంతరంగుం డై నృపపుం
గవుండునిజనగరంబలంకరింపం జేయుండని। పరిచారకులంబంచిన ॥ ౧౭౩॥సీ॥ పచ్చలతోరణమ
ుత్తులుఘటియించికస్తూరి పూతలుగా నొనర్చి । మలయజ పంకంబుఁ జిలికజవ్వాది చేకు
లుదీర్చిరత్న పేసలుసమర్చి । ముత్యాల నవరంగ ములరంగు గావించి నవవజ్రమయవితా
నములు నెటిపి। వాసితాగరుధూపవాసనల్ నిగుడించివగడాల మెఱయుచప్పరములునిచి । ప్రతి
గృహంబులభర్మకుంభములునిలిపి। దర్పణంబుల ద్వారబంధములుగూర్చి । ధవళసౌధాళిఁజిత్రకే
తనములెత్తి। పురముశోభిల్లఁజేసిరబ్బురముగాఁగ ॥ ౧౭౪॥సీ॥ వివిధిఁజూచిననింపు మైమంగళ
తూర్యనాదములుసంతోషమెసఁగ। నేచాయఁగాంచినహితముగాఁజెవులకుపీణారవంబులు సే
ద్యక్సేయ। సేపట్టుగనినభేరీపటహాదికాహళమృదంగైకవాద్యములువెలయ। నేచోటువీక్షింప

వాచాచమత్కృతిఁబాటలునాటలుఁబరిఢవిల్ల । నొప్పునక్షత్రవల్లీ భాగ్యోదయమునకుఁ । జెలఁగె మిన్నందియుబ్బినజలధికరణిఁ । దనరుకవిరాజశుభమహోత్సవమునకును । నగరరాజంబుసంతతానందమొందె॥ ౧౭౫॥ క॥ అత్తరినయిదువలారతు। లెత్తుచుధవళములువాడనింపుదలిర్పం। గ్రొత్తగసుపింపఁజెండిలి। చిత్తరుచవికెకరుచెంచెతితినుదుఁడెలమిన్॥ ౧౭౬॥ సీ॥ ఈధామనిధికరంబెనయంగనలుఁగిడనేర్తువనట్టినీపురావె । యీకళానిధిఁజేరిమెలమిసేవలుసేయనేర్తువుస్వదహస్తనీపురావె । యీచతురాస్యతోనింపుమైబలుకంగనేర్తువుశుభవాణినీపురావె । యీమహాసర్వజ్ఞుకరమొంగశిరసంటనేర్తువుశశిరేఖనీపురావె । యనుచుఁదమలోనభూమిపాలానుకతిని । సరససల్లాపవచనరచనలుదెలుపు । నంగనారత్నములుగొందఱానవర్ణ । గాత్రములఁగడియచుమంగళారాత్రికలిడి॥ ౧౭౭॥ క॥ మంగళమురాజసుతునకు । మంగళమంబుజముఖిరమాతనయునకు । న్మంగళముశాస్త్రివేడికి । మంగళమకవీంద్రమౌళిమణికినుగుణికిన్॥ ౧౭౮॥ వ॥ అనుచునారతిపాటలువాడిశిరంబునక్షతలునిచ్చి॥ చ॥ నడుమసియాడఁజనుఁగవనాట్యమునల్పఁగరత్నహారముల్ । దడఁబడిడోలికాకలనఁదారొక్కనవేణిచలింపనెమ్మొగం ।బొడలుమజెక్కుటద్దముఁబునొయ్యఁజెమర్పఁగఁగంకణంబులే । ర్పడిరవమొప్పతిల్లనొక భామతలంటెఁగవీంద్రమౌళికిన్॥ ౧౭౯ ॥ గీ ॥ గంధమటకలితలఁబులిమంచమైన । బంగరుకటాహములలోనఁబోసుజలము । బాట్లగావించిబిందియల్పట్టియొక్క । యతివసుకవికిమజ్జనంబాచ్చినపుడు॥ ౧౮౦॥ సీ ॥ తడియార్చివలువలేర్పడనిచ్చెనొకలేమయుదుటుపావాలుంచెనొక్కభామ ।పువ్వులసిగఁజుట్టబొలుపొందనొకకొమ్మమురువులనిడెనొక్కముద్దుగుమ్మ । కస్తూరితిలకంబుఘటియించెనొకజాణమొడలగంధమలంచెనొక్కచాన। చొక్కట్లపోగులుసవరించెనొకబాలయురహారములుబూన్చెనొక్కగోల । పడతిరత్నపుటుంగరాల్గూడిచెనొకతె। వెలదికపురంపుసురటిచేవిసరెనొకతె । నిలువుటద్దంబుముందరనిలిపెనొక్క । మగువబిల్హణకవిశిఖామణికినపుడు ॥ ౧౮౧॥ క॥ ఈరీతిఁగవినిజెలులిం । పారఁగఁగయిసేసినృపవరాత్మజకెంతో। నీరాటమొనర్చియుశృంగారించివేడ్కఁబొడమగ్రక్కునసంతన్॥ ౧౮౨॥ క ॥ సరిగంచుచీరకటిపై । నెరయంగాఁగట్టిరైకనీమైమెరయన్। సరిగుబ్బలుగుబ్బతిలం।గరముగసవరించిహైఁటగావించిరొగిన్॥ ౧౮౩॥ క॥ ఇరఁజిక్కువాసెసేయని। చికురంబులుచిక్కుదీర్చిచెలువుగఁగేల్గం । టొకయింతివెట్టినవ్వుచు । నకిముడిబాగుపడెననుచునస్తుతిసేసెన్॥ ౧౮౪॥ గీ॥ సూర్యచంద్రులుమైత్రిచేసుదతివదన । వనజమంతయుసంతతవైభవంబు । నందఁజేయవసించిరో యనఁగనపుడు । సూర్యచంద్రులనిడెనొక్కశోభనాంగి॥ ౧౮౫॥ ఉ ॥ కోరికనాకలింగొనిచకోరికలున్జవముప్పతిల్లఁగా ।సారసవైరియందమృతసారమునాటుచుఁదోచెతద్గతం । శైరహిమంచునల్పుగొనన స్తజేఁజాచననంగనొక్కసీం। గారపుబొట్టువాలుచెలికన్నులగాటుకదిద్చిబొట్టికెన్॥ ౧౮౬॥ సీ॥ తారకావళిసేవ్యమైతనరుసట్టి । చంద్రబింబంబుతోఁబుతసాటిసేయఁ । జెలువమోమునఁగస్తూరితిలకమునిచి । ముత్తెములచేరులమరించెముదితయొకతె ॥ ౧౮౭॥ క॥ అద్దములవంటి చెక్కుల । నిద్ద

పురుచులుప్పతిల్ల నీటుగ్రసతుల । స్తనులగుస్తకునొక్కటె । మధ్యయకుండలములునిచెముద్దులుగారన్॥ ౧౮౮॥ క॥ సంగతిగమోవిచవిఁజూ। డంగవియరుచెంచెననఁగఁదార్కొనసనాసన్। రంగలరనాణిముత్తెపు । ముంగరఁగీలించెనొకతెముదితామణికిన్॥ ౧౮౯॥ క॥ దరమువివరంబెఱింగియు । వరుసందనజన్మసీమవారిని వేడ్కన్ । భరియించెననఁగనొక్కతె । యురుకుచహరముత్తైసరులునిచెంబ్రేమన్॥ ౧౯౦॥ క ॥ స్ఫుటముగనీయుత్సవమునఁ । గటకంబులుమోసిననుచుఘనమణిభాస్వ । త్కటకమ్ము లునిచెనొక్కతె । కుటిలాలకకరములందుఁ గొమరుసెలంగన్॥ ౧౯౧॥ క ॥ పిరుదులుధరఁగొనివీపులు । నిరవొందఁగనాక్రమించి యేర్పడెననుచున్। బిరుదంచినగతియొక్కతె । యొరయఁగరత్నములకాంచి యునిచెంజెలికిన్॥ ౧౯౨ ॥ క॥ కరిగమనసడలుమదనుని । కరిగతులన్ధిక్కరించఁగలవనియంచెల్। సరిమోయఁగఁజరణంబుల । నరుదారఁగనిలిపెనొక్కయతివముదమునన్॥ ౧౯౩॥ ఈవిధమునరమణీమణు । లావసుధావరునిపుత్రికంచతలీలన్। వేవేగనలంకారము। గావించివివాహవేదికడనిల్పుటయున్॥ ౧౯౪॥ సీ॥ సతివీక్షణములురసప్రవర్తకముతైనెమ్మోముదమ్మికైగ్రమ్మికొనఁగ । బిసరుహేక్షణదృష్టులనుమనోహరముతైగళసుగంధవిశేషకలనఁబొదలఁదరుణాంగిచూపులతతిశిలీముఖమ్ములై హృదయపంకజమావహించినాట । భామినీలోచన ప్రభలువరాళులైతనరారుపాదపద్మముల(వాలఁ । బరగికవిరాజుపూర్వత్తైఖరిని మోహ । కలితవిభ్రమవిస్మయాక్రాంతుఁడగుచు । ననితరాయత్తచిత్తుఁడైయాత్మలోనఁ । జెలువభావంబు గాంచివీక్షింపుచుండె ॥ ౧౯౫ ॥ సీ॥ ఈసర్వమంగళయాక్షణకాంతులుభరితసుధాకరప్రభలుగాఁగ । నీశ్యామకన్దాయినింపాఱుదీప్తులుపూసిసరతికాంతుభూతిగాఁగ । నీసతికన్నులభాసిలుదీధితుల్ పొలుపొందఁదమ్ములపూజగాఁగ । నీయార్యలోచనచాయలుమౌళిపైఁబ్రవహించు గంగాఝురంబుగాఁగ । బరఁగుకవిరాజ మౌళిసర్వజ్ఞమూర్తి । విలసదసమాంబకస్ఫూర్తివిశదకీర్తి । యంచితాచలభోగభాగ్యైకమూర్తి। యనుచునచ్చటివిబుధాళియభినుతింప ॥ ౧౯౬॥ సీ ॥ భావిఫలోదయప్రాప్తభాసురముతైపరగుమౌక్తికములచాలులనఁగ। రతిపంచశరులుసంతతకేళిఁదేలుచుఁబనివడియాడుపూబంతులనఁగ। దయ్యావిల్తుఁడుచెండుతెరగుతైయిరుపురకడలందివేయుమార్గణముఃనఁగ । దనవలనవీరుఁదవరాగిరసచుజంద్రుఁడుపిదపైఁజిల్లునమృతబిందువులనంగఁ। జెలఁగునయ్యామిఁనీపూర్ణతిలకబిల్హ । ణాఖ్యకవివర్యచూపులన్యోన్యమైత్రి । నొలయచుగతాగతంబుతై కలయనలరె । వెలయఁజూచినజనులకువేడుకయ్యె॥ ౧౯౭॥ గీ ॥ లలితముగవిప్రులుతదేవలగ్నమనుచు । మంత్రములువాడశుభపీఠమహితలీల । వరుసనుంచిరి యప్వధూవరులనృపతి । యనుమతంబున నైదువులపుడు వేడ్క॥ ౧౯౮॥ గీ॥ పుడమివేల్పులుపుణ్యాహపూర్వకముగ । దేవతాహ్వానమొనరించి తివిరివారి, కరములను గంకణములువేడ్కనుఘటించి । చదివిరెంతయు మంగళాష్టకములపుడు ॥ ౧౯౯॥ మ॥ పొలుపొందన్ ద్విజరాజశేఖరునకున్ భూభృద్వతంసంబుని । శ్చలభావోన్నతిఁగన్యనిచ్చెపగిరిన్ జౌనాకముఖ్యంబుగాఁ । బొలుపొందన్ ద్విజరాజశేఖరునకున్ భూభృద్వతంసంబుని । శ్చ

లభావోన్నతిఁ గన్యనిచ్చె నుమ నస్సంతాన మత్యేచ్ఛగన్॥ ౨౦౦॥ క॥ తలఁబ్రాలపళ్లెరంబులు। వెలఁదులు పార్శ్వముల బూనవిభుని శిరమునన్। జలజాక్షి మంచిదోయిటఁ। దలఁబ్రాలును బోసె విభుఁడుఁదన పైనించెన్॥ ౨౦౧॥ వ॥ ఇట్లు న్యాయ్యాతిశయంబునఁ దదుత్సవంబు గావించి- విద్యుక్త ప్రకారంబుగఁ బ్రధాన హోమంబు లాదిగాఁ గలవియాచరించి- బంధుసహితంబుగాఁ భోజనాదికృత్యంబులు నెఱపి తదనంతరంబున- శేష హోమాది కృత్యంబులను వర్తించి భూసురులకు మ్రొక్కి- తదాశీర్వచనంబులు గైకొని- బిల్హణుండును యామినీపూర్ణతిలకయును యథేష్టభోగంబుల ననుభవించు నెడ॥ ౨౦౨॥ సీ॥ నీలమేఘంబులు శైలాగ్రముల వ్రాలె బకిరింప వెన్నెలఁ బాఱె విధుఁడు సన్నగించె నుబికస్వరములంతంతకుఁ గలహంసగతులు సంగతులుదప్పె। గగనమార్గము సావకాశమై బలుపొంచె నహిరాజు గూఢియందందఁ జిలిచెఁ। గేతకీదళములు గెలఁకుల భాసిల్లె మెఱుఁగు తీఁగలుమింటఁ దఱుచుమెఱసె నంద మొప్పఁగఁ గొలఁకుల నంబువొడమె। నాడ కాడకు కోరికలతిశయిల్లె। ననుచుజనులెల్లఁ బొగడఘనాగమమున। గర్భగౌరవమాకాంత గాంచెనంత॥ ౨౦౩॥ వ॥ ఇట్లు నవమాసంబులు నిండి దశమంబగు మాసంబునందొక్క సుముహూర్తంబున॥ ౨౦౪॥ మ॥ మదదంకూరము సంచరింప గ్రహము ల్మార్తాండ సంయుక్తిచే। నరయన్నిక్కులు చెల్వఁ జెంద గరిమన్నీ వ్యన్మృదంగాదివా। ద్యరవంబుల్సెలఁగన్ సురప్రతతియుద్యత్పుష్పవర్షంబుల। స్త్రీవర్గం పవ ధూటి గాంచె నసుతున్ దైవ్వైకభాగ్యోన్నతున్॥ ౨౦౫॥ క॥ ఘనతఁ బ్రభాకరోదయమున జనియించుటయు విప్రముఖ్యులు వేడ్కం। గనిలగ్నగతిఁ బ్రభాకరుఁ। డనునామం బిడిరి బిల్హణాఖ్యుఁడు మెచ్చన్॥ ౨౦౬॥ వ॥ అప్పుడు మదనాభిరామ భూమీధవుండు విద్వజ్జన బంధుమిత్రపురోహితామాత్య సమక్షంబున నతనిం జనవంశకర్తఁగాఁ బరిగ్రహించి- జాతకర్మాదులు నలిపి- గోభూతిలహిరణ్యాది షోడశ దానంబులు సేసి భూసు రాశీర్వచనంబులందె॥ ౨౦౭॥ క॥ ఘనుఁడు ప్రభాకరుఁడంతన్। దినదినమును వృద్ధిఁ బొందె దివ్యద్యుతులు న్మైఁ। గనుపట్టువానిఁ బట్టము। చనవొప్పఁగఁ గట్టి సుఖము జయముం గాంచెన్॥ ౨౦౮॥

మాలిని. ప్రతితదుణకలాపా భంజితేశానచాపా। ప్రథనవిజయకోపాంభానుకోట్ర
ప్రతాపా। మథితదనుజదీపా మన్మథాచ్ఛస్వరూపా। వఘురతరకలాపా
మాన్యరామావనీపా.

గద్య. ఇది శ్రీసీతారామచరణసేవా ప్రధానసంపాదితకవితావిచిత్ర కా
శ్యపసగోత్రపవిత్ర శ్రీమత్పండి పెద్దికృష్ణస్వామి ప్రణీతంబయిన
బిల్హణోపాఖ్యానంబను మహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును-

తృతీయాశ్వాసము,

సంపూర్ణము.